

§ 1 Avsägelser

Tredje vice talmannen meddelade
att *Muharrem Demirok* (C) avsagt sig uppdragen som ledamot i krigs-
delegationen och i Utrikesnämnden från och med den 17 juni samt
att *Cecilia Rönn* (L) avsagt sig uppdraget som ledamot i riksdagens råd
för Riksrevisionen.

Kammaren biföll dessa avsägelser.

§ 2 Anmälan om ersättare

Tredje vice talmannen anmälde att *Mona Smedman* (C) skulle tjänst-
göra som ersättare för *Daniel Bäckström* (C) under tiden för hans ledighet
den 1 september–31 december.

§ 3 Anmälan om kompletteringsval

Tredje vice talmannen meddelade att Liberalernas partigrupp anmält
Anders Ekegren som ledamot i riksdagens råd för Riksrevisionen.

Tredje vice talmannen förklarade vald till

ledamot i riksdagens råd för Riksrevisionen
Anders Ekegren (L)

§ 4 Anmälan om subsidiaritetsprövningar

Tredje vice talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2024/25:42 för tors-
dagen den 12 juni i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade
kommit in från miljö- och jordbruksutskottet.

§ 5 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2024/25:695

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:695 Tillgång till distriktsveterinärer i södra Hal-
land

av Christofer Bergenblock (C)

Interpellationen kommer att besvaras onsdagen den 18 juni 2025.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 13 juni 2025

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Peter Kullgren (KD)

Enligt uppdrag

Fredrik Ahlén

Expeditionschef

§ 6 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

EU-dokument

COM(2025) 179 till trafikutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den*
8 september.

COM(2025) 186 till socialförsäkringsutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den*
8 september.

§ 7 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Finansutskottets betänkande

2024/25:FiU33 Extra ändringsbudget för 2025 – Kapitaltillskott till Apo-
tek Produktion & Laboratorier AB

Socialutskottets betänkanden och utlåtande

2024/25:SoU7 Det handlar om livet – nationell strategi inom området psy-
kisk hälsa och suicidprevention

2024/25:SoU29 Ett fritidskort för barn och unga – en aktiv och menings-
full fritid i gemenskap med andra

2024/25:SoU30 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till för-
ordning om kritiska läkemedel

Socialförsäkringsutskottets betänkande

2024/25:SfU22 Förbättrad ordning och säkerhet vid förvar

Skatteutskottets betänkande
2024/25:SkU22 Redovisning av skatteutgifter 2025

Utbildningsutskottets betänkanden
2024/25:UbU17 En tioårig grundskola
2024/25:UbU20 Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet och
årsredovisning 2024

§ 8 Granskningsbetänkande

*Gransknings-
betänkande*

Konstitutionsutskottets betänkande 2024/25:KU20
Granskningsbetänkande
föredrogs.

Inledning

Inledning

Anf. 1 IDA KARKIAINEN (S):

Fru talman! Jag lyssnade till Jan Eliassons vinterprat i december. Han talade om ordens betydelse och citerade ur Dag Hammarskjölds *Vägmärken*. Ett av vägmärkena hade etsat sig fast hos Jan Eliasson. Det lyder som följer:

”Respekt för ordet är ett första krav i den disciplin genom vilken en människa kan fostras till mognad – intellektuellt, emotionellt och moraliskt. Respekt för ordet – dess bruk med strängaste omsorg och i omutlig inre sanningskärlek – är också för samhället och släktet ett villkor för växt. Att missbruka ordet är att visa förakt för människan. Det underminerar broarna och förgiftar källorna. Så för det oss bakåt på människoblivandets långa väg.”

Jan Eliasson menade att detta är en sträng maning från Dag Hammarskjöld, men kanske mer motiverad än någonsin. I en värld med flytande gränser mellan lögn och sanning och, inte minst, i en tid av polarisering och frånvaro av dialog och vilja till samtal och samförstånd har orden en stark betydelse.

Ord är precis det vi håller på med i konstitutionsutskottet. Det är också det som vår granskning, som vi härmed överlämnar till riksdagens kammar, består av. Det är ord som är balanserade, sammanvägda, diskuterade och argumenterade. Vi har vänt och vridit på deras betydelse. Vi har ibland diskuterat ”ska” eller ”bör” i många minuter, men det är för att orden betyder något. De har en vikt, framför allt i granskningsarbetet.

Vad gör då konstitutionsutskottet? Vad syftar vår granskning till? Jo, vi befästes 1809 för att vara en del av kontrollmakten och bedriva granskning av regeringen. En klok regering läser våra ställningstaganden och tar till sig det vi säger. Vi finns ju till för att företräda folket i riksdagen, och riksdagen har till uppgift att granska regeringen. Den uppgiften har vi som sagt haft i över 200 år.

Fru talman! Det fanns en tid när konstitutionsutskottets granskningar var lite mer präglade av blockpolitikens olika läger. Vi är ju faktiskt eniga även i år, men det fanns en tid då det fanns reservationer från antingen den ena eller den andra sidan.

Fru talman! Oisín Cantwell skrev en dräpande ledare i juni 2013. Jag citerar: ”Konstitutionsutskottets presskonferens om årets granskningar av ministrarnas tjänsteutövning blev närmast parodisk. Nio grälsjuka figurer utan egentlig makt gjorde vad de kunde för att vinna politiska poänger.”

Fru talman! Detta var en tid som Andreas Norlén från Moderaterna och Björn von Sydow ville göra upp med när de tillträdde sina presidieposter i konstitutionsutskottet. De kom snart fram till slutsatsen att situationen med ett flertal blockreservationer i granskningen inte var en god ordning. Det såg inte seriöst ut för ett utskott som sedan 1809 har haft den grundlagsfästa uppgiften att å parlamentets vägnar granska hur regeringsarbetet bedrivs.

Fru talman! Vi i utskottet kan ju inte säga att något är fel när det är en moderatledd regering för att sedan säga att samma sak är rätt när det är en socialdemokratiskt ledd regering. Vi har hållit på traditionen att försöka nå enighet och en välbalanserad slutsats, just för att understryka att konstitutionsutskottets granskning inte är en partipolitisk granskning utan en granskning som handlar om hur regeringen och dess ministrar har följt de regler som finns för hur regeringsarbetet ska bedrivas enligt bland annat våra grundlagar.

Det finns därför inga blockreservationer sedan tio år tillbaka. Det finns heller inga garantier för att det kommer att fortsätta på det viset, utan det är upp till konstitutionsutskottets ledamöter och våra partier att landa i den slutsatsen.

Jag kan konstatera att så länge vi i den här konstellationen har suttit i utskottet har vi vidhållit att det är en viktig ordning att hålla fast vid. Jag kan också konstatera att vi socialdemokrater mäktade med att enligt kritisera regeringen när vi satt i regeringsställning. Frågan är om nuvarande regeringspartier mäktar med samma sak. Svaret är hittills ja.

Fru talman! Hur har det då gått med årets granskning? Till denna vårgranskning har vi fått in 40 KU-anmälningar av riksdagsledamöterna. Av dessa har vi granskat 32 ärenden. Som vi tidigare meddelat har vi behövt bordlägga dem som rör den nationella säkerhetsrådgivaren med hänsyn till pågående rättsprocess. Det gäller också ärendena om agerandet av ministern för civilt försvar och hans kontakter med Energimyndigheten i samband med en anställning. Där har fackförbundet ST stämt staten, och vi inväntar rättsprocessen.

Vidare har vi bordlagt ärendet om den dåvarande regeringens styrning av AP-fonderna samt nuvarande regerings hantering av Lantmäteriets säkerhetsbrister för att få mer tid att slutföra granskningarna. Därutöver beslutade vi att inte gå vidare med 4 KU-anmälningar med hänsyn till att dessa mer haft karaktären av inlägg i den politiska debatten och varit svåra att granska konstitutionellt.

Av de 32 anmälningar vi har granskat har vi funnit brister i sex av ärendena, och i ytterligare sex ärenden gör vi uttalanden som innehåller påpekanden eller medskick mer i en god revisorsanda. Ledamöterna i utskottet kommer att redogöra för dessa närmare, så för att undvika upprepningar går jag som ordförande i utskottet inte in på dem.

Jag vill ändå kommentera frågan om regeringen är bättre eller sämre än vanligt. Hur långt är ett snöre? Det går inte att säga. Inget granskningsår är det andra likt. Antalet anmälningar liksom innehållet varierar. Vad gäller antalet har konstitutionsutskottet de senaste tolv åren haft mellan 18 och 48 granskningar varje år. Vad gäller brister har även det varierat.

Fru talman! Jag ska avrunda. I en starkt polariserad värld där brutala krig och konflikter rasar och där populism, auktoritära ledare och propaganda sprids i en omfattning vi ej tidigare skådat visar vi att det faktiskt går att samarbeta politiskt och värna våra demokratiska institutioner, inte minst i en tid när vi ser hur hatet mot politiker eskalerar. Det gäller de fruktansvärda skjutningarna i USA men också de otillbörliga intrång som har skett i ministrars bostäder här i Sverige.

I den här kontexten har konstitutionsutskottets ledamöter i konstruktiv anda orkat landa i gemensamma slutsatser om hur regeringen har skött regeringsarbetet.

Fru talman! Det finns ett välkänt tv-program som inte är helt olikt konstitutionsutskottets arbete när vi sitter där runt det långa utskottsbordet och tittar misstänksamt på varandra och funderar på om någon är förrädare eller trogen. Litar vi på varandra, och kommer vi att stå fast vid våra ord?

Det ligger många timmars arbete bakom våra ställningstaganden, och det beror just på att vi är varsamma med orden. Vi vet att ord har betydelse, särskilt när våra ord blir vägledande och praxisskapande för framtiden. Vi visar därmed på fortsatt ansvarstagande för konstitutionsutskottets betydelse. Vi värnar förtroendet för riksdagens kontrollmakt och ytterst för riksdagen, den parlamentariska demokratin.

För detta vill jag verkligen tacka ledamöterna i utskottet för ett konstruktivt samarbete. Vi har stundvis haft en intensiv, men respektfull, debatt. Jag vill också passa på att tacka vårt kansli som bistår oss ledamöter i arbetet på ett oerhört förtjänstfullt sätt.

Fru talman! Med detta inledningsanförande i debatten vill jag härmed överlämna konstitutionsutskottets granskningsbetänkande till riksdagen och föreslår att det läggs till handlingarna.

Anf. 2 MICHAEL RUBBESTAD (SD):

Fru talman! Konstitutionsutskottet är som bekant riksdagens äldsta utskott. Uppdraget att granska regeringens och statsrådets arbete kan som sagt spåras ända tillbaka till början av 1800-talet.

År 1809 stod Sverige inför en helt ny situation. Kungamakten hade missbrukats, och förtroendet för regeringen hade fullständigt urholkats. Därför beslutade riksdagen att skapa en permanent kontrollmekanism, vilket blev ett av resultaten av 1809 års regeringsform.

Det som först var ett utskott för grundlagsfrågor blev konstitutionsutskottet, med en tydlig tanke: Staten skulle kontrolleras löpande och inte bara vid de ordinarie riksdagssammanträdena, som vid den här tiden hölls vart femte år.

Två kontrollnivåer lades fast: juridisk prövning och ansvarsbedömning. KU skulle se till att statsrådets beslut var både formellt korrekta och politiskt ansvarsfulla. Men under 1950-talet konstaterade utskottet självt att den politiska delen av granskningen börjat spela ut sin roll. Fokus behövde flyttas från partipolitisk kritik till faktisk förvaltningsgranskning.

Med grundlagsreformerna på 60- och 70-talen och införandet av misstroende-votum blev KU:s roll ännu tydligare. Det handlar om att säkra förvaltningsrätt, konstitutionell lydnad och korrekt myndighetsutövning, inte om att recensera regeringens politik. KU är ett utskott som står mitt emellan juridik och demokrati.

Det sista steget mot det KU vi har i dag togs, som vår ordförande nyss nämnde, för bara kanske tio år sedan. Då lades partipolitiken helt åt sidan, förhoppningsvis en gång för alla.

Fru talman! Ibland kan en formulering väcka mer diskussion än det sammanhang den är hämtad ur. Så var fallet med den debattartikel som tre av regeringens statsråd tillsammans med Sverigedemokraternas partiledare Jimmie Åkesson skrev i november 2024.

Det är utskottets uppgift att bedöma hur regeringen kommunicerar med myndigheterna och inte vad regeringen vill uppnå med sin politik. Men låt oss inte fastna i semantik, utan låt oss se till verkligheten som gömmer sig bakom orden.

Artikeln skrevs när Sverige bar på djupa sår från det arv som den nya regeringen övertog 2022. Det var inflation, elkris, gängvåld, bristande tillväxt, vårdköer och en skola i fritt fall. Och inte minst: ett medborgarskap som i praktiken förlorat sitt värde.

Det var mot den bakgrunden som Tidöpartierna presenterade ett antal reformer och förslag som handlade om att få Sverige att fungera igen. Dessa reformer är inte lösryckta förslag, utan de är förlängningar av det Tidöavtal som utgör regeringssamarbetets fundament. Det är en handlingsplan för att återuppbygga ett land i kris. Låt mig kort utveckla några av dessa reformer.

Att döma fler brottslingar är bara början. Vi måste också kunna verkställa straffen. Därför gör regeringen och Sverigedemokraterna en historisk satsning på att bygga ut kriminalvården. Men det handlar också, för första gången, om att hyra fängelseplatser utomlands. Avtalet med Estland, som ger plats för upp till 600 intagna från våren 2026, är ett bevis på att man menar allvar. Kapaciteten anpassas till verkligheten.

I kampen mot gängen provas nu särskild lagstiftning. Att gängen infiltrerar myndigheter, spränger bostadshus och sätter skräck i hela bostadsområden är något som vi inte längre kan behandla med gamla metoder. När det gäller skuggsamhället måste vi säkerställa att den som saknar rätt att vara här också lämnar landet.

Låt oss särskilt stanna vid medborgarskapsfrågan, det vill säga den del som KU har granskat. Under alltför lång tid har det svenska medborgarskapet blivit en formalitet – ett dokument. Det är inte längre en symbol för tillhörighet, lojalitet och ansvar. Det behöver förändras. Det är också en uttalad del av Tidöavtalet att stärka medborgarskapets värde. Den som får ett svenskt pass ska vara redo att fullt ut vara en del av Sverige, juridiskt, socialt och kulturellt.

Det var i det här sammanhanget som man i debattartikeln uttryckte den kanske mest diskuterade meningen i vårt utskott: ”I den mån det är möjligt ska därför åtgärder vidtas för att hindra att fler svenska medborgarskap utfärdas, fram till dess att den nya lagstiftningen träder i kraft”.

I sin helhet är debattartikeln mycket tydlig. Det handlar om en politisk viljeinriktning, inte ett försök att påverka myndighetsutövning utanför lagens ramar. Statsråden har också varit mycket tydliga i KU:s granskning med att alla åtgärder ska ske inom gällande rätt. Det efterföljande regeringsuppdraget till Migrationsverket om stärkt säkerhetsperspektiv är ett exempel på just det.

Fru talman! Det är alltså inte politiken som är problemet utan risken för tolkningsutrymme. Därför är KU:s granskning viktig. Goda reformer kräver tydlig kommunikation.

De övriga ärenden som utskottet haft att granska under året kommer vi att utveckla vidare under respektive block i denna debatt. Det gäller såväl de sakområden där enighet råder som dem där mer principiella skillnader har blivit synliga.

Jag vill avslutningsvis rikta ett tack till utskottets ledamöter och kansliet för det gedigna arbete som ligger bakom årets granskning. KU:s granskning är en gemensam angelägenhet, inte bara för regeringen eller oppositionen utan för hela riksdagen och i förlängningen hela det svenska folket.

Med detta, fru talman, önskar jag trevlig sommar och tackar för ordet.

Anf. 3 LOUISE MEIJER (M):

Fru talman! Jag vill inleda med att tacka kansliet för det arbete som de har lagt ned för att få ihop vårens granskningsbetänkande. Det var kanske inte i alla stunder den enklaste av arbetsuppgifter. Stort tack för det!

Jag vill också tacka ledamöterna i konstitutionsutskottet, både dem som jag har arbetat väldigt nära och dem som vi har träffat runt mötesbordet och haft långa debatter med.

Jag skulle även vilja passa på att rikta ett särskilt tack till utskottets ordförande Ida Karkiainen för mycket gott samarbete. Det finns en funktion med konstitutionsutskottet som kanske glöms bort i de stora orden om varför enigheten har en så värdefull betydelse. Det är aspekten att de statsbärande partierna i den bästa av världar får möjlighet att bygga förtroendefulla relationer med varandra. Långsiktigt – för den som håller på med politik länge – tror jag att detta är mycket viktigt för Sverige och landets bästa. Med dessa ord vill jag rikta mitt särskilda tack till utskottets ordförande.

Efter valet 2014 bestämde sig, som sagts tidigare här, dåvarande ordförande och vice ordförande för att försöka nå enighet i KU:s granskning som ett sätt att slipa ned de partipolitiska hänsyn som granskningen av sin natur innehåller. Nu har vi återigen en enig vårgranskning, och det är naturligtvis en styrka i utskottets arbete. Man kan tänka sig att det ger större tyngd till det som utskottet väljer att uttala. Det ger också ett större värde än om uttalandena hade präglats av partipolitiska hänsyn och partiblocks-hänsyn.

Samtidigt är utskottet trots allt en politisk församling. Vi är åtta olika partier som samlas runt ett bord och med olika perspektiv och olika glasögon ser på hanteringen av ärenden gällande statsrådets och regeringens agerande. Mot den bakgrunden är det inte ovanligt att ledamöterna betonar olika delar i ärendena och i granskningen beroende på vilket perspektiv de har. Det ligger i sakens natur att oppositionen betonar försvårande omständigheter för sittande regering och ministrar. Lika självklart är det att vi

som företräder regeringssidan vill peka på en mer nyanserad bild i hanteringen av ärendets gång.

Detta är alltså en politisk församling som presenterar en vårgranskning där man har nått enighet. Jag ska tillåta mig att kommentera några ärenden som kommer upp i följande diskussioner och debatter. Jag ska försöka fatta mig kort, fru talman.

Ett bra exempel på att man har olika perspektiv runt bordet gäller artikeln om medborgarskap. Det är nog inte någon hemlighet – inte längre, i alla fall – att den har blivit väl omdiskuterad under vårens granskning. En viss mening lyder på ett visst sätt, men samtidigt finns det en kontext att beakta. Vi har lite olika synsätt, men utskottet har ändå kommit fram till att en utbruten mening, tagen ur sin kontext, riskerade att ge upphov till otydlighet i fråga om lagstiftningen. Detta framhåller utskottet som en brist. Samtidigt vill vi peka på att debattartikeln i sin helhet lyfte säkerhetsaspekter som borde beaktas i medborgarskapsärenden och att artikeln var tänkt att peka på behovet av framtida lagändringar, inte att styra Migrationsverkets arbete i det enskilda fallet.

När det kommer till Institutet för mänskliga rättigheter och den nominering som skedde där kan vi konstatera att det var relativt få förslag som kom in, särskilt på personer med erfarenhet från civilsamhället. Regeringen förordnade då en person som hade blivit nominerad i en tidigare nomineringsprocess. Utskottet säger att det inte kan uteslutas att det faktum att endast få personer med erfarenhet från det civila samhället föreslogs var en konsekvens av hur inbjudan var formulerad. Utskottet anser därför att det kan finnas skäl att se över nomineringsprocessen.

Det näst sista ärende jag vill kommentera gäller klimatlagen. Även här har utskottet haft en lång diskussion om hur anmälan ska behandlas. Ska man granska klimatlagen i enbart formellt hänseende eller också i materiellt hänseende? Vi har i enighet kommit fram till att vi bör hålla oss till den formella delen av klimatlagen. Klimatlagen är en del av det klimatpolitiska ramverk som riksdagen beslutade om 2017. Den ställer krav på hur regeringen ska planera och följa upp sitt klimatarbete. Vi har som sagt fokuserat på de formella delarna. Vi konstaterar att regeringen har uppfyllt de krav som finns i klimatlagen när det gäller att lämna in klimatredovisning och handlingsplan i rätt form och vid rätt tid. Det föreligger alltså ingen brist i det här ärendet.

Det sista ärende jag ska kommentera gäller fångutväxlingen. Inte heller i detta ärende har det framkommit någon brist. I det aktuella ärendet gör utskottet bedömningen att frågan var av ett sådant slag att överläggning med Utrikesnämnden typiskt sett borde ha ägt rum, men mot bakgrund av den uppkomna brådskan har konstitutionsutskottet inget att invända mot att regeringen i den rådande situationen inte överlade med nämnden. Som vi sa på presskonferensen är vi alla såklart mycket glada över att Johan Floderus och Saeed Azizi kunde återvända till Sverige. Mot bakgrund av de senaste dagarnas utveckling väger de orden betydligt mer nu, även om de naturligtvis var lika sanna då som nu. Fångutväxlingen sätts i ett annat ljus. Vi är alltså mycket tacksamma och glada.

Med det sagt önskar jag alla en glad sommar.

Fru talman! En av konstitutionsutskottets viktigaste uppgifter är, som flera talare före mig har varit inne på, att granska regeringens arbete. Det är något som vi har gjort i 200 år, och det förpliktar. Vi som representerar åtta olika partier som just nu finns invalda i denna riksdag har inte bara våra egna år på nacken, utan utskottet har en lång tradition, längre än vad man tänker sig. Den går faktiskt tillbaka till 1809, om jag inte minns helt fel.

Fru talman! April och maj är månader som de som just nu sitter i kammaren, det vill säga ledamöterna i konstitutionsutskottet, lätt missar. Jag träffade för inte så länge sedan en kamrat som pratade om vilken underbar årstid våren är. Jag sa: Jaha, det har jag inte riktigt hunnit reflektera över.

Jag tror att det är någonting som jag delar med flera i kammaren. Just på våren, en av de finaste tiderna på året, sitter konstitutionsutskottet i långa och väldigt många möten. Vi kanske märker att det börjar blomma där utanför. Och plötsligt är sommaren här. I går var det en otroligt varm dag. Jag insåg: Just det – nu är det sommar.

Det här året har det varit svårt. Det har varit långa och många diskussioner. Det kanske har varit det svåraste året hittills. Men, fru talman, just vid den här tiden på året känner vi alltid så i konstitutionsutskottet.

Jag har en dålig vana att prokrastinera, alltså att skjuta upp saker trots att jag vet vilka negativa effekter det blir. I går satt jag och googlade lite grann och kom in på det här med försvarsmekanismer och omedvetna psykologiska strategier som man skapar för att klara verkligheten och upprätthålla en tillfredsställande självbild. Det var med igenkännande jag läste om de olika försvarsmekanismer som finns: förnekelse, bortträngning av minnen och gärna lite humor. Det är nog också sådant som vi i konstitutionsutskottet använder oss av på olika sätt vid den här tiden på året. När det gäller sådant som kändes jättejobbigt för några veckor sedan kan vi nu känna: Det där var väl inte så svårt?

Vi har sedan ungefär 2014 traditionen att komma överens, bli ett enigt utskott och ge ett enigt granskningsbetänkande. Men ärligt talat är det inte så himla enkelt, även om vi står på en pressträff och verkar någorlunda överens. Under våren har det varit så att man träffat utskottet oftare och mer än sin familj, på gott och ont. Precis som varje år har det varit en oerhört intensiv och tung granskning. Utan KU:s kansli tror jag inte att det hade gått att komma fram till ett enigt betänkande. Årets granskning är den sjunde som jag deltar i. Som sagt är jag varje år osäker på om vi ska kunna hålla i den där vanan, som vi nu ändå har haft i ett antal år. Det är en framgång att vi även i år, med gemensamma ansträngningar, faktiskt lyckades finna den enighet och värna den tradition som vi har skaffat oss och som är KU:s roll – att bedöma regeringar, oavsett politisk färg, utifrån likadana grunder.

Vi håller också fast vid ett vägval som vi gemensamt gjorde för några år sedan gällande granskning av uttalanden av statsråd, så kallade uttalandeärenden. Vi har valt att avgränsa vår granskning till uttalanden där det finns en konstitutionell grund och ett värde för oss att inleda en granskning. Utifrån det vägvalet är det i år ett antal ärenden där vi inte har inlett någon granskning.

Vi kan också se att det här ger effekt – att det är fler anmälningar till utskottet som har ett större konstitutionellt värde, skulle jag säga, än när jag kom in i utskottet. Det tolkar jag som en signal om att övriga riksdagsledamöter har uppfattat vägvalet.

I årets granskning, fru talman, har vi behandlat 32 anmälningar och funnit brister i sex fall. Men minst lika viktiga är alla de andra ärenden där vi uttalar oss och gör medskick av olika slag. Det handlar om brister och påpekanden som god revisor men också om de ärenden där det finns ställningstaganden och resonemang från utskottet – och ibland upprepningar av vad utskottet tidigare har sagt om liknande ärenden historiskt.

Allt detta är sådant som utskottet förväntar sig att regeringar, oavsett färg, givetvis tar till sig av. Det vi granskar är nämligen kontrollmakten, relationen mellan riksdag och regering, hur regeringen handlägger olika regeringsärenden, statsrådets tjänsteutövning och regeringens ansvar för förvaltning. I kommande debatter kommer vi också att komma in mer i specifika ärenden. Allt detta är saker som utskottet har tittat på – och vi gör det inte bara ett år, utan vi har faktiskt en mer än tvåhundraårig tradition av att göra det.

Anf. 5 MALIN BJÖRK (C):

Fru talman! Det vi debatterar här i dag är alltså vårens granskning av regeringen och dess statsråd. Det är en viktig granskning som vi gör varje år och som är till för att se om regeringen och dess ministrar följer det konstitutionella regelverket. När så inte är fallet pekar vi på vad som har brustit och talar dessutom om hur allvarligt vi ser på dessa brister.

Resultatet av granskningen är ett betänkande på drygt 220 sidor. Som har nämnts tidigare har vi under året hanterat 40 anmälningar som har gjorts till utskottet. Några av dem har fallit bort längs vägen, för sedan ett par år tillbaka har vi i KU som praxis att inte alls behandla vissa uttalandeärenden om de till sin karaktär inte har någon konstitutionell krok.

Det innebär att vi gällande ett KU-anmält uttalande från ett statsråd, utifrån den situation det gjorts i och det innehåll uttalandet haft, kan komma fram till att uttalandet ska bemötas i den politiska debatten och inte i en konstitutionell granskning. Sådana ärenden avskrivs, kort och gott. Det är en praxis vi införde för ett par år sedan. Jag skulle säga att den varit en framgång, för på så sätt kan vi i KU helt fokusera på de ärenden som faktiskt har någon konstitutionell aspekt.

Bland dem finns förstås också uttalanden som statsråd har gjort, något jag återkommer till i ett senare anförande under den här debatten. Självklart är det viktigt att statsråd är sakliga i sina uttalanden och håller sig till fakta. Det är inte fritt fram att som statsråd säga vad som helst utan att KU utkräver ansvar.

Fru talman! Några ärenden har även fått bordläggas av olika anledningar, vilket nämndes här inledningsvis. Ett som Centerpartiet har anmält och som KU inte lyckades slutföra under våren rör regeringens hantering av allvarliga säkerhetsbrister hos Lantmäteriet. Så sent som i maj kom det nämligen fram nya uppgifter i medierna om hur Lantmäteriet brustit i hanteringen av säkerhetsklassad information.

Vid det laget hade vi i KU redan haft en utfrågning av statsrådet Andreas Carlson och även fått en rad skriftliga svar från Regeringskansliet. Men efter att Expressen i maj månad kommit med nya uppgifter om Lantmäteriet uppstod nya frågor kring hur regeringen agerat när den fått kännedom om de allvarliga bristerna vid myndigheten. Ärendet växte alltså efter hand och även i ett så sent skede att vi inte hann med nödvändiga utredningsåtgärder utan blev tvungna att bordlägga det. Fortsättning i det ärendet följer alltså nästa vår.

Det finns ytterligare ärenden som har fått bordläggas. Som ordföranden nämnde inledningsvis: När det pågår en rättsprocess som kan påverka vår granskning bordlägger KU ärendet. Det är till exempel fallet i granskningen av regeringens hantering av den tidigare nationella säkerhetsrådgivaren Henrik Landerholm, som ju är åtalad för brott. Det ärendet är alltså också bordlagt, och även här får fortsättning i KU följa efter att åtalet mot honom prövats i domstol i höst.

Fru talman! Jag sa nyss att vi har fått in 40 anmälningar i år. Bland dem finns det även flera som har rört i princip samma sak och därför kommit att handläggas gemensamt. Efter sådana sammanslagningar, en del bordläggningar och några avskrivningar har vi under denna vårgranskning slutligen landat i 26 ärenden där vi har formulerat ställningstaganden. Som har sagts här tidigare har vi enats om att vi funnit brister i 6 av dessa ärenden. Därutöver gör vi uttalanden kring hanteringen i ytterligare en rad ärenden.

Här vill jag även framhålla att samtliga de ärenden där KU har ett ställningstagande är del av den KU-praxis som regeringen har att förhålla sig till. Det finns alltså formuleringar i så gott som alla ställningstaganden i vårt betänkande som är väl värda för regeringen att begrunda i arbetet framåt.

De ställningstaganden vi har landat i står ju samtliga partier bakom, som också har sagts här tidigare. Det innebär att vi till slut landade i enighet i utskottet även denna vår – men inte utan vändor, ska väl tilläggas, vilket också har framgått av flera av de tidigare inläggen. Vi har som vanligt haft många och långa sammanträden, fler än något annat utskott i riksdagen, och under dessa har diskussionerna i vissa ärenden varit väldigt utdragna.

Det är en utmaning att ta av sig den partipolitiska hatten och ta på sig den konstitutionella, men det är så vi måste jobba i det här utskottet om vi ska kunna nå enighet. KU:s granskande ögon ska inte ha några ideologiska glasögon på, något som visat sig lättare sagt än gjort. Så sent som för några veckor sedan hade vi ännu inte nått enighet, och det var oklart om vi skulle kunna göra det. Men så skedde i alla fall till slut.

Jag är rätt säker på att det inte hade varit möjligt utan det oerhört skickliga handlag som utskottets kansli bistår oss ledamöter med. Därför vill jag framföra ett varmt tack till alla vid KU:s kansli, som jag vet har arbetat hårt under våren, liksom alla i utskottet. Det har lett till att vi har en gedigen slutprodukt att lämna över till riksdagen.

Fru talman! Vi lever i en hårt polariserad tid. För egen del tror jag att ett hårt polariserat debattklimat – där politiker väljer att spela på väljarkårens känslor och gärna använder sin tid i rampljuset till ett slags underhållande föreställning i stället för att framföra sakliga, kanske inte alltid så underhållande, argument – inte är något som gynnar vår demokrati i förlängningen. När politiker inte drar sig för direkta personpånäp och även

tillskriver politiska motståndare vissa negativa personliga egenskaper göder det faktiskt hat och hot och är direkt skadligt för demokratin.

Bara den senaste veckan har vi tyvärr sett flera händelser både på hemmaplan och ute i världen som visar på en farlig utveckling. Vår egen utrikesminister har blivit ansatt i sin egen trappuppgång, och från det USA där polariserande språkbruk och grova personliga påhopp har blivit vardagsmat i politiken det senaste decenniet har flera demokratiska politiker under den gångna helgen skjutits i sina hem.

Detta är visserligen enskilda händelser, men även sådana kan vara uttryck för det tillstånd som ett samhälle befinner sig i. Mot den bakgrunden kan jag inte nog framhålla vikten av att vi i det här utskottet, såsom vi hittills har lyckats göra, även framgent anstränger oss för att ha en respektfull ton och föra en saklig argumentation. Det är nödvändigt för att vi alla ska kunna stå här eniga framöver. För att lyckas med det krävs en samsyn om de grundläggande spelreglerna för det demokratiska samtalet – och att samtliga ledamöter, oavsett partifärg, är beredda att skriva under på dem.

Anf. 6 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Fru talman! Jag har nu i tre år haft äran att arbeta i konstitutionsutskottet. Under de två åren innan denna mandatperiod började hade jag glädjen att samarbeta med min företrädare här i utskottet, Tuve Skånberg, i Kristdemokraternas trygghetskommitté. Jag lade då märke till att han ofta kom väldigt sent till våra kommittémöten, som började klockan ett på tisdagar. När han väl kom hade han ofta inte hunnit äta lunch.

Detta är något jag själv nu har fått erfara under den här perioden, i likhet med mina kollegor. Som flera har varit inne på har det varit väldigt långa sammanträden och ganska krävande diskussioner och också väldigt mycket material att inhämta tack vare det arbete som vårt fantastiska kansli har gjort med att till exempel ta fram liknande ärenden från konstitutionsutskottets historia.

Även riksdagens talman Andreas Norlén är väl förtrogen med vad som krävs i konstitutionsutskottet. Han var själv med och satte standarden för hur uppdraget ska utföras, i nära samråd med sin presidiekollega Björn von Sydow, som flera talare har varit inne på.

KU skiljer sig nämligen från andra utskott i riksdagen i så måtto att det inte i första hand är politiska preferenser och majoritetsbeslut som ska styra utskottets utfall i granskningarna. I stället strävar utskottet efter eniga slutsatser som utgår från vad lagar, förordningar och interna riktlinjer säger om Regeringskansliets arbete och hur de enskilda statsråden förväntas agera. Det som granskas är i vilken mån de har följt dessa riktlinjer i det enskilda ärendet. I granskningarna lutar vi oss också mot hur KU har bedömt liknande ärenden tidigare, allt i syfte att så långt som möjligt göra sakliga bedömningar som håller en fast linje över tid.

Samtidigt inser alla att KU inte är en domstol med alltigenom objektiva jurister eller nämndemän. Vi ledamöter har skiftande bakgrund och är alla aktiva politiker från åtta olika partier, något som är svårt att helt frigöra sig från och som också har nämnts i tidigare anföranden. Ledamöter från olika sidor bidrar med att hitta förmildrande respektive försvårande omständigheter i ett ärende. Detta, i kombination med den för varje år allt rikligare källan av visdom från tidigare bedömningar, kansliets utomordentliga och alltid sakliga kompetens och ambitionen att hitta fram till en

samstämmig bedömning, skapar en väldigt speciell dynamik som i slutändan leder fram till en balanserad produkt.

Fru talman! Jag ska inte här förlänga debatten med filosofiska reflektioner utan tackar både kansliet för ett utomordentligt gott sakligt och administrativt stöd och utskottskollegorna för de långa och spänstiga diskussioner som efter många timmars förhandlande och sökande efter minsta gemensamma nämnare har mynnat ut i den produkt som vi i dag debatterar.

Anf. 7 JAN RIISE (MP):

Fru talman! Tack för ordet! Resultatet av årets granskningar har som bekant redan presenterats, och dagens överläggningar har åtminstone för min och uppenbarligen för många andras del mer karaktär av eftertanke och funderingar. När jag började skriva detta fastnade jag redan i ”tack för ordet” – tack till ordföranden som utvecklade de tankarna utan att jag då hade en aning om det. Självt var jag inne på det franska ”merci pour la parole”, som ju faktiskt har något med hela talet att göra. Vi nöjer oss med ordet, men jag antar att vi kan tolka det som helheten.

Många av de ord som jag har med mig här har redan använts, men jag skäms inte för att använda dem en gång till och går in på lite funderingar som jag har haft.

Det ska naturligtvis sägas att tempot i själva granskningsarbetet har varit högt i år, ibland mycket högt. För de mindre partierna i utskottet ställer detta ganska stora krav på både fokus och ledig tid i almanackan. Jag minns att jag vid något tillfälle med en suck sa till mig själv att jag nästa år inte ska boka in någonting annat under april och maj.

Med det sagt är detta samtidigt ett utsökt tillfälle att tacka utskottets kansli för fantastisk hjälp, väl strukturerade underlag och förståelse och tålamod, som med osviklig professionalism visats oss alla. Tack också till alla övriga ledamöter för konstruktiva diskussioner, kritiska frågor och, åtminstone i några fall, samförstånd. Utan er hade detta inte varit möjligt.

Fru talman! Riksdagens kontrollmakt regleras i regeringsformen. Det handlar om konstitutionsutskottet och våra granskningar men också om frågor och interpellationer, misstroendeförklaringar och åtal mot statsråd samt om riksdagens myndigheter, Riksrevisionen och Justitieombudsmannen. Dessa instrument står i någon mening under vår kontroll och tillsyn, men ur samhällets perspektiv finns det naturligtvis en mycket bredare förankring som är absolut oundgänglig. Jag tänker på civilsamhällets organisationer, på utbildningsväsendet i hela sin bredd och på det arbete som miljontals människor lägger ned i vården, omsorgen, skolan, företagen och förvaltningarna. Ytterst är det ju medborgarna som genom fria val väljer sina företrädare.

En delvis annan dimension av samma diskussion handlar om minoriteternas intressen och rätt att bli hörda. Vi har ett ärende i årets granskning som handlar om just detta, och, som redan sagts, för att det ska fungera och för att den fria åsiktsbildning som vi värnar ska kunna ta den plats den förtjänar krävs strukturer, kunskap och stöd som gör detta möjligt. Jag ska återkomma till det ärendet i ett senare anförande.

Fru talman! En stat definieras förvisso av sina gränser och sitt territorium. Men det är också möjligt att beskriva en stat genom dess sätt att organisera sin administration. Parlamentets kontrollmakt är en del av den bilden liksom, kan jag tycka, de former för samarbete som skapas under en längre tid och som bidrar till att legitimera förhållandet mellan riksdag och regering och därmed också, i någon mening, mellan riksdag och medborgare.

Jag återkommer i ett senare anförande till både utrikesnämnden och EU-nämnden och ärenden som har att göra med hur dessa båda nämnder fungerar för förankring och mandat. Vi har tre ärenden som har anknytning till utrikesnämnden och EU-nämnden.

Det finns, menar jag, skäl att fortsätta uppmärksamma hur dessa relationer fungerar och hur pass väl ledamöter i respektive nämnd tycker att de involveras i en grad som är rimlig och när det gäller förhållanden som tidvis kan ligga utanför regeringens möjligheter att påverka. Här finns, tycker jag, goda skäl att fortsätta granskningar görs även med en överblick som målsättning och inte bara med enskilda ärenden i fokus.

Fru talman! Två ärenden har bordlagts – eller egentligen fyra, varav två av skäl som har med förundersökningar och sekretess att göra. De mer publika frågorna har bordlagts för att kunna återupptas så snart det är möjligt under nästa riksmöte. Det gäller dels frågor om huruvida den tidigare regeringen på ett otillbörligt sätt påverkat AP-fonderna att investera i Northvolt, dels frågor om de säkerhetsbrister som uppmärksammats vid Lantmäteriet. Båda ärendena är angelägna, och utskottet valde i båda fallen att bordlägga för att ge möjlighet att få svar på ytterligare frågor. Det finns mig veterligen inga samband mellan de båda ärendena.

Jag kommer i de följande tre anförandena att fokusera på ett mindre antal ärenden. Gemensamt för flera av dem är att de berör frågor som är av betydelse för vårt samhälles hållbarhet. Jag tänker på fisken i haven, trålning och rovdjur lika mycket som på frågor om förtroende för våra företag och institutioner och inte minst på minoriteterna och urfolket samerna. Jag kommer då också att kunna ta upp några av de frågor som nämnts under inledningen. Alla är ju inte lika lyckligt lottade som vi i de små partierna, som automatiskt får flera tillfällen att föra fram vår sak och tala.

Med detta vill jag tacka för *orden* i denna första omgång.

Anf. 8 MAURICIO ROJAS (L):

Fru talman! I detta inledande anförande ska jag fatta mig mycket kort. Jag kommer inte att gå in på något enskilt ärende, eftersom vi kommer att få tillfälle att göra det senare under debatten.

Utskottets betänkande rör sig om ett omfattande och välbalanserat arbete som speglar utskottsledamöternas öppna och konstruktiva inställning. Utskottets ordförande Ida Karkiainen och dess vice ordförande Louise Meijer förtjänar att särskilt lyftas fram i detta sammanhang.

Mitt största erkännande går dock till utskottskansliet. Det stöd som utskottet får från kanslimedarbetarna är ovärderligt. Jag har svårt att föreställa mig att vi hade kunnat uppnå det resultat som nu avspeglas i granskningsbetänkandet utan deras kunniga och ständigt tillgängliga bistånd.

Anf. 9 HANS EKSTRÖM (S):

Fru talman! Vi lever i en tid när demokratins institutioner ifrågasätts på många ställen, när fakta inte tas som sanning och när lagbunden samhällsordning inte längre är självklar. Tiden kan uppfattas som granulär och utan strukturer.

I detta populismens tidevarv måste institutioner som ska skydda öppenhet och transparens samt regler som ska skydda oss från snabba ogenomtänkta beslut värnas. Det var ingen slump att 2020 års grundlagsutredning föreslog att det ska bli svårare att ändra grundlagarna. För oss socialdemokrater var det ett stort steg att göra ett sådant avsteg från den av Olof Palme omhuldade folksuveränitetsprincipen, men vår bedömning är att skyddet måste öka för demokratins grundvalar.

Det är olyckligt när det i denna tid görs avsteg från kloka svenska traditioner som breda majoriteter för public services finansiering och valsystemets utformning. Vår tid kräver, precis som andra tider präglade av oro, inte mer utan mindre konflikt runt demokratins kärna.

Konstitutionsutskottets granskning är viktig. Vi värnar de regler som är en garant för att beslut tas efter noggrann beredning och hörande av remissinstanser för att få så bra beslutsunderlag som möjligt. Vi granskar också att beslut drivs igenom på ett sätt som en lagbunden samhällsordning förutsätter. Sverige ska styras under lagarna, även om snabbhet och kraft ofta lockar politiker.

Det är viktigt att de krafter som historiskt sett har tagit ansvar för och värnat demokratin orkar stå emot de krafter som utmanar demokratins grundvalar. Detta gäller såväl alla-ska-med-sossar som det-ska-löna-sig-att-arbeta-moddar.

Jag kommer att kommentera två ärenden som jag tycker har bäring på perspektivet i min inledning. Det första ärendet gäller frågan om Utrikesnämnden borde ha inkallats innan fångutväxlingen med Iran, det andra statsråds uttalanden om Migrationsverkets handläggning av medborgarskapsärenden.

Enligt 12 kap. 9 § regeringsformen får regeringen genom nåd efterge eller mildra brottspåföljd. Nådeinstitutet har en lång tradition – att ”i brottmål göra nåd, mildra livsstraff samt återgiva ära och till kronan förverkat gods” hette det i regeringsformen från 1809.

Utrikesnämnden ska enligt 10 kap. 11 § regeringsformen hållas underordnad om ärenden av betydelse inom utrikespolitiken. Den garanterar att såväl statschefen som riksdagen hålls informerad. Nämnden ska kallas så ofta det behövs och, om det kan ske, innan beslut.

Självklart är frågan om utväxling av en folkrättsdömd person mot en oskyldig svensk som ganska uppenbart fångslats för att vara ett bytesobjekt en sådan fråga. Konstitutionsutskottet gör bedömningen att frågan var av sådan art att Utrikesnämnden borde ha kallats om det var möjligt. KU gör dock bedömningen att förhållandena var sådana att det inte var möjligt. KU påminner dock om att regeln är att Utrikesnämnden ska höras innan beslut.

Legalitetsprincipen finns inskriven i 1 kap. 9 § regeringsformen och innebär att allt offentligt maktutövande, inklusive myndigheters och domstolars, måste ha stöd i rättsordningen, det vill säga lagar och andra

Gransknings-
betänkande

Vissa frågor
om regeringens
förhållande till
riksdagen (kapitel 1)

författningar. Principen säkerställer att myndigheter inte kan fatta godtyckliga beslut eller vidta åtgärder utan lagligt stöd, vilket är en grundläggande princip för rättssäkerheten i Sverige. När Ebba Busch, Ulf Kristersson och Johan Pehrson uttryckte sig på ett sätt som kunde uppfattas som att Migrationsverket skulle tillämpa den nya lagen innan den trädde i kraft var det alltså ett övertramp som utmanar legalitetsprincipen.

Det KU nu har gjort med denna vårgranskning är viktigt för att Sverige ska styras efter lagar och förordningar. Utvecklingen i omvärlden visar varför detta till synes inte så omstörtande värv är viktigt för att värna en lagbunden samhällsordning. Alternativen syns i omvärlden.

Anf. 10 FREDRIK LINDAHL (SD):

Fru talman! I granskningsbetänkandet KU20 behandlar vi under avsnittet *Vissa frågor om regeringens förhållande till riksdagen* fyra ärenden, varav två rör regeringens samråd med EU-nämnden.

För att ge lite bakgrund är EU-nämndens roll att vara ett forum för samråd och information. Till skillnad från riksdagens utskott förbereder nämnden inga förslag till riksdagsbeslut. För att få en inriktning för hur Sverige ska agera i de frågor som ska behandlas samråder regeringen med EU-nämnden inför varje möte i Europeiska unionens råd. Ibland kräver pågående förhandlingar att samrådet sker på annat sätt än genom ett fysiskt möte, exempelvis över telefon, för att regeringen snabbt ska kunna få ett nytt mandat från riksdagen om förutsättningarna förändras.

Det är alltså EU-nämnden som ger regeringen mandat inför EU-förhandlingarna. Även om regeringen inte är rättsligt bunden att följa mandatet i strikt mening har konstitutionsutskottet tidigare fastslagit att regeringen endast får avvika från nämndens mandat om det finns mycket goda skäl för det.

Detta samspel mellan riksdagen och regeringen inom EU-arbetet är en minst sagt delikat balansgång som vilar på praxis, överenskommelser och etablerade riktlinjer. Varje år brukar konstitutionsutskottet få in anmälningar som berör just denna dynamik. Under den här granskningsperioden har alltså två sådana ärenden hanterats.

Det mandat som regeringen inhämtar från EU-nämnden omfattar både själva sakfrågan och det förhandlingsutrymme som finns, vilket för mig till ärendet kring landsbygdsministerns agerande i rådet i frågan om fiskekvoter.

Inför förhandlingarna i rådet framhöll Peter Kullgren att regeringens linje var att kvoterna för sill och strömming borde minska, detta trots att Sverige stod relativt ensamt jämte de andra berörda länderna i att ha en restriktiv hållning. Ministern betonade samtidigt vikten av att ha flexibilitet i förhandlingarna, eftersom rådet fattar beslut med kvalificerad majoritet och ett alltför strikt mandat riskerade att minska Sveriges möjlighet att påverka utfallet.

EU-nämndens ordförande noterade att det fanns enighet om målet att skydda Östersjöns fiskbestånd, medan diskussionen i nämnden främst rörde strategin för att uppnå detta. Samrådet avslutades med ett konstaterande av att det fanns stöd av en majoritet i EU-nämnden för regeringens linje.

I slutändan lyckades Sverige dock inte få igenom sin ståndpunkt om sänkta kvoter, utan rådet enades om att i stället höja kvoterna. Enligt landsbygdsministerns bedömning hade dock kvoterna blivit ännu högre om

Sverige hade röstat nej till kompromissen, eftersom flera andra länder ville se väsentligt högre nivåer. Det är enligt mig ett misslyckande för det europeiska samarbetet snarare än en brist i landsbygdsministrarnas hantering av förhandlingen.

Att konstitutionellt granska något så finkänsligt som diplomati är svårt. Därför är det viktigt att utskottet fokuserar, vilket vi har gjort i det här fallet, just på den formella granskningen av ärendet och därmed undviker att komma med subjektiva bedömningar om förhandlingsteknik och utfall.

Konstitutionsutskottets slutgiltiga bedömning är alltså att landsbygdsministern agerade i enlighet med det mandat som hade förankrats i EU-nämnden.

När det gäller fångutväxlingen vill jag hänvisa till konstitutionsutskottets vice ordförande Louise Meijer, som höll ett föredömligt anförande om just det som jag kan instämma i.

I övrigt hänvisar jag till det skriftliga betänkandet.

Anf. 11 LARS ENGSUND (M):

Fru talman! Vi diskuterar nu vissa frågor om regeringens förhållande till riksdagen. Vi har granskat fyra ärenden inom området. Det finns en risk för att jag upprepar lite grann vad som har sagts tidigare, och jag ber om ursäkt för det.

Ett av ärendena gäller finansministrarnas hantering av ett interpellations-svar. Den slutliga utgåvan av finansministrarnas interpellationssvar sändes inte till riksdagen som den ska enligt rutin, varpå interpellanten som bara hade tagit del av det preliminära svaret stod som ett frågetecken här i kam-maren när det slutliga svaret lästes upp, vilket är förståeligt.

Finansdepartementet justerade omedelbart sina rutiner i syfte att detta inte ska upprepas igen. Rent konstitutionellt finns inga krav på att interpellationssvar ska delges innan debatten, men praxis är att så ska ske. Här har konstitutionsutskottet funnit att detta är en brist, men en svag sådan enligt min bedömning.

Fru talman! Ett annat ärende gäller en så kallad not, eller ett non-paper, som ledamoten Lindahl redogjorde för nyligen. Denna anmälan till KU hade enligt min bedömning sannolikt kunnat undvikas om en god dialog hade skett på det EU-nämndssammanträde som föregick förhandlingen.

Vidare kommer handlingar inför EU-nämndens sammanträden ofta in sent. Det medför att EU-nämndens ledamöter får ta del av handlingar ganska tätt inpå EU-nämndssammanträden. Det är generellt inget som regeringen kan lastas för. Det är viktigt att påpeka detta i sammanhanget.

Fru talman! I ärendet som gäller landsbygdsministrarnas agerande i rådet i frågan om fiskekvoter vill jag peka på några viktiga fakta.

Vi är många som känner oro för fiskbeståndet i Östersjön, till exempel när det gäller strömming och torsk. I det aktuella granskningsärendet gäller det frågan om regeringens förhandling i EU-rådet om sill och strömming.

Sveriges ståndpunkt, som var förankrad i såväl miljö- och jordbruks-utskottet som i EU-nämnden, var att verka för en mer försiktig ansats än den övergripande inriktningen i kommissionens förslag. Kommissionens förslag var ökade kvoter. Sverige var som enda land i förhandlingen för sänkta kvoter.

I det läget finns två val. Antingen agerar man aktivt i en förhandling och driver på för sin ståndpunkt, eller så lämnar man förhandlingen och

låter andra göra klart. Det sistnämnda alternativet hade högst sannolikt medfört betydligt större fiskekvoter än vad som blev utfallet.

Fru talman! Sverige och statsrådet i fråga deltog i förhandlingen och bidrog till att begränsa ökningen av fiskekvoterna för sill och strömming i Östersjön.

Fru talman! Ett annat ärende inom området vissa frågor om regeringens förhållande till riksdagen gäller en anmälan om överläggning med Utrikesnämnden inför fångutväxling.

Anmälan tar sikte på huruvida statsministern har respekterat grundlagens bestämmelse om skyldighet att hålla Utrikesnämnden underrättad.

Fru talman! I alla utrikesärenden av större vikt ska regeringen före avgörandet överlägga med nämnden, om så kan ske.

Lördagen den 15 juni 2024 sitter fem ministrar på Rosenbad redo att fatta beslut i ett fångutväxlingsärende. En möjlighet har hastigt uppkommit som kan göra att fängslade svenskar i Iran kan få komma hem. Händelseförloppet som KU har fått ta del av sker i tim- och minutskala.

Fru talman! Det är uppenbart för mig och för utskottet att det i detta läge inte fanns utrymme för att kalla in Utrikesnämnden för överläggning.

Jag är oerhört glad att Johan Floderus och Saeed Azizi har fått komma hem till sina nära och kära. Utrikesnämnden kunde inte sammankallas i denna brådskande hantering där händelseförloppet helt enkelt inte medgav detta.

Anf. 12 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V):

Fru talman! När det gäller fiskekvoter är det bara att konstatera att regeringen förvisso inte är formellt bunden av EU-nämnden. Det är dock viktigt att man förväntar sig att regeringen inte kommer att företräda en åsikt som står i direkt strid med det EU-nämnden har gett uttryck för.

Landsbygdsminister Peter Kullgren framförde under samrådet att regeringens utgångspunkt var att kvoterna för sill- och strömmingsfiske skulle minska. Det framgick dock också att det troligtvis fanns lite stöd för en sådan hållning, och därför ville han och regeringen inte gå in i förhandlingarna med vad han själv kallade röda linjer.

Det är i sammanhanget noterbart att kompromissen som landsbygdsministern nådde slutligen innebar ökade kvoter för sill- och strömmingsfiske. En viktig poäng som konstitutionsutskottet vill framhålla är att förnyad kontakt med EU-nämnden är möjlig. Det var inte något som gjordes i det här fallet.

Fru talman! Vi har en regering som sätter stort värde vid medborgarskapets betydelse. Man talar ofta om språkets betydelse. Personligen har jag hört sägas att om man ställer en fråga om björn och lodjur är det inte att betrakta som en fråga om varg. Jag tror att det finns väldigt många som skulle hålla med mig om just det påståendet.

När EU-nämnden hanterade en övrig fråga kallad Stora rovdjur angående en not med namnet The re-evaluation of the Annexes of Habitats Directive as regards certain Large Carnivore Populations blev just det här aktuellt. Noten i fråga handlade om stora rovdjur – däribland varg, men också björn och lodjur – och att skyddsstatusen för dessa skulle sänkas.

Landsbygdsministerns statssekreterare fick en fråga som ordagrant löd: ”Kan ni berätta varför man ska sänka skyddet för lodjur?” På det svarade statssekreteraren: ”Det här avser varg”.

I följdfrågan från ledamoten anfördes att det också uttryckligen står björn och lodjur, och att det också står något svepande om större rovdjur. På detta svarade statssekreteraren, och jag citerar återigen: ”Vi kanske inte ska ha en omfattande vargdebatt”.

Fru talman! Med anledning av det vill jag vara väldigt tydlig. Jag är personligen av uppfattningen att lodjur och björn inte är varg. Jag vill vara väldigt tydlig här i kammaren i dag, för att ingen i framtiden ska få den uppfattningen. Om jag i framtiden skulle få för mig att debattera lodjur och björn handlar det alltså inte om varg.

Jag skulle vilja gå så långt som att säga att jag talar för hela Vänsterpartiets riksdagsgrupp i just den här frågan. Det var visserligen en ledamot från Miljöpartiet som ställde frågan i EU-nämnden, i det fallet om lodjur. Jag hoppas dock att vi kan få klarhet i om andra miljöpartister i likhet med mig anser att lodjur inte är varg. Frågeställaren verkar inte tycka det, om jag läser utdraget från EU-nämndens protokoll rätt, men det är självklart främmande för mig att lägga ord i andras mun – med undantag för Vänsterpartiets ledamöter. Där kan jag bara säga så här: Vi anser att lodjur och varg inte är samma sak. Det kan jag garantera. Och i likhet med utskottet anser jag att det är viktigt att frågor som ställs på EU-nämndens sammanträden besvaras så fullständigt och tydligt som möjligt.

Fru talman! Interpellationer i riksdagen är ett av de viktigaste verktyg som vi ledamöter har för att kunna granska regeringen och utkräva ansvar. Det finns en möjlighet för regeringen att skicka skriftliga svar i förväg till ledamöterna inför interpellationsdebatterna. Det är ett tillvägagångssätt som i princip har blivit praxis. Det är nästan en praxis som en del skulle se som lag, även om det inte är det. Vi riksdagsledamöter tar regeringen på allvar, och de svar som regeringen skickar inför interpellationsdebatter är föremål för noggranna studier. Det är därför viktigt att de stämmer överens med de svar som avlämnas i kammaren. Det är också något som regeringen håller med om.

Jag måste därför säga att jag blev väldigt förvånad, nästan som ett frågetecken, när jag i en interpellationsdebatt tidigare i år fick uppleva att det svar som jag fått i förväg inte alls överensstämde med det svar som avlämnades i kammaren. Det var till största delen helt och hållet annorlunda, även till innehållet. Till och med sittande talman, som också sitter här i dag, konstaterade och kommenterade att det förhöll sig på det viset.

Finansministern har konstaterat att det var ett misstag, och nu vet vi att åtgärder har vidtagits för att något liknande inte ska ske igen. Men jag skulle ändå vilja tillägga att jag har hört mig för med kammarkansliet, och såvitt kammarkansliet vet är det här någonting som aldrig någonsin tidigare har inträffat. Man skulle faktiskt kunna säga att den här händelsen har gjort att finansministern, fru talmannen och jag själv har blivit en del av Sveriges historia och att vi på det sättet också är unika, kanske för alltid. Jag tillsammans med utskottet hoppas att det förblir på det viset.

Anf. 13 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag är övertygad om att ledamoten och KU-ledamoten har också en svensk rubrik på en del av de ärenden som behandlas i EU-nämnden.

Alla är medvetna om att engelska citat gärna ska översättas så att alla kan ta del av dem.

Anf. 14 MALIN BJÖRK (C):

Fru talman! Jag ska nu säga något om de ärenden som KU har granskat som rör regeringens förhållande till riksdagen. Det rör sig om fyra ärenden i det här avsnittet.

Precis som förra året och flera år dessförinnan har regeringen KU-anmälts för hur man har agerat gentemot riksdagen i EU-ärenden, vilket flera tidigare talare har varit inne på.

Den ordning som gäller för hantering av EU-ärenden är att regeringen inför sina möten på EU-nivå om olika sakfrågor som ska förhandlas där måste förankra sin ståndpunkt i själva sakfrågan hos Sveriges riksdag. Det ska ske dels i det sakutskott som hanterar frågan, dels i riksdagens EU-nämnd.

EU är ju inte något eget väsen någonstans där borta i Bryssel. Nej, EU är politik som i högsta grad påverkar oss i Sverige och som vi självklart kan och ska vara med och påverka. Just därför är det så viktigt med transparens i hur regeringen agerar i olika enskilda sakfrågor när statsråden träffar sina ministerkollegor från övriga EU-länder vid ministerrådsmötena.

Även i år finner KU skäl att göra ett medskick till regeringen om hanteringen av ett EU-ärende. I år rör det ett ärende om överläggningar och samråd om fiskemöjligheter i Östersjön – en fråga som i allra högsta grad berör oss svenskar, inte minst nu när det kustnära fisket i Östersjön och beståndet av strömming och sill är direkt hotat. Det känns kanske extra angeläget att påtala detta så här i midsommartider, när vi kallt räknar med att kunna ställa fram sill på midsommarbordet. Vi får väl se om vi kan upprätthålla den traditionen framöver, om vi lyckas rädda den svenska sillen och strömmingen.

Fru talman! I augusti förra året presenterade EU-kommissionen ett förslag till förordning som bland annat rörde fiskemöjligheterna i Östersjön och som då berörde kvoterna för att fånga sill och strömming. Landsbygdsminister Peter Kullgren hade en överläggning med miljö- och jordbruksutskottet om hur regeringen skulle agera vid förhandlingarna i rådet i denna fråga. Det följdes av ett samråd i EU-nämnden. Statsrådet framhöll att regeringens utgångspunkt var att kvoterna för sill och strömming inte borde öka utan minska jämfört med gällande kvoter. Så blev dock inte resultatet av förhandlingarna, utan kvoterna ökade rent faktiskt.

KU konstaterar att Sverige inte lyckades få gehör för sin ståndpunkt att kvoterna borde minska. Det skapade mycket debatt efter att resultatet från förhandlingarna blev känt, det vill säga att ministern faktiskt hade röstat ja till ett förslag som ökade kvoterna. Frågan som KU haft att titta på är om detta var förenligt med det mandat som ministern hade med sig från riksdagen när han satte sig vid förhandlingsbordet.

KU kom fram till att landsbygdsministern visserligen har agerat utifrån mandatet som det kom att formuleras vid EU-nämndens sammanträde. Men mot bakgrund av att det uppstod diskussioner och olika uppfattningar om vilket mandat landsbygdsministern hade med sig till förhandlingarna påminner utskottet om att regeringen alltid har möjlighet att söka förnyad kontakt med EU-nämnden.

Fru talman! Ett annat ärende som KU tittat på och som tidigare talare var inne på rör en not om skyddsstatus för björn, lodjur och varg. Jag tänker inte uppehålla mig så mycket vid just de här tre olika djuren, utan jag

går vidare till att prata om att en not inte är föremål för ett beslut i rådet utan bara uppsatt som en informationspunkt. Därför fanns det inte någon skyldighet för regeringen att initiera ett samråd med EU-nämnden. Samtidigt bör eventuella ståndpunkter som förs fram av regeringen inom EU, till exempel i en not, vara förenliga med ståndpunkter som har förankrats i ett utskott eller i EU-nämnden.

Vi pratade ju som sagt bara om björn och lodjur när vi hade långdragna diskussioner i utskottet, alltså under vårens förhandlingar om det här ärendet. Vi pratade inte om varg, för det var ganska självklart att det var en ståndpunkt som låg i linje med tidigare ståndpunkter från regeringen, utan vi uppehöll oss mycket kring björn och lodjur.

Det var, som Samuel Gonzalez Westling var inne på här tidigare, just vid EU-nämndens sammanträde som ordväxlingen blev sådan att det faktiskt blev ett ottydligt svar från den statssekreterare som närvarade i stället för statsrådet på EU-nämndssammanträdet. Mycket till följd av hur orden föll uppstod oklarheter kring vad noten egentligen handlade om.

Här framhåller KU vikten av att frågor som ställs vid EU-nämndens sammanträden ska besvaras så fullständigt och tydligt som möjligt, återigen i transparensens namn.

Fru talman! Slutligen finns i det här avsnittet ett av de ärenden som KU funnit en tydlig brist i. Det rör hur finansminister Elisabeth Svantesson agerade i samband med en interpellation som hon besvarade i kammaren i slutet av januari i år. Den handlade om det så kallade reformutrymmet som finns i regeringens budgetprocess. Inför interpellationsdebatten i kammaren hade ett skriftligt svar lämnats från Finansdepartementet. Det skilde sig markant från det som finansministern lämnade vid själva debatten.

Här är det viktigt att framhålla att frågeinstituten har en viktig funktion inom det parlamentariska systemet genom de möjligheter som de ger riksdagen till information, debatt och kontroll av regeringen. Därför är det självklart viktigt att dessa institut fungerar som de ska, och en avgörande förutsättning för att instituten ska göra just det är att statsråden respekterar gällande reglering och praxis.

Den reglering som finns när det gäller interpellationer föreskriver att departementen ska ha rutiner som säkerställer att den slutliga versionen av interpellationssvaret som expedieras till riksdagens kammarkansli överensstämmer med svaret som lämnas här. Rutinen följdes inte i det här ärendet, och därför finner KU att statsrådet har brustit i detta avseende.

Anf. 15 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Fru talman! I det här avsnittet behandlar utskottet, som rubriken säger, vissa frågor om regeringens förhållande till riksdagen. I vår representativa demokrati finns en rollfördelning mellan riksdag och regering som är viktig att upprätthålla. Jag ska här närmare beskriva ett par av ärendena. Flera andra ledamöter har lyft samma ärenden, så det blir dessvärre en viss uppreppning.

I ärendet om landsbygdsministerns agerande i EU:s ministerråd i frågan om fiskekvoter påtalar inte utskottet någon brist, utan KU bedömer att ministern har agerat utifrån det mandat som förankrades i EU-nämnden.

Vid samrådet med EU-nämnden beskrev landsbygdsministern att regeringens utgångspunkt inför förhandlingarna var att fiskekvoterna för sill och strömming i Östersjön inte bör öka utan minska jämfört med gällande

kvoter. Samtidigt framhöll han att Sverige var relativt ensamt om en sådan restriktiv hållning. Förhoppningen var att en svensk restriktiv hållning skulle kunna utgöra en motvikt och på så vis medverka till att hålla kvoterna nere så långt som möjligt.

I denna typ av EU-beslut gäller kvalificerad majoritet. Det var därför angeläget att regeringen skulle ha möjlighet att påverka beslutet så långt som möjligt. Därför menade landsbygdsministern att han inte var beredd att gå in i förhandlingarna med ett stenhårt mandat fullt av röda linjer.

Vi kan konstatera att Sverige inte lyckades få gehör för att minska kvoterna. Förhandlingen i rådet ledde i stället till att de tillåtna fångstmängderna av sill och strömming ökade. Samtidigt framgår att landsbygdsministern gör bedömningen att kvoterna skulle ha blivit ännu högre om Sverige hade röstat nej till kompromissförslaget, eftersom samtliga övriga Östersjöländer ville ha avsevärt högre kvoter.

Vid konstitutionsutskottets utfrågning beskrev statsrådet att ståndpunkten från övriga Östersjöländer i stället var att öka kvoterna för strömming till de högsta tillåtna nivåerna i den fleråriga planen för bestånden av torsk, sill, strömming och skarpsill i Östersjön, vilket även var i linje med den vetenskapliga rådgivningen från Internationella havsforskningsrådet.

Efter åtskilliga förhandlingsrundor, där övriga länder prövade Sveriges hållning med startpunkt på den högsta delen av det intervall som bedöms vara långsiktigt hållbart, landade det slutliga förhandlingsresultatet på den lägsta nivån i intervallet. Dessa nivåer bedöms alltså vara långsiktigt hållbara av Internationella havsforskningsrådet. En bidragande orsak till detta förhandlingsresultat var Sveriges restriktiva hållning. Landsbygdsministern beskrev hur han sa nej till nivå efter nivå som de andra länderna prövade på honom. Utan Sveriges agerande hade kvoterna alltså blivit ännu högre.

I utskottets slutsats påminner vi regeringen om möjligheten till förnyad kontakt med EU-nämnden. Ärendet bedöms inte som någon brist.

Fru talman! Jag vill också kommentera ärendet om informationen till EU-nämnden om en not om sänkt skyddsstatus för stora rovdjur, som också tidigare berörts här. Inte heller detta ärende bedöms som någon brist.

Det handlar alltså om en så kallad not, eller non-paper, under rubriken Övriga frågor vid samrådet inför mötet med rådet för jordbruk och fiske, där Finland ville få EU-kommissionens och EU:s medlemsstaters stöd för att sänka skyddsstatusen för stora rovdjur, det vill säga varg, lodjur och björn, i EU:s art- och habitatdirektiv.

Noten välkomnar att kommissionen i december 2023 föreslog att vargars internationella skyddsstatus skulle sänkas från ”strikt skyddad” till ”skyddad”, baserat på nya uppgifter om ökade populationer. I noten konstateras vidare att även andra stora rovdjurspopulationer i vissa områden inte heller kräver strikta skyddsåtgärder längre. I noten uppmanas därför EU-kommissionen att i samarbete med experter från – jag beklagar att det nu blir ytterligare ett engelskt uttryck – Large Carnivore Initiative for Europe, vilket översatt till svenska blir ungefär Europeiska initiativet för stora rovdjur, och medlemsstaterna identifiera sådana populationer av de stora rovdjuren som har en gynnsam bevarandestatus för att möjliggöra en ändring av populationernas skyddsstatus. Det handlade alltså inte om ett beslut i det direkta läget utan om en uppmaning om att ta fram ett forskningsunderlag.

Vid miljö- och jordbruksutskottets möte den 18 januari 2024 informerade statssekreteraren om noten, liksom vid EU-nämndens sammanträde följande dag, den 19 januari 2024, och om att Sverige hade för avsikt att ställa sig bakom noten. Han framhöll att det ligger i linje med den politik som regeringen för och som tidigare redovisats i nämnden.

Konstitutionsutskottet konstaterar att den aktuella noten var uppsatt som en informationspunkt. Därmed fanns inte någon skyldighet för regeringen att initiera ett samråd med EU-nämnden. Samtidigt bör eventuella ståndpunkter som förs fram av regeringen inom EU, till exempel i en not eller i någon form av tankepapper, ändå vara förenliga med ståndpunkter som tidigare förankrats i ett utskott eller i EU-nämnden.

Den del av noten som avser varg har tidigare varit föremål för information i miljö- och jordbruksutskottet och samråd med EU-nämnden. När det gäller björn och lodjur har frågan om skyddsstatus inte tidigare varit föremål för överläggning med utskott eller samråd med EU-nämnden. Där emot fattade riksdagen 2013 beslut om ett övergripande och långsiktigt mål för rovdjurspolitiken som inkluderar bevarandestatus för björn och lodjur. Regeringen har framhållit att det som anges i noten inte är oförenligt med det målet. Vidare var notens särskilda fokus på vargens skyddsstatus, vilket gjorde att regeringen ställde sig bakom den.

Utskottet delar regeringens bedömning att notens innehåll i den del som gäller björn och lodjur inte bedöms vara oförenligt med riksdagens övergripande och långsiktiga mål för rovdjurspolitiken. Utan att klassificera ärendet som en brist vill ändå utskottet framhålla vikten av att frågor som ställs vid EU-nämndens sammanträden besvaras så fullständigt och tydligt som möjligt. En god dialog mellan regeringen och EU-nämnden ligger både i regeringens och i EU-nämndens intresse.

Utskottet vill också framhålla att det är angeläget att EU-nämnden får del av underlag och dokument i så god tid som möjligt. Dokument som rör rubriken Övriga frågor på en rådsdagordning kommer ofta in sent, vilket inte regeringen kan styra över. I det här fallet är noten daterad den 17 januari. Handlingarna kom in till EU-nämnden dagen därpå, det vill säga dagen innan sammanträdet hölls. Utskottet förutsätter att regeringen så långt som möjligt verkar för goda tidsmarginaler, i syfte att underlätta för riksdagen att vara delaktig i frågorna.

(TREDJE VICE TALMANNEN: Jag noterar att det engelska uttrycket här översattes. Jag är tacksam för det.)

Anf. 16 JAN RIISE (MP):

Fru talman! Jag ska se om jag kan hålla mig till svenska hela vägen.

Riksdagen har, som jag sa i mitt förra anförande, ett förhållande med regeringen som i vissa avseenden ska vara strukturerat och förutsägbart och ge möjlighet till ansvarsutkrävande. Jag kommer att återkomma till detta även i det här sammanhanget.

Alla ledamöter har som bekant möjlighet att ställa muntliga frågor till statsråden här i kammaren. Vi kan också skicka skriftliga frågor, där vi oftast får svar inom en vecka, och vi kan begära interpellationsdebatter, som också ska äga rum inom en viss tid. Som många ledamöter erfarit är det kanske oftare förknippat med fördröjningar eller till och med att statsråd ställer in med kort varsel. Det är förstås inte alls bra.

Ett av årets granskningsärenden handlar om just ordningen vid en interpellationsdebatt. Praxis säger att den ledamot som begärt debatten och fått de formella grunderna prövade och inte sällan förtydligade av kammarkansliet ska få statsrådets första och direkta svar skriftligt dagen före debatten, så att ledamoten kan förbereda ytterligare inlägg.

Detta är ju en rimlig tingens ordning, kan man tycka, och som alla andra rutiner ska den förstås ses över emellanåt. Världen utanför kan ju komma att förändras. I det här fallet handlar det om ett svar från finansministern som vid själva tillfället för debatten visade sig inte vara detsamma som statsrådet hade lämnat i förväg.

Nu fick jag intrycket att den ledamot som fick det annorlunda svaret ändå fann sig i situationen och kunde genomföra debatten i stort sett som planerat. Det hela kan möjligen rubriceras som ett misstag från Regeringskansliets sida, men icke desto mindre har KU funnit det lämpligt att ta upp det.

Gott så, tänker jag. Det är bra att praxis och överenskomna rutiner hålls och inte tillåts förfalla. Jag föreställer mig att ingen ligger sömnlös för detta, men utskottets påminnelse om vikten av att rutiner följs är en del av vår granskning.

Fru talman! Regeringen svarar för Sveriges utrikespolitik, men riksdagen har dels ett utrikesutskott, dels de båda nämnderna Utrikesnämnden och EU-nämnden där regeringen förankrar sin politik i utrikesfrågor. De båda nämnderna har, som har sagts flera gånger, förekommit i årets granskning, den senare i ett par frågor om rovdjur respektive strömmingskvoter.

EU-nämnden har sina speciella utmaningar, på så vis att regeringen alltså ska förankra de ståndpunkter som Sverige representerar i det europeiska samarbetet i unionen. Dessa ståndpunkter baseras ibland på underlag som distribueras sent men där nämnden ändå förväntas göra så gott den kan i ett sent skede.

Anmälan avseende rovdjuren, i första hand varg, men också lo och björn, var baserad på en not, ett tanke-papper, ett non-paper, eller "une note", som man kanske säger i Bryssel. Det är alltså inte fråga om ett beslutsunderlag, och följaktligen togs det upp under punkten Övriga frågor.

Anmälan rörde också notens faktiska beslutskraft, om den möjligen tilläts bli större än vad den ska vara avseende de stora rovdjurens skyddsstatus, och om det är rimligt att en not under punkten Övriga frågor ska vara vägledande och bindande för ny politik på området. Statsrådet förklarade vid KU:s utfrågning att regeringens politik avseende vargstammens storlek och skyddsstatus är densamma som tidigare och att status för lo och björn skulle kunna komma att förändras om nya data visar på att antalet djur ökar.

Jag tackar å hela Miljöpartiets vägnar min kollega från Vänsterpartiet, ledamoten Gonzalez Westling, för hans omsorg om våra möjligheter att se skillnad på lo och varg. Jag tror att jag kan säga med stor säkerhet att vi kan det!

Fru talman! Konstitutionsutskottet granskar mekanismer, kommunikationskanaler och förutsättningar – men allt utifrån våra lagar. En granskning kan leda till kritik, för all del, men kanske ännu viktigare i bästa fall också till förbättringar i rutiner baserat på samförstånd.

För egen del finner jag det ändå angeläget att alltid också sätta ärendets juridiska och konstitutionella natur i relation till vad det faktiskt handlar om. Det jag menar är att om det handlar om fiskekvoter kan vi diskutera de formella förutsättningarna för att förhandla utifrån den ena eller andra utgångspunkten. Det är okej. Men det är svårt utan att också ta in betydelsen av beslutet, om det som i det här fallet äventyrar fiskbestånden i Östersjön en lång tid framöver.

Vi har redan i 2 § i kapitlet om statsskickets grunder i regeringsformen följande formulering: ”Det allmänna ska främja en hållbar utveckling som leder till en god miljö för nuvarande och kommande generationer.”

De övriga länderna runt Östersjön som är medlemmar i EU har liknande formuleringar som i varierande grad talar om skydd för miljön och om att hushålla med resurser för kommande generationer.

Fru talman! Jag har förståelse för att det för årets ärenden som har berört dels fiskekvoter, dels rovdjursstatus – eller om man så vill mängden strömming i Östersjön respektive antalet vargar i Sverige – är nödvändigt att diskutera detaljer avseende vad som sagts, vem som sagt vad och vilka siffror som har använts. Statsrådet upprepade vid flera tillfällen under KU:s utfrågning att när det handlar om eventuell jakt på lo och björn behövs det mer data, och om dessa data är korrekta kanske skyddsstatusen för dessa djur också kan sänkas från strikt skyddad till skyddad.

Men någonstans skaver det när våra absolut grundläggande uppfattningar, så som de uttrycks i grundlagar i länderna runt Östersjön, ändå inte förmår ta vara på de värden som fisk i hav och djur i natur utgör. Ekonomisk tillväxt i all ära, men den kan inte få tillbaka fisk eller utrotade djur.

Det finns diskussioner om naturens rättigheter som förs bland forskare inom det juridiska området. Det är också centrala begrepp för många urfolk och minoriteter i hela världen. Jag tänker att det kan vara värt att ta kunskapen om dem på allvar, liksom att faktiskt försöka förstå sådana förutsättningar, för att bättre kunna nå gemensamma lösningar som upplevs som rättvisa. Vi har en bit kvar att gå på den vägen, och jag tror inte att vi kommer att se detta i år eller nästa år. Men kanske kan vi någon gång i framtiden föra den sortens diskussion.

Slutligen, fru talman, gäller det Utrikesnämnden. Anmälan till KU menade att en så betydande ändring av praxis som en fångutväxling borde ha föregåtts av ett samråd med Utrikesnämnden. Här står ord och uppfattningar lite grann emot varandra; från regeringen menar man att det helt enkelt inte fanns tid för det, medan oppositionen inte är helt övertygad om att så var fallet.

Utskottet konstaterar att det under alla omständigheter är värt att uppmärksamma de möjligheter till samråd som Utrikesnämnden innebär. Det kan inte ersättas av till exempel samråd med partiledarna. Möjligheterna till sekretess och tystnadsplikt är omfattande och antalet ledamöter är litet, så risken för läckor borde vara obetydlig. Det ska vara ett formellt samråd med protokoll och anteckningar som gör det möjligt att spåra för framtidens forskare på området.

Anf. 17 PER-ARNE HÅKANSSON (S):

Fru talman! Så här i sommartid är ordningen att vi i konstitutionsutskottet lägger fram vårt omfattande granskningsarbete utifrån alla de anmälningar som kommit in från riksdagsledamöter. I en del fall framför vi

att det föreligger brist i regeringens agerande, och i ytterligare några handlingar det kanske mer om att som en god revisor göra en del påpekanden som i sin tur kan vara lärdomar inför framtiden. Oavsett begrepp bör ställningstaganden och underlag ses som viktiga redskap i regeringsarbetet framöver.

Fru talman! Jag ska här ta upp en del ärenden i vår granskning utifrån vikten av att regeringen förankrar sina ställningstaganden i riksdagen inför EU-förhandlingar.

I Sverige finns ett starkt folkligt stöd för EU-samarbetet. Det brukar ligga på drygt 60 procent i opinionsundersökningar. Sedan Sverige blev medlem för 30 år sedan tycks stödet ha ökat ytterligare. En stor del i detta bygger av allt att döma på att EU-frågorna som regel har en god förankring i det parlamentariska arbetet, såväl i de olika utskotten som i den för ändamålet fungerande EU-nämnden.

I princip varje beslut som ska tas i EU-sammanhang passerar den svenska riksdagen. I EU-nämnden förankras och diskuteras regeringens ståndpunkter inför ministermötena i Bryssel.

Vid ett besök som konstitutionsutskottet genomförde tidigare under riksdagsåret i Bryssel framhöll såväl Sveriges ambassadör som företrädare i kommissionen och parlamentet den betydelse och den styrka det innebär att kunna hänvisa till den parlamentariska förankringen. Det är inte enbart en fråga om regeringens ståndpunkt, utan den vilar på en bred bas av svenska folket och har då en mer långsiktig prägel. Därför är regeringens ansvar för att hantera förberedelser inför förhandlingar viktigt att följa upp.

I granskningsarbetet har en del anmälningar kommit in utifrån hur regeringen förhåller sig till EU-nämnden. En av anmälningarna till utskottet har inneburit att landsbygdsminister Kullgrens agerande i rådet i frågan om fiskekvoter har granskats. Vi har lyssnat på en del reflektioner om detta. Utgångspunkten inför förhandlingarna med övriga länder var att kvoterna skulle minska, inte öka. Bakgrunden är den situation som råder i Östersjön. Den allvarliga situationen bekräftas också av mina egna kontakter med såväl forskare som småskaliga fiskare utefter Skånes och Blekinges kuster.

Regeringens ståndpunkt inför förhandlingarna var att fiskekvoterna för sill och strömming i Östersjön inte borde öka utan minska jämfört med gällande kvoter, och regeringen skulle driva på för att minska kvoterna på 55 000 ton. Även om Sverige var ensamt om denna linje i förhandlingarna var riksdagens och även regeringens tydliga besked inför förhandlingarna att gå in med denna utgångspunkt.

Beslutet efter förhandlingarna innebar dock att de totala tillåtna fångstmängderna för central strömming och sill i stället ökade med 108 procent och för bottnisk strömming med 21 procent. Och Sverige ställde sig bakom detta.

Den uppgift KU har haft att granska är dock inte sakfrågan i sig utan snarare hur ministern agerade utifrån och förhöll sig till det mandat han fick med sig från riksdagen.

Fru talman! I ärendet har vi ställt skriftliga frågor till departementet. Dessa följdes upp med en öppen utfrågning med Peter Kullgren. Vid utfrågningen fick Kullgren redogöra för förhandlingarna, och han informerade om att beslut om fiskekvoter fattas av rådet med kvalificerad majoritet och som ett paket.

Han beskrev förhandlingarna som att kvoterna hela tiden drevs upp av de övriga Östersjöländerna. Om Sverige hade sagt nej till det bud som lades fram hade det lett till att ytterligare minst 15 000 ton fisk hade tagits upp ur Östersjön. Att den minskning som eftersträvades i stället blev denna betydliga ökning motiverade han därav med att den kunde ha blivit ännu högre om han inte hade gått med på den nivå som det nåddes enighet kring.

Fru talman! I detta sammanhang finns kanske anledning att betona det som framförs i utskottets ställningstagande: att regeringen har möjlighet att söka förnyad kontakt med EU-nämnden. Så har skett under pågående förhandlingar vid tidigare tillfällen. Det är möjligt – rent av troligt – att Kullgren, om han hade beskrivit situationen så som den utspelade sig i förhandlingarna, också hade fått EU-nämndens acceptans för sin linje.

Det som dock kan sägas vara avgörande för att anmälan ska resultera i just ett påpekande – som en god revisor sa, som vi nämnde tidigare – och kanske inte en uttalad brist får som jag ser det anses vara den sammanfattning som EU-nämndens ordförande gjorde i samband med överläggningarna. Den slutsatsen gick ut på att Sverige skulle inta en restriktiv hållning och verka för att hålla kvoterna nere så långt möjligt och att det inte enbart skulle handla om en minskning.

Kullgren tolkade också, oavsett tidigare framförda utfästelser i riksdagen, sitt uppdrag på det sättet, att denna eftersträövade minskning i stället kunde resultera i den ökning som blev fallet.

Jag vill ändå säga att lärdomar i högsta grad finns att dra för kommande tillfällen. Ministrar har som sagt vid tidigare tillfällen också tagit förnyad kontakt med EU-nämnden för att få stöd i vissa frågor.

Fru talman! Utskottet har också granskat regeringens information i EU-nämnden om en not om sänkt skyddsstatus för stora rovdjur. Tidigare talare har redogjort också för det.

Det framhålls i vårt granskningsbetänkande att dokument som rör övriga frågor på en rådsdagordning ofta kommer sent. Regeringen kan inte alltid styra över det. Men utskottet förutsätter att regeringen så långt möjligt inom ramen för EU-samarbetet verkar för goda tidsmarginaler, i syfte att underlätta för riksdagen att vara delaktig i frågorna.

Också i detta sammanhang vill vi trycka på vikten av att förankra beslut för att ha en stark förankring och möjlighet att agera med styrka i EU-sammanhangen.

Fru talman! Det togs också upp en brist, som vi har framfört, gällande finansministerns hantering av interpellationssvar. Rutinen att överlämna ett skriftligt svarsutkast till riksdagen inför en interpellationsdebatt menar vi bidrar positivt till hur frågeinstitutet fungerar. Det är en god ordning som bör upprätthållas.

Av granskningen vi gjort framgår att det skriftliga svarsutkast som skickades till riksdagen inför den aktuella interpellationsdebatten inte korresponderade med det svar som finansministern senare gav i kammaren. Det framhålls att det berodde på ett förbiseende inom departementet.

Praxis åsidosattes. Det finns anledning att beakta detta inför kommande arbete. Vi landade i att det var ett bristfälligt agerande.

*Gransknings-
betänkande*

*Handläggning av vissa
regeringsärenden m.m.
och Vissa frågor om
regeringens ansvar
för förvaltningen
(kapitel 2 och 3)*

Handläggning av vissa regeringsärenden m.m. och Vissa frågor om regeringens ansvar för förvaltningen (kapitel 2 och 3)

Anf. 18 MIRJA RÄIHÄ (S):

Fru talman! Jag kommer att kommentera två ärenden i granskningen. Båda bedöms av ett enigt utskott vara bristärenden.

Jag börjar dock med ett citat: ”Renmarkskommitténs första delbetänkande Jakt och fiske i renbetesland har varit på remiss och det står nu klart att kritiken är omfattande. Det inkluderar bland annat kritik från myndigheter, kommuner, intresseorganisationer samt samiska organisationer och representanter. Regeringen kommer därför inte att gå vidare med utredningens förslag.

– Kritiken har varit betydande och det är tydligt att ett omtag behövs här. Regeringen avser att så snart som möjligt tillsätta en ny utredning av rennäringslagen med nya direktiv, säger landsbygdsminister Peter Kullgren.

Regeringens avsikt med det kommande omtaget är att Renmarkskommittén avvecklas. Därefter avser regeringen att tillsätta en ny utredning av rennäringslagen. Syftet med den nya utredningen är att arbeta fram långsiktigt hållbara förslag som har bred förankring både hos dem som berörs och i riksdagen.”

Det är det här som gett upphov till den KU-anmälan som kommit in.

Fru talman! Det första ärendet jag ska tala om handlar av den anledningen om hur regeringen har hanterat konsultationslagen gentemot samerna i samband med att man aviserade att man skulle lägga ned renmarksutredningen. I ett pressmeddelande den 7 november 2024 aviserade landsbygdsministern att regeringens avsikt var att lägga ned utredningen samt att regeringen inte heller skulle gå vidare med förslagen som fanns i delbetänkandet.

Konsultationslagen är viktig för det samiska folket, som det ursprungsfolk de är. De ska ha möjlighet att samråda med regeringen eller myndigheter i ärenden som handlar om deras näringar, språk och kulturarv.

Inbjudan till samråd gick till fyra organisationer den 11 november. Tre av organisationerna avböjde samråd, eftersom de uppfattade regeringens pressmeddelande som att allt redan hade beslutats. Organisationerna uppfattade pressmeddelandet som oomkullrunkeligt. Därmed var de samiska organisationerna offside, för att använda idrottstermer.

Förarbeten till konsultationslagen säger att tidsfristen ska vara skälig och att konsultationen ska genomföras i god anda. Med det menas att konsultationen ska präglas av uppriktighet och ärlighet.

Utskottet menar att det inte motsäger lagens syfte att regeringen har bildat sig en uppfattning innan konsultation sker men att det är en förutsättning att utkomsten av konsultationen inte framstår som given på förhand. Utskottet konstaterar vidare att det finns en skillnad mellan hur pressmeddelandet och inbjudan till samrådet var formulerade. Detta gjorde att inbjudna uppfattade att beslutet redan var taget.

Fru talman! Utskottet konstaterar vidare att det hade varit lämpligt att skicka ut konsultationsförfrågan före eller åtminstone samtidigt med pressmeddelandet för att undvika missförstånd. Utskottet konstaterar också att det finns skäl för regeringen att överväga dels när i tid samiska

företrädare bjuds in till konsultation, dels hur regeringen formulerar sig i kommunikationen.

Fru talman! Det andra ärendet jag ska tala om gäller bristen på jämställdhetsanalys när regeringen lade fram en proposition om a-kassan. Analysen togs fram i den förordning som angav beloppsgränserna. Regeringen menade att det inte gick att göra analysen innan gränserna faktiskt var beslutade.

Men det fanns en nedtrappningsmodell i propositionen. En kraftig sänkning av ersättningen träder i kraft efter 100 dagar i arbetslöshet. Den delen av propositionen borde ha analyserats ur ett jämställdhetsperspektiv innan propositionen lades på riksdagens bord.

Utskottet menar att propositioner ska vara väl genomarbetade och ha utförliga problem- och konsekvensanalyser. Av den anledningen behöver konsekvenser för jämställdheten redovisas så utförligt som möjligt.

Fru talman! Det är klart att det fanns begränsade möjligheter att göra en sådan genomlysning när beloppsgränserna inte fanns på bordet. Utskottet menar dock att analysen borde ha gjorts för den del av propositionen som anger den nya nedtrappningsmodellen i arbetslöshetsförsäkringen.

Anf. 19 LARS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Vårens granskning är färdig, och jag vill börja med att tacka utskottets alla medlemmar för ett gediget arbete. Jag vill naturligtvis också rikta ett stort tack till kansliet för deras tålamod och ovärderliga vägledning.

Som flera av oss tidigare har nämnt har vi behandlat sammanlagt 32 anmälningar som inkommit från diverse riksdagsledamöter. Utskottet har funnit att det förekommit vissa brister i sex av dessa fall. Jag tänker nämna några av våra ärenden – två där vi har funnit brister och två där inga brister har förekommit.

En inkommen anmälan rör avvecklingen av Renmarkskommittén, som min kollega Mirja Räihä just redogjorde för. Mer specifikt handlade det om huruvida bestämmelserna i konsultationslagen har följts så som det var tänkt.

Konsultationer genomfördes med samiska företrädare, så rent formellt har regeringen inte brustit. I fråga om urvalet av samiska företrädare som tillfrågades har utskottet inte heller några invändningar.

Det problematiska i ärendet härrör från ett pressmeddelande som skickades ut före konsultationerna. Regeringen meddelade där att man hade för avsikt att avveckla kommittén men också att konsultationer skulle genomföras. Formuleringen i pressmeddelandet ledde till att vissa samiska företrädare avböjde konsultation, då det uppfattades som att beslutet redan var fattat.

Tidsmässigt skickades konsultationsförfrågan ut två arbetsdagar efter pressmeddelandet. Detta i kombination med själva utformningen av pressmeddelandet öppnade lite olyckligt för missförståndet att beslutet de facto redan var tagit, även om så faktiskt inte var fallet.

Som tidigare nämnts menar vi som utskott att det hade varit önskvärt att konsultationsförfrågan hade skickats ut före, eller åtminstone samtidigt som, pressmeddelandet. Vi menar också att innehållet i pressmeddelandet kunde ha varit utformat något annorlunda för att undvika missförstånd.

Prot. 2024/25:133
16 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Handläggning av vissa
regeringsärenden m.m.
och Vissa frågor om
regeringens ansvar
för förvaltningen
(kapitel 2 och 3)*

Detta är absolut ett bristående. Det kan nämnas att de samiska företrädarna som deltog i konsultationerna inte hade några invändningar mot regeringens avsiktsförklaring.

Fru talman! En annan granskning där vi har funnit brister rör förordnandet av styrelseledamöter i Institutet för mänskliga rättigheter. Det ska enligt lagen om Institutet för mänskliga rättigheters styrelse ingå ledamöter med sakkunskap inom området mänskliga rättigheter och erfarenhet från det civila samhället, rättsväsendet och advokatverksamhet samt forskningen och högskoleutbildningen. Inom vardera området ska det finnas två ledamöter.

Regeringen är förpliktigad att begära in förslag till ledamöter från institutets råd, Sveriges advokatsamfund samt universitet och högskolor. Även om regeringen inte är formellt bunden av dessa nomineringar borde det i största möjliga mån hämtas styrelseledamöter från nomineringslistan.

I just detta fall ansåg regeringen att det bland de nominerade saknades en kandidat med tillräckligt kvalificerad erfarenhet från det civila samhället. Detta ledde regeringen till att blicka tillbaka på tidigare nominerade personer, och regeringen tog beslutet att förordna en person med önskad bakgrund från den listan.

Vi i utskottet anser att anledningen till att det inte fanns tillräckligt många förslag på kvalificerade med rätt bakgrund *kan* vara ett resultat av hur själva inbjudan var formulerad. Det finns därför skäl att se över själva nomineringsprocessen. Vi poängterar att styrelseledamöterna bör hämtas från de nominerade och att detta är av vikt för institutets oberoende. Möjligheten att utse andra personer ska tolkas väldigt restriktivt.

Fru talman! Ett annat ärende vi granskat till följd av ett par anmälningar är regeringens efterlevnad av klimatlagen. Någon brist i sig har inte konstaterats i ärendet, men vi har som utskott gjort vissa iakttagelser.

Klimatlagen innehåller en hel del krav på regeringen gällande planering, uppföljning och rapportering till riksdagen vad gäller det klimatpolitiska arbetet. Anmälarna hävdar att regeringens klimatmål inte kommer att nås och att den klimatpolitiska handlingsplanen inte lever upp till klimatlagens krav.

Vår granskning visar att regeringen har följt kraven i klimatlagen gällande vad den ska göra när det handlar om formerna för överlämnandet av klimatredovisningen, handlingsplanen och även innehållet i klimatredovisningen. I tillägg finns det saker i lagen som bör inkluderas i handlingsplanen. De uppgifter som efterfrågas där är alltså inte obligatoriska men kan säkert på sina håll anses i högsta grad önskvärda. Vi har en liknande tidigare granskning från 2021. Där slås det fast att handlingsplanen inte måste innehålla uppgifter som inte är obligatoriska men att dessa rekommenderade uppgifter också borde beröras för att få till en bred behandling av klimatpolitiken i riksdagen.

Vi i utskottet förutsätter att regeringen i sitt fortsatta arbete utformar både klimatredovisningar och klimathandlingsplaner på ett sådant vis att de ger riksdagen bredast möjliga underlag. Om regeringen är av en annan åsikt än diverse expertorgan och myndigheter måste de tydligt redogöra för skälen till detta. Vi fann alltså ingen formell brist i ärendet, men utskottet lämnar några rekommendationer och iakttagelser.

Fru talman! Till sist vill jag säga några ord om en inkommen anmälan som vi granskat gällande hanteringen av eventuellt kringgående av sank-

tioner mot Ryssland. Inte heller här fanns det vi uttrycker som en brist, men jag tycker att ärendet förtjänar några ord trots detta. Det är ett väldigt dagsaktuellt ärende i vår oroliga omvärld.

Anmälaren poängterar att även om exporten och importen gentemot Ryssland har minskat har svenska exporter till länder i Rysslands närområde ökat. Dessa länder har i sin tur ökat exporten till Ryssland, vilket av förklarliga skäl kan uppfattas som oroväckande.

Jag utgår från att samtliga partier i denna församling står rörande eniga i hanteringen av sanktioner mot Ryssland och att vi jobbar nära EU så att syftet med dessa sanktioner verkligen uppfylls.

I vår granskning framkommer att regeringen har gett uppdrag till myndigheter och vidtagit diverse åtgärder för att sudda ut oegentligheter. Detta inkluderar förslag på lagstiftning.

Det är naturligtvis av yttersta vikt att vi och våra EU-kollegor – åtminstone merparten av dessa länder – skapar en gemensam front mot Rysslands aggressioner. Jag sätter stort värde på regeringens konsekventa agerande och på oppositionens stöd i frågan.

Med det, fru talman, tackar jag för mig och önskar alla en fin sommar.

Anf. 20 LARS JOHNSON (M):

Fru talman! Det avsnitt som vi nu debatterar rör elva specifika granskningar. Jag tänker uppehålla mig vid ett par av dem.

Inledningsvis vill jag kommentera en anmälan mot den tidigare socialdemokratiska regeringen gällande förordnandet av en ledamot i styrelsen för fredsforskningsinstitutet Sipri. I april år 2021 beslutade den dåvarande regeringen att förordna en rysk medborgare som ledamot i Sipris styrelse. Utnämningen skedde på rekommendation från just Sipris styrelse.

I maj 2024 avslöjade Expressen att personen i fråga hade nära band till Vladimir Putin och hans regim, bland annat som rådgivare till det ryska säkerhetsrådet.

I en anmälan till konstitutionsutskottet begärdes att utskottet skulle granska regeringens utnämning mot bakgrund av personens koppling till den ryska underrättelsetjänsten.

Regeringsformen anger att vid beredning av regeringsärenden ska behövliga upplysningar och yttranden inhämtas från berörda myndigheter. Vidare ska man, om det behövs, inhämta yttranden från kommuner och sammanslutningar av enskilda. I dagligt tal kallar vi detta för beredningskravet.

Av en promemoria från Regeringskansliet framgår att styrelseledamöter förordnas av regeringen enligt Sipris stadgar efter förslag från Sipris styrelse, forskarkollegiet eller de lokala arbetstagarorganisationerna. Vidare framgår att upplysningar om föreslagna styrelseledamöter inhämtas från Sipri. Något övervägande om att ha med ytterligare kandidater gjordes inte av regeringen.

Varken av den information som förmedlades av Sipri eller av det som framkom vid den interna beredningen inom Regeringskansliet framgick att det fanns skäl att ifrågasätta kandidaten. Mot den bakgrunden har utskottet stannat vid att inte göra något uttalande med anledning av granskningen. Det är alltså ingen brist.

Den principiella fråga som ändå väcks är i vilken utsträckning Regeringskansliet kan förlita sig på de nomineringar som man får sig till del

Prot. 2024/25:133
16 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Handläggning av vissa
regeringsärenden m.m.
och Vissa frågor om
regeringens ansvar
för förvaltningen
(kapitel 2 och 3)*

och hur långt Regeringskansliets beredningskrav sträcker sig, det vill säga i vilken omfattning Regeringskansliet behöver göra egna utredningar om de föreslagna kandidaterna.

Om Regeringskansliet i just det här fallet hade gjort en mer ingående beredning än den som nu gjordes hade man måhända kunnat förhindra att en person med nära band till Vladimir Putins regim förordnades som styrelseledamot i Sipri. Kanske kan konstitutionsutskottet vid ett annat tillfälle göra en mer generell granskning av beredningskravet vid utnämningsärenden, då det är tämligen vanligt att regeringen gör utnämningar på förslag av olika utomstående organisationer.

Fru talman! Ett ärende som har väckt en hel del medial uppmärksamhet är granskningen av regeringens efterlevnad av klimatlagen. Jag anar att det är ett ämne som återkommer också senare i dagens debatt.

Det klimatpolitiska ramverket består av tre delar, nämligen mål för klimatpolitiken som satts upp av riksdagen, en klimatlag och inrättandet av ett klimatpolitiskt råd. Det långsiktiga målet är att Sverige senast 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären för att därefter uppnå negativa utsläpp. Därutöver finns etappmål för 2030 och 2040.

Klimatlagen innehåller bestämmelser om regeringens klimatpolitiska arbete, vad arbetet ska syfta till och hur det ska bedrivas.

Ett enigt konstitutionsutskott har konstaterat att regeringen har följt kraven i klimatlagen på vad den ska göra när det gäller formerna för överlämnandet av klimatredovisningen och handlingsplanen samt innehållet i klimatredovisningen. Konstitutionsutskottet har därutöver valt att inte göra någon detaljerad analys av utfallet av regeringens utformning av klimatpolitiken enligt målsättningarna i klimatlagen, helt enkelt därför att det inte kan vara konstitutionsutskottets roll att utvärdera förd politik. Konstitutionsutskottets uppgift är att granska på konstitutionella grunder, inte politiska.

När det gäller innehållet i klimathandlingsplanen vill jag nämna att den har granskats och behandlats av miljö- och jordbruksutskottet, som inte anmärkte på redovisningen. Miljö- och jordbruksutskottet ansåg att det arbete som presenterades i handlingsplanen, inklusive beslutade planer och åtgärder som regeringen avser att vidta, är väl avvägt och att den beskrivna politiken skulle kunna få brett stöd i olika grupper över hela landet.

Senare kommer säkert någon från talarstolen här att påpeka att Klimatpolitiska rådet vid sin granskning har gjort bedömningen att klimathandlingsplanen inte lever upp till klimatlagens krav, vilket för övrigt också gällde den handlingsplan som presenterades av den tidigare regeringen under förra mandatperioden. Regeringen har dock varit tydlig med att den i denna del inte delar Klimatpolitiska rådets bedömning. Som jag nämnde tidigare har konstitutionsutskottet valt att inte göra någon egen bedömning i denna del.

Värt att notera i sammanhanget är dock att regeringen har beslutat om flera uppdrag för att förstärka myndigheternas analyskapacitet, utveckla arbetet med utsläppsinventeringar och samhällsekonomiska modeller och ta fram vägledningar avseende klimateffektbedömningar och klimatpolitikens kostnadseffektivitet. Inför framtagandet av 2023 års klimathandlingsplaner utökades också antalet myndigheter som fick i uppdrag att ta fram underlag till handlingsplanen.

Här har Klimatpolitiska rådet konstaterat att regeringen sedan den första klimatpolitiska handlingsplanen togs fram tagit flera steg för att förbättra effektbedömningarna av de politiska insatser som beslutats. Det är ett bra betyg till regeringen.

Fru talman! Slutligen hade jag tänkt nämna något om Renmarkskommittén och den konsultationslag som har diskuterats här tidigare. Två talare före mig har dock redan tagit upp den frågan. För att undvika upprepningar avstår jag därför från den delen.

Anf. 21 JESSICA WETTERLING (V):

Fru talman! När vi ska debattera konstitutionsutskottets ställningstaganden i 32 olika ärenden riskerar det att bli lite upprepningar. Jag får väl be om ursäkt för det.

Men en sak som jag noterade att föregående talare inte sa någonting om – jag hade faktiskt inte heller tänkt säga någonting om det – avser det ärende som utskottet kallar G6 plus 34, som handlar om regeringens efterlevnad av klimatlagen. Den granskning som vi har gjort i vårt utskott är den formella, medan den materiella bedömningen behandlas av miljö- och jordbruksutskottet, vilket också tidigare talare redogjorde för. Men han missade att säga att miljö- och jordbruksutskottet kanske inte var helt enigt. Jag ville bara lägga till det.

Fru talman! I det här avsnittet behandlas ärenden som rör regeringens handläggning och ansvar för förvaltningen. Därför tänkte jag inleda med några av de ärenden som vi har funnit brister i. Utskottet har som sagt granskat regeringens konsultation i samband med avvecklingen av Renmarkskommittén. Kommittén, som hade i uppdrag att bland annat utreda ett förslag till ny renskötsellag, tillsattes efter Högsta domstolens avgörande i Girjasålet. Beslutet att avveckla kommittén var därför ett ärende som såklart skulle vara föremål för den lag som föreskriver att konsultation ska ske med samiska företrädare i ärenden som kan få särskild betydelse för dem.

Fru talman! Som min företrädare i konstitutionsutskottet brukade säga är det inte förbjudet att fatta dåliga beslut. KU:s granskning rör huruvida man har berett ärendet från regeringens sida, oavsett vad man sedan kan tycka i sak. I själva sakfrågorna brukar ju åtta partier tycka olika.

Den 7 november 2024 meddelade regeringen genom ett pressmeddelande sin avsikt att avveckla kommittén. I ingressen till pressmeddelandet angavs att regeringen inte skulle gå vidare med utredningens förslag. Det framgick även att konsultation med samiska företrädare skulle ske. Detta skedde också knappt en månad senare, i början av december. I slutet av december fattade regeringen det formella beslutet att avveckla kommittén.

Förfrågan om konsultation skickades till de samiska företrädarna först några dagar efter regeringens pressmeddelande. I förfrågan stod att regeringen uttryckt att den inte har för avsikt att gå vidare med utredningens förslag och att regeringen har för avsikt att avveckla kommittén. Tre av de fyra samiska företrädare som tillfrågades om konsultation avböjde eftersom de uppfattade att beslutet om att avveckla kommittén redan var fattat och klart.

Vi i utskottet menar att det inte motsäger konsultationslagens syfte att regeringen har bildat sig en uppfattning och formulerat en ståndpunkt inför en konsultation. Men för att konsultationen ska kunna genomföras i god

anda, vilket är det som lagen föreskriver, är det en förutsättning att utkomsten av konsultationen inte framstår som på förhand given.

Vi konstaterar också att det finns en skillnad mellan hur pressmeddelandet och inbjudan till de samiska företrädarna formulerades. Konsultationsförfrågan skickades ut efter pressmeddelandet. Det kan därför inte uteslutas att detta i kombination med pressmeddelandets utformning hade betydelse för att flera av de samiska företrädarna uppfattade konsultationen som onödig.

Utskottet anser därför att det hade varit lämpligt att skicka ut konsultationsförfrågan före eller åtminstone samtidigt med den mer allmänt riktade informationen i pressmeddelandet och att informationen bör vara i samklang.

Utöver detta framhåller vi vikten av att en konsultation genomförs i god anda. Regeringen behöver därför i fortsättningen överväga dels när i tid samiska företrädare bjuds in till konsultation, dels hur regeringen formulerar sig i kommunikationen i angelägenheter som rör samerna i förhållande till konsultationslagen.

Fru talman! Vidare har KU granskat lagförslaget om en ny arbetslöshetsförsäkring och bristen i propositionen på analys av konsekvenserna för jämställdheten. Även om utskottet noterar att beloppsgränserna som ska gälla för rätten till arbetslöshetsförsäkring inte regleras i lag utan i förordning och att möjligheterna att redan i propositionen bedöma de ekonomiska konsekvenserna för jämställdheten mellan kvinnor och män var begränsade framhåller vi vikten av att propositioner ska vara väl genomarbetade med utförliga problem- och konsekvensanalyser. Analyser av ett lagförslags konsekvenser för jämställdheten bör därför redovisas så utförligt som möjligt när det bedöms vara relevant, och någon analys av den nya modellens konsekvens för jämställdheten gjordes inte i propositionen utan i ett senare skede.

Fru talman! Det sista granskningsärende jag ska tala om i denna del är förordnandet av styrelseledamöter till Institutet för mänskliga rättigheter. Enligt lagen om Institutet för mänskliga rättigheter ska det i institutets styrelse finnas ledamöter med sakkunskap inom området mänskliga rättigheter och med erfarenhet av kvalificerat arbete från civilsamhälle, rättsväsen, advokatverksamhet samt forskning och högskoleutbildning. Från vart och ett av dessa områden ska det finnas två ledamöter, och regeringen ska därför begära in förslag till ledamöter från institutets råd, Sveriges advokatsamfund samt forskning och högskoleutbildning.

I lagens förarbeten framhålls att det speciella nomineringsförfarandet är en central del när institutets styrelse ska tillsättas. Regeringen är visserligen inte formellt bunden av de förslag som lämnas, men normalt bör styrelseledamöter hämtas från kretsen av de nominerade. Eftersom Institutet för mänskliga rättigheter är en oberoende myndighet är nomineringsförfarandet lite komplicerat men mycket viktigt för att värna just oberoendet.

Av de personer som föreslogs var det enligt regeringen få som hade erfarenhet av kvalificerat arbete inom det civila samhället. Regeringen gjorde därför på eget bevåg en inventering bland personer som tidigare hade föreslagits till styrelsen och förordnade en av dessa. Även om regeringen som sagt inte är formellt bunden av de förslag som lämnas bör enligt utskottet styrelseledamöter normalt hämtas från kretsen av de nominerade.

Detta gjordes alltså inte, vilket ledde till kraftiga reaktioner från institutets styrelse.

Utskottet menar att det inte kan uteslutas att ett skäl till att endast få personer med erfarenhet från det civila samhället nominerades var en konsekvens av hur inbjudan var formulerad. Det kan därför finnas skäl att se över nomineringsprocessen.

Utskottet gör ingen egen bedömning av de föreslagna personernas erfarenhet men vill ändå understryka att utgångspunkten är att styrelseledamöterna hämtas från kretsen av nominerade och att det med hänsyn till institutets oberoende är centralt att utrymmet för att utse andra personer är restriktivt.

Anf. 22 MALIN BJÖRK (C):

Fru talman! När man kommer efter flera andra talare i debatten kan det bli en del upprepningar, vilket säkert kommer att märkas.

I det avsnitt vi nu är framme vid finns tre ärenden där utskottet finner att regeringen har brustit. Dessutom finns ett ärende där KU gör ett medskick till regeringen och som jag tycker är intressant att lyfta på ett principiellt plan, nämligen granskningen av regeringens efterlevnad av klimatlagen. Jag återkommer snart till den.

Men först ska jag ta upp ett av de ärenden där KU har funnit att regeringen har brustit i sin handläggning. Det rör Institutet för mänskliga rättigheter. Det är en ung myndighet som inrättades för bara några år sedan, och innan dess tillhörde Sverige tyvärr den lilla skara i EU som inte hade en myndighet som levde upp till de internationella kriterier som gäller för att ha ett oberoende organ med uppdrag att skydda och främja mänskliga rättigheter i landet.

Den ordning vi valde i Sverige när vi till slut inrättade en myndighet med detta uppdrag var att lägga den under regeringen. En sådan ordning – med en myndighet som ska verka helt oberoende men som ligger under regeringen, alltså under den exekutiva makten – ställer särskilda krav på hur myndigheten ska kunna leva upp till sitt oberoende. Därför stadgas att institutet ska ledas av en styrelse och regleras hur styrelseledamöterna ska utses. Ledamöterna ska ha sakkunskap inom området mänskliga rättigheter och erfarenhet av kvalificerat arbete från civilsamhälle, rättsväsen och advokatverksamhet samt forskning och högskoleutbildning. Från vart och ett av dessa områden ska det finnas två ledamöter, och regeringen ska begära in förslag till ledamöter från institutets råd, Sveriges advokatsamfund samt universitet och högskolor.

I lagens förarbeten framhålls att nomineringsförfarandet är en central del vid tillsättandet av institutets styrelse och att regeringen normalt sett bör hämta styrelseledamöter från kretsen av nominerade. Det som hände när nya ledamöter i styrelsen skulle utses förra hösten var att regeringen gjorde ett avsteg från den processen genom att hämta in personer som inte var nominerade och förordna en person som tidigare hade föreslagits till styrelsen.

KU anser att det är en brist att regeringen agerade på detta sätt och framhåller att det kan finnas skäl att se över nomineringsprocessen. KU understryker också att utgångspunkten är att styrelseledamöterna hämtas från kretsen av nominerade. Detta är särskilt viktigt för att värna institutets oberoende, vilket är nödvändigt om Sverige ska leva upp till de krav som

Prot. 2024/25:133
16 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Handläggning av vissa
regeringsärenden m.m.
och Vissa frågor om
regeringens ansvar
för förvaltningen
(kapitel 2 och 3)*

internationella organ ställer på ett institut som värnar mänskliga rättigheter.

Fru talman! Ett ärende som tagit upp mycket tid i utskottet denna vår och lett till långdragna diskussioner är ett där Centerpartiet stod som anmälare. Vi anmälde både statsministern och klimat- och miljöministern efter att Klimatpolitiska rådet och Naturvårdsverket riktat kritik mot regeringen och dess klimatpolitik, som inte ansågs leva upp till klimatlagens krav.

Efter KU:s många och långa diskussioner under våren kunde vi till slut enas om ett ställningstagande. Det vi landar i är att vi inom ramen för en konstitutionell granskning tittar på om de formella kraven i klimatlagen uppfyllts. Vi tar i granskningen upp frågor om regeringens planering, uppföljning och rapportering och konstaterar att det är helt grundläggande att regeringen lever upp till dessa krav för att riksdagen på ett systematiskt och återkommande sätt ska kunna bedöma den politiska inriktningen och i förlängningen kunna ta ställning till om de förslag till åtgärder som läggs fram av regeringen är tillräckliga. Vår granskning visar att regeringen har följt kraven i klimatlagen på vad den ska göra när det gäller formerna för överlämnandet av klimatredovisningen och handlingsplanen samt innehållet i klimatredovisningen.

Vi uttalar oss inte om 2 § klimatlagen, alltså den bestämmelse som anger att regeringens politik ska vara inriktad på att minska utsläppen och vila på vetenskaplig grund. Vi prövar alltså inte detta och säger varken bu eller bä när det gäller om regeringen lever upp till det som står där. Det vill säga att vi i KU varken kan säga att regeringen följer eller att den bryter mot just denna paragraf.

Fru talman! KU konstaterar även att det finns krav i klimatlagen på vad en klimathandlingsplan bör innehålla. I den delen har Klimatpolitiska rådet gjort bedömningen att handlingsplanen inte lever upp till lagens krav. Visserligen är de uppgifter som efterfrågas inte obligatoriska att ta med i handlingsplanen, men KU framhåller att en bred behandling i riksdagen av klimatpolitiken förutsätter att handlingsplanen även innehåller sådana uppgifter som den enligt klimatlagen bör innehålla.

Vi gör ett tydligt medskick till regeringen att vi förutsätter att regeringen i sitt fortsatta arbete eftersträvar att klimatredovisningar och klimathandlingsplaner är så utformade att de ger riksdagen bredast möjliga underlag. Dessutom understryker KU värdet av de underlag från expertorgan och myndigheter som tas fram inom ramen för det klimatpolitiska arbetet och att det är angeläget att regeringen om den i någon del gör en annan bedömning än expertorganen redogör för skälen bakom detta i sin rapportering till riksdagen.

Fru talman! Slutligen vill jag säga några ord om ett annat ärende i det här avsnittet där KU funnit brister. Det var när regeringen valde att avveckla den så kallade Renmarkskommittén. KU är kritiskt till hur regeringen valde att agera gentemot de samiska företrädarna när man beslutade sig för att lägga ned kommittén. Man gick ut med en nyhet i ett pressmeddelande. Först ett par dagar senare skickades inbjudan ut till de samiska företrädarna att delta i en konsultation om saken. Det är en konsultation som regeringen är tvungen att ha enligt konsultationslagen. Flera samiska företrädare uppfattade detta som om frågan redan var avgjord, eftersom pressmeddelandet hade gått ut dessförinnan.

KU fastslår att det hade varit lämpligt att skicka ut konsultationsförfrågan före eller åtminstone samtidigt med den mer allmänt inriktade informationen i pressmeddelandet. Dessutom är det viktigt att informationen i ett sådant pressmeddelande står i samklang med informationen i den förfrågan som skickas till samiska företrädare om konsultation. Här finns enligt utskottet skäl för regeringen att i fortsättningen överväga dels när i tid samiska företrädare ska bjudas in till en konsultation, dels hur regeringen formulerar sig i kommunikationen kring angelägenheter som rör samerna, i förhållande till konsultationslagen.

Anf. 23 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Fru talman! Även jag vill uppehålla mig vid ärendet om konsultation i samband med avvecklingen av Renmarkskommittén.

Sedan den 1 mars 2022 ska regeringen genomföra konsultationer med samiska företrädare i frågor som rör det samiska folket i enlighet med vad som anges i konsultationslagen. Beslutet att avveckla Renmarkskommittén var ett sådant ärende, som skulle kunna få särskild betydelse för samerna. Enligt konsultationslagen skulle alltså regeringen konsultera de samiska företrädare som önskade bli konsulterade innan beslut fattades i ärendet.

Den 7 november 2024 meddelade regeringen genom ett pressmeddelande sin avsikt att avveckla Renmarkskommittén och tillsätta en ny utredning. Av pressmeddelandet framgick också att samiska företrädare skulle inbjudas till konsultation. Två arbetsdagar efter pressmeddelandet, den 11 november 2024, skickades förfrågan ut till flera samiska företrädare om huruvida konsultation önskades med anledning av regeringens avsikt att avveckla Renmarkskommittén.

Tre av de fyra tillfrågade samiska företrädarna avböjde konsultation med hänvisning till att de uppfattat att beslutet om att avveckla kommittén redan var fattat. En samisk företrädare inkom på eget initiativ med önskan om att få delta i en konsultation, som också genomfördes. Konsultationerna genomfördes den 2 och 3 december 2024. Regeringen fattade det formella beslutet att avveckla Renmarkskommittén den 19 december 2024.

Utskottet konstaterar att tidsfristen för att besvara konsultationen var förhållandevis knapp. Samtidigt kan, enligt förarbetena, tidsfristen för ärenden av enklare karaktär vara betydligt kortare än den månad som normalt ska gälla. I detta fall skickades förfrågan ut tre veckor innan konsultationen hölls. Utskottet noterar att tidsfristen inte angavs som skäl för att avböja konsultation. Skälet var i stället att man uppfattade att beslutet om att avveckla kommittén redan var klart.

Lagen motsäger inte att regeringen har bildat sig en uppfattning och formulerat en ståndpunkt inför en konsultation. Lagen säger att den konsultationsskyldige, i det här fallet regeringen, ska ange sin motiverade ståndpunkt i ärendet. För att konsultationen ska kunna genomföras i god anda är det dock en förutsättning att utkomsten av konsultationen inte framstår som på förhand given.

Det finns i det här fallet en diskrepans mellan hur pressmeddelandet och inbjudan till de samiska företrädarna formulerades. Av granskningen har det framkommit att avsikten med pressmeddelandet inte var att det skulle uppfattas som att regeringen redan hade fattat beslut i ärendet, även om flera samiska företrädare kommit att uppfatta det just så.

Prot. 2024/25:133

16 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Handläggning av vissa
regeringsärenden m.m.
och Vissa frågor om
regeringens ansvar
för förvaltningen
(kapitel 2 och 3)*

Det kan dock inte uteslutas att det faktum att konsultationsförfrågan skickades ut två arbetsdagar efter pressmeddelandet i kombination med pressmeddelandets utformning hade betydelse för att flera uppfattade den som onödig. Det hade varit en fördel om konsultationsförfrågan skickats ut före eller åtminstone samtidigt med pressmeddelandet och om de hade varit i samklang.

Utskottet vill understryka att konsultationslagens intention är att dialog sker med samiska företrädare och att samerna ges inflytande över sina egna angelägenheter. Det finns därför skäl för regeringen att i fortsättningen överväga dels när i tid samiska företrädare bjuds in till konsultation, dels hur regeringen formulerar sig i kommunikationen i förhållande till konsultationslagen.

Anf. 24 JAN RIISE (MP):

Fru talman! Jag har i ett par tidigare anföranden pratat om regeringens relation till riksdagen och om hur ord som samråd, mandat och förståelse kan ses. Jag kommer att fortsätta med det nu.

Regeringen har stort ansvar för sina relationer till nästan alla myndigheter – JO och Riksrevisionen är självklart undantagna. De är en del av våra gransknings- och kontrollfunktioner. Det finns också ett stort ansvar gentemot våra minoriteter och urfolket samerna. Ett eller möjligen flera ärenden i årets granskning har med detta att göra.

Fru talman! De senaste decennierna har minoritets- och urfolksfrågorna fått ökad uppmärksamhet inte bara här i Sverige utan i Norden och övriga världen. När det gäller samerna kan jag konstatera att sannings- och försoningskommissioner har arbetat, arbetar eller ska återuppta arbetet i Norge, Finland och Sverige. Baserat på de berättelser som framförs, den dokumentation som presenterats avseende diskriminering och övergrepp och historiken finns det all anledning att ta uppmaningar och förslag till förtroendeskapande på stort allvar. Konsultationslagen kan ses även i det ljuset, tycker jag. Den tillkom för att garantera det samiska folket inflytande i frågor som berör det.

Den anmälan som konstitutionsutskottet har granskat handlar om avvecklingen av Renmarkskommittén. Kommittén hade tillsatts 2021 med syfte att ta fram förslag till en ny rennäringslag. Det visade sig efter hand att olikheterna i uppfattningar hos olika grupper representerade i kommittén var större än vad som förutsetts, och arbetet fortskred i långsam takt. Ett delbetänkande publicerat 2023 fick remissvar som speglar dessa omfattande skillnader i uppfattningar.

Regeringen fann alltså att det kunde finnas skäl för ett omtag, men i stället för att ta kontakt med berörda samiska grupper för konsultation och samråd publicerade man ett pressmeddelande där man meddelade sin avsikt att avveckla kommittén. Även kommitténs ordförande och sekretariat meddelades samtidigt, vilket naturligtvis bidrog till uppfattningen att beslutet redan var fattat. Detta fick förutsägbara reaktioner där några fann det onödigt att delta i konsultationer eftersom beslutet till synes redan hade fattats. Konsultationer hölls förvisso en månad senare, varefter regeringen fattade det formella beslutet om avveckling.

Fru talman! Det centrala i anmälan är att det talas i konsultationslagen om begreppet ”god anda”. Konsultationer ska föras i god anda, som det heter. Konstitutionsutskottet tolkar det som att även om man har en upp-

fattning om vart en diskussion ska leda, till exempel till en avveckling, är det nödvändigt att närma sig ärendet med respekt för de eventuella andra åsikter som kan finnas.

För egen del vill jag gärna lägga till att om ”förtroendeskapande” är en målsättning i sig får man väga varje tänkbart förslag även i det perspektivet.

Fru talman! Institutet för mänskliga rättigheter etablerades för bara ett par år sedan, 2022. Institutet är en nationell institution i ett globalt sammanhang där FN:s så kallade Parisprinciper är grundläggande. Ett institut för mänskliga rättigheter måste vara helt oberoende för att med förtroende kunna bevaka diskriminering och efterlevnad av lagar för fri- och rättigheter. Det måste vara helt oberoende från varje tänkbar möjlighet för påverkan eller inflytande.

I årets granskning förekommer ett ärende om hur tillsättning av styrelsemedlemmar har gått till. I institutets instruktioner ingår noggranna beskrivningar av hur det ska gå till och vilka institutioner som har möjlighet att nominera.

Årets ärende handlar om hur regeringen valde en annan ledamot än någon av de nominerade och därmed gick förbi de regler institutet har. Detta handlar inte om någon som helst bedömning av personerna i fråga utan om att de principer som Institutet för mänskliga rättigheter har frångicks.

För mig framstår det som en både rimlig och enkel lösning att följa de instruktioner som finns. Därmed undviks eventuella frågor av det här slaget, och integriteten för institutet kvarstår vad gäller utseende av styrelseledamöter. Jag förmodar att instruktioner och ordning ses över till nästa gång det blir aktuellt för att ytterligare tydliggöra vikten av att följa den ordning för nomineringar som finns.

Fru talman! Klimatlagen är en del av det klimatpolitiska ramverket tillsammans med Klimatpolitiska rådet och de riksdagsbundna mål som satts upp för klimatpolitiken för 2030, 2040 och 2045, vilket inkluderar de så kallade etappmålen för att nå nettonollutsläpp 2045.

Från Miljöpartiets sida ville vi, som ett av två anmälade partier, pröva om klimatlagen uppfylldes i sin helhet, alltså med de krav som finns i lagens 2 §, framför allt vad gäller om åtgärder som vidtas bidrar till att minska utsläpp och om de åtgärder som vidtas vilar på vetenskaplig grund och är evidensbaserade. KU beslutade dock att fokusera på de formella frågorna om innehåll i klimathandlingsplan och klimatrappporter, som en sorts minsta gemensamma nämnare – därav vårt särskilda yttrande i granskningsbetänkandet.

Det är självklart inte konstitutionsutskottets uppgift att bedöma den förda politikens utformning eller innehåll i sig. Men det måste vid någon tidpunkt vara möjligt att utvärdera resultatet av den och att bedöma om den förda politiken och de åtgärder som vidtagits lett till att utsläppen minskar och att prognoserna för att nå klimatmål och etappmål förbättras och om åtgärderna som vidtas är baserade på evidens och vetenskap.

Jag noterade att ledamoten Lars Johnsson trodde att någon förmodligen skulle ta upp klimathandlingsplanen. Det tänker jag inte göra. Däremot vill jag nämna att det finns expertmyndigheter som på olika sätt också har uttalat sig. Det kan vara värt att använda sig av deras uttalanden som underlag för en eventuell bedömning framöver.

Prot. 2024/25:133
16 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Handläggning av vissa
regeringsärenden m.m.
och Vissa frågor om
regeringens ansvar
för förvaltningen
(kapitel 2 och 3)*

Jag tycker egentligen inte att det finns något att välja på. Det finns inget utrymme för att hänvisa till mandat att sänka bensin- och dieselpriiserna eller minska reduktionsplikten, i varje fall inte utan att samtidigt fortsätta arbeta för minskade utsläpp. Detta framfördes också vid den presskonferens som hölls för drygt en vecka sedan.

För egen del ser jag framför mig att diskussionen fortsätter, även om sådant som expertmyndigheternas förutsättningar och att det inte kan utslutas att en ny granskning kan komma att begäras, då förstås med de erfarenheter som gjorts i det förhållandevis omfattande arbete som utskottet gjort i år.

Självklart ska frågor om klimatpolitik och klimatmål också tas upp i samhället i stort, i alla de forum vi har tillgängliga, på tidningarnas debattsidor, i sociala medier, på föreläsningar och seminarier och inte minst i kommande valkampanjer och valarbete.

Sammanfattningsvis är min uppfattning att klimatlagen ska bedömas i en helhet, där även regeringens förmåga att leverera på kraven i 2–3 § granskas. Inte minst hade expertmyndigheternas analyser och evidensbaserade slutsatser kunnat vägas in för en mer omfattande granskning av regeringens arbete med klimatlagen i relation till såväl långsiktiga mål som fastställda etappmål.

Vad gäller utskottets granskning avseende de formella delarna i klimatlagen, om klimathandlingsplaner och redovisningar i budgetpropositioner, instämmer vi men utvecklar ställningstagandet i det särskilda yttrandet.

Anf. 25 MAURICIO ROJAS (L):

Fru talman! I denna del av debatten vill jag fokusera på regeringens efterlevnad av klimatlagen. Det råder en principiell missuppfattning kring lagens målformuleringar och i förlängningen hur det klimatpolitiska ramverket är konstruerat. Med utgångspunkt i denna sammanblandning framförs felaktiga påståenden om att regeringen inte följer eller till och med bryter mot lagen.

Fru talman! För att tydliggöra dessa principiella frågor vill jag inleda med ett citat från propositionen *Ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige*, som riksdagen antog i juni 2017:

”Det är ytterst en politisk avvägning mellan krav på fasthet och flexibilitet som avgör hur långtgående befogenheter och skyldigheter framtida regeringar bör ges – – – Enligt regeringens mening kan en tillräcklig grad av handlingsfrihet behållas – samtidigt som önskvärd kontinuitet och långsiktighet skänks åt klimatpolitiken – om det införs en särskild lag som reglerar vissa grundläggande principer samt planerings- och uppföljningssystem. Regleringen bör lämpligen utformas med viss flexibilitet så att till exempel målen för klimatpolitiken vid behov kan ändras utan att lagen måste ändras.”

Jag vill betona några centrala formuleringar i ramverket. Det handlar om att fastställa grundläggande principer och om att förena fasthet och flexibilitet. Därför bör regleringen ”lämpligen utformas med viss flexibilitet” så att vissa mål kan justeras utan att lagen behöver ändras.

Fru talman! Denna välbalanserade ansats återspeglas tydligt i hur de olika klimatmålen är utformade.

Å ena sidan har vi bindande mål, där ordet ”ska” används i lagtexten. Ett exempel är det långsiktiga klimatmålet att Sverige ”år 2045 inte ska ha

några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp”. Ett annat exempel är EU-målet för 2030: ”Växthusgasutsläppen från inrikes transporter ska minska med minst 70 procent senast år 2030 jämfört med år 2010.”

Å andra sidan finns flexibla mål där ordet ”bör” används. Etappmålen för 2030 och 2040 är exempel på sådana, och dessa kan justeras utan att klimatlagen i sig behöver ändras.

Fru talman! Efterlevnaden av klimatlagen handlar i grunden om att regeringens arbete ska utgå från de principer som slås fast i lagen, framför allt det långsiktiga målet om nettonollutsläpp år 2045. Detta slås fast i klimatlagen 3 §: ”Regeringens klimatpolitiska arbete ska utgå från det långsiktiga, tidssatta utsläppsmål som riksdagen har fastställt.” Det är detta långsiktiga mål som ska vara vägledande vid bedömningen av regeringens måloppfyllelse. Etappmålen är viktiga verktyg, men det är inte dessa som klimatlagens efterlevnad bör utvärderas utifrån.

Fru talman! Den avgörande frågan är därför: Arbetar regeringen för att uppnå det långsiktiga nettoutsläppsmålet? Det kan naturligtvis finnas olika politiska uppfattningar om hur effektivt detta arbete bedrivs. En sådan diskussion hör dock hemma i den allmänpolitiska debatten i riksdagen, speciellt i miljö- och jordbruksutskottet – inte i konstitutionsutskottets granskning. Däremot kan konstitutionsutskottet granska huruvida regeringen har följt de av lagen fastställda formerna för klimatarbetet och om regeringen har underlåtit att vidta de åtgärder som den själv bedömt som nödvändiga för att nå det långsiktiga klimatmålet. Om så vore fallet skulle regeringen brista i att uppfylla klimatlagens krav.

Fru talman! När det gäller dessa mer formella aspekter konstaterar utskottet följande: ”Granskningen visar att regeringen har följt kraven i klimatlagen på vad den ska göra när det gäller formerna för överlämnandet av klimatredovisningen och handlingsplanen samt innehållet i klimatredovisningen.”

När vi går vidare till klimatarbetets innehåll kan vi ställa frågan: Finns det något som tyder på att regeringen har övergett det långsiktiga klimatmålet eller inte agerat för att uppnå det?

Fru talman! Vid utskottets utfrågning den 8 april 2025 redogjorde klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari för regeringens arbete med att efterleva klimatlagen. Enligt ministern utgår arbetet från Naturvårdsverkets målscenario för att nå nettonollutsläpp år 2045. Detta scenario ligger till grund för den klimatpolitiska handlingsplan som enligt lagen ska lämnas till riksdagen året efter ett ordinarie val, i detta fall i december 2023.

Klimathandlingsplanen 2023 omfattar omkring 70 åtgärdsförslag och är den första i sitt slag att konkret beskriva hur Sverige ska nå klimatlagens nettonollutsläppsmål 2045. Planen syftar till att ge hushåll, företag och andra aktörer goda förutsättningar att fatta klimatsmarta beslut.

Kompletterande politik presenterades också i den energipolitiska inriktningsproposition som överlämnades till riksdagen i mars 2024. Syftet är att möta det växande elbehovet på kort, medellång och lång sikt samt att säkra en trygg och hållbar energiförsörjning. En trygg elförsörjning är en grundförutsättning för att industrin, transportsektorn, jordbruket och hushållen ska kunna ställa om. Här spelar satsningen på fossilfria energikällor, inklusive regeringens initiativ för ny kärnkraft, en avgörande roll.

Prot. 2024/25:133
16 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Handläggning av vissa
regeringsärenden m.m.
och Vissa frågor om
regeringens ansvar
för förvaltningen
(kapitel 2 och 3)*

Utan dessa initiativ klarar vi inte klimatomställningen. Det verkliga hotet mot klimatomställningen vore en regering som vidtar kontraproduktiva åtgärder, vilket vi dessvärre har sett prov på i den svenska kärnkraftens sorgliga historia.

Fru talman! Det andra bindande klimatmålet är EU-målet om att växthusgasutsläppen från inrikes transporter ska minska med minst 70 procent till 2030 jämfört med 2010. Har regeringen övergett detta mål eller avstått från att agera för att uppfylla det? Nej. I februari 2025 redovisade Miljömålsberedningen en strategi för att uppfylla EU:s krav, och i mars 2025 bedömde Trafikverket i en promemoria att detta mål är inom räckhåll.

Mot denna bakgrund – och mycket mer skulle kunna sägas i detta sammanhang, fru talman – menar jag att det står utom rimligt tvivel att regeringen efterlever klimatlagen och det klimatpolitiska ramverket. Regeringen har såväl viljan som en konkret strategi för att nå både det långsiktiga klimatmålet och det EU-mål som Sverige är förpliktat att uppfylla.

Anf. 26 AMALIA RUD STENLÖF (S):

Fru talman! Vi lever i en orolig tid med krig i vårt närområde, gängkrig i bostadsområden och en pågående klimatkris som påverkar barnen i dag och generationer framöver.

Konstitutionsutskottet ska granska regeringens arbete men inte gå in på politiska vägval i sak. Vi ska inte recensera huruvida den nuvarande regeringen verkligen jobbar med att lösa alla kriser. Många gånger blir vår granskning reducerad till att endast handla om semantik och begreppsdefinitioner. Ordet konsekvensanalys kan på ett av våra sammanträden nämnas fler gånger än ordet vision.

Det granskningsuppdrag som utskottet har är viktigt för att upprätthålla demokratisk stabilitet. Regeringen ansvarsutkrävs på sakliga grunder. Vi granskar det som har varit för att det som ska bli förhoppningsvis ska bli bättre – för att beslut ska bli starkare förankrade, för att relationen mellan regering och riksdag ska bli tydligare och inte minst för att alla som bor i vårt land, inklusive medier, ska ha möjlighet att ta del av underlag och material för att själva läsa på och ställa frågor.

Samtidigt är vi i konstitutionsutskottet ledamöter av Sveriges riksdag, inte revisorer från något stort externt revisionsbolag. Vi måste komma ihåg att sätta saker och ting i deras kontext. Därför tänkte jag göra just detta innan jag går in på att specifikt nämna något om de granskningsärenden som rör regeringens efterlevnad av klimatlagen och klimat- och miljöministerns uttalande om reduktionspliktens effekter.

Fru talman! När man blickar ut i världen just nu ser det inte jätteljust ut. Färre länder definieras som demokratier, och allt fler parlament leds av auktoritära krafter som förutom att begränsa friheten för kvinnor, homosexuella och minoriteter också har något annat gemensamt, nämligen att de helt bortser från klimatfrågans roll och människors påverkan på den globala uppvärmningen.

Det går ganska enkelt att särskilja regeringar utifrån om de har eller inte har en aktiv klimat- och miljöpolitik. Sverige sticker just nu ut, men inte som ett av de länder som går före i klimatomställningen. Tvärtom sticker vi i Sverige ut just nu därför att utsläppen här ökar.

Så har det inte alltid varit. Det är nu snart 30 år sedan Göran Persson lanserade visionen om det gröna folkhemmet med målet att Sverige skulle

bli det första landet i Europa att systematiskt bygga ett ekologiskt uthålligt samhälle. År 2009 beslutade Sverige att minska utsläppen med 40 procent till 2020. År 2015 undertecknade Sverige Parisavtalet, som sedermera har fått stor betydelse för svensk klimat- och miljöpolitik.

Den senaste milstolpen, som kanske är en av de viktigaste, var när sju av åtta partier i Sveriges riksdag år 2017 antog det klimatpolitiska ramverket, som också inbegriper den klimatlag som vi i konstitutionsutskottet har granskat.

Fru talman! Det leder mig in på granskningsbetänkandet om Sveriges klimatlag. Den granskning som konstitutionsutskottet har gjort av huruvida statsministern och Sverige har följt klimatlagen är högst relevant för utskottet att göra, för de senaste åren har Sveriges regering fått massiv kritik av Klimatpolitiska rådet, Naturvårdsverket och Finanspolitiska rådet, för att nämna några.

Klimatpolitiska rådets kritik är svidande. Rådet menar att den handlingsplan som regeringen tagit fram inte lever upp till klimatlagens krav då den bortser från de etappmål för 2030 som riksdagen har fastställt och då utsläppsprognoser och tidsangivelser saknas. Klimatpolitiska rådet konstaterar samtidigt att det i handlingsplanen heller inte finns en strategi för att nå etappmålen för 2040.

Finanspolitiska rådet menar att regeringen skjuter mål om utsläppsminskningar på framtiden och att en begriplig strategi för att nå målen till 2030 saknas.

Fru talman! Konstitutionsutskottet konstaterar i sin granskning att regeringen har följt de formella ska-kraven i § 4 och § 5 i klimatlagen men att regeringen inte har formulerat klimatpolitiken så att den överensstämmer med bör-kraven i § 2.

Utskottet vill också understryka värdet av att regeringen använder sig av underlag från expertorgan och myndigheter och att det, om regeringen gör en annan bedömning än ett expertorgan, är angeläget att regeringen anger skälen till detta.

Fru talman! Till den som inte är insatt i vad klimatlagens alla paragrafer syftar till vill jag säga att den klimat- och miljöpolitik som regeringen för kan liknas vid en riktigt dålig dejt – ni vet en sådan som börjar med att personen dyker upp sent till dejten, utan ursäkt, bara pratar om sig själv, inte anstränger sig för att ställa några frågor och – kanske värst av allt – drömmer sig bort och tänker på någon annan under hela dejten.

Regeringen når nämligen inte klimatmålen för 2030. Den lyssnar inte på experter som Klimatpolitiska rådet, Naturvårdsverket eller, för den delen, Finanspolitiska rådet. Det är också tydligt att det är viktigare att följa Tidöavtalet än klimatlagen i dess helhet.

Fru talman! Jag vill också säga något om det granskningsärende som rör klimat- och miljöministerns uttalande om reduktionspliktens effekter.

Anmälan som låg till grund för utskottets granskning bygger på att klimat- och miljöministern valde att inte presentera båda de utsläppsscenarier som Naturvårdsverket hade tagit fram till regeringen. Jag vill understryka att det är Naturvårdsverket som har regeringens uppdrag att ta fram underlag till regeringens klimatredovisning.

När ministern på en pressträff presenterade förslaget om den nya reduktionsplikten valde hon att endast presentera det, för regeringen, mer gynnsamma scenariot som ett huvudscenario. När journalister sedan fråga-

Prot. 2024/25:133
16 juni

*Gransknings-
betänkande*

*Handläggning av vissa
regeringsärenden m.m.
och Vissa frågor om
regeringens ansvar
för förvaltningen
(kapitel 2 och 3)*

*Gransknings-
betänkande*

*Handläggning av vissa
regeringsärenden m.m.
och Vissa frågor om
regeringens ansvar
för förvaltningen
(kapitel 2 och 3)*

*Vissa frågor
om statsråds
tjänsteutövning
(kapitel 4)*

de om källa för beräkningarna fick de till svar att det var Naturvårdsverkets beräkningar som antagandet byggde på.

Klimat- och miljöministern uppgav själv vid utfrågningen att hon inte hade varit med och diskuterat de underlag som tagits fram till pressträffen. Vilka val en minister gör inför en pressträff är inte upp till konstitutionsutskottet att besluta om, men utskottet vill samtidigt framhålla vikten av transparens när det kommer till vilka beräkningar som ligger till grund för regeringens underlag.

Fru talman! Ingen tidigare regering har fått så många KU-anmälningar gällande klimat- och miljöpolitiken som Ulf Kristerssons regering har fått. Jag hoppas att konstitutionsutskottet i framtiden ska slippa granska den typen av ärenden. Det handlar inte om att vi i utskottet ska få mindre att göra, utan det handlar om vår gemensamma framtid, våra barns framtid och kommande generationers framtid och om att de inte ska få leva i en värld där klimatet har glömts bort. Regeringen behöver ändra sin klimat- och miljöpolitik illa kvickt.

Vissa frågor om statsråds tjänsteutövning (kapitel 4)

Anf. 27 PETER HEDBERG (S):

Fru talman! Det har framhållits vid flera tillfällen tidigare här under debatten att det arbete som KU genomför är både omfattande och tidskrävande. Det känns därför skönt att vi, här i närheten av Sveriges normalhöjdpunkt på Riddarholmen, har nått höjdpunkten för vårt arbete genom denna granskningsdebatt. Vi går nu in för landning genom att debattera den avslutande delen, *Vissa frågor om statsråds tjänsteutövning*. Jag vill precis som tidigare ledamöter göra några nedslag i vad granskningen har resulterat i.

Utskottet har bland annat konstaterat en brist gällande energi- och näringsminister Ebba Buschs uttalande i sociala medier om en lagändring gällande anonyma vittnen.

Hösten 2024 granskade utskottet statsråds användande av sociala medier. Utskottet konstaterade att statsrådets kommunikation i dag sker genom sociala medier i större utsträckning än tidigare. Utskottet kunde därutöver se en diskrepans mellan Regeringskansliets styrdokument gällande hantering av konton i sociala medier och den faktiska hanteringen.

På Ebba Buschs Instagramkonto publicerades en felaktig bildtext om en omstridd och principiellt viktig lagändring på det kriminalpolitiska området. Genom publiceringen av den felaktiga bildtexten kom delar av informationen om den nya lagen att bli missvisande. Just eftersom alltmer av statsrådets kommunikation sker via sociala medier blir det än viktigare att det som publiceras är faktamässigt korrekt. Utskottet konstaterar att statsrådet är ansvarig för publiceringar om regeringens politik på hennes konto, och utskottet förutsätter att hon ser till att hon har rutiner som säkerställer att hon kan ta detta ansvar.

Fru talman! Vi har också hanterat ett antal anmälningar gällande djur, natur och klimat. Det är uppenbarligen viktiga frågor som engagerar, oavsett om det gäller lodjur, björnar eller våtmarksrenovering. En anmälan mot klimat- och miljöministern handlar om hennes uttalanden om trälning i relation till regeringens havsmiljöproposition och att hon enligt anmälan

vid både en pressträff och i intervjuer gav en icke-korrekt bild av innehållet i propositionen.

Efter fullgjord granskning kan utskottet konstatera att klimat- och miljöministerns uttalanden överensstämde med den politiska inriktning som regeringen fattat beslut om, men vid tidpunkten för uttalandena återstod samtidigt ytterligare moment för att denna inriktning skulle förverkligas.

Detta, tillsammans med att propositionen inte fanns tillgänglig vid pressträffen, leder till en påminnelse från utskottet: Det normala bör vara att propositioner som presenteras vid en pressträff också är tillgängliga i samband med pressträffen. Annars finns en risk att både rapportering och granskning av regeringens politik försvåras, särskilt på ett område där klimatministern själv väckte uppmärksamhet kring frågan genom att ta sig ett dopp i Östersjöns brackvatten.

Därutöver, fru talman, vill jag lyfta upp den granskning som rör en debattartikel gällande tillämpning av medborgarskapslagstiftningen under tecknad av statsministern, vice statsministern och utbildningsministern. Där angavs följande:

”Innan de nya kraven för medborgarskap är på plats finns det anledning att agera mot att medborgarskap utfärdas enligt den nuvarande lagstiftningen. Medborgarskap som beviljas utan att den sökande svarar mot de utökade kraven utgör en sårbarhet för Sveriges säkerhet. I den mån det är möjligt ska därför åtgärder vidtas för att hindra att fler svenska medborgarskap utfärdas, fram till dess att den nya lagstiftningen träder i kraft.”

Fru talman! Utskottet har konstaterat att statsrådets avsikt var att avisera politiska förslag som syftade till framtida lagändringar, men eftersom innehållet i debattartikeln refererade till både tillämpning av nuvarande lagstiftning och avsikten gällande framtida lagstiftning riskerade det att ge upphov till otydlighet i regeringens förhållande till tillämpning av befintlig lagstiftning.

Fru talman! Jag vill här framhålla något som vi socialdemokrater har haft anledning att återkomma till i ett flertal skeenden under denna granskning. Vi ska inte, och har inte försökt, granska regeringens migrationspolitik.

KU har granskat om statsministern med fleras uttalande kunde uppfattas som regeringens inställning gällande tillämpning av befintlig lagstiftning och om det kunde uppfattas som styrande eller instruerande för myndigheter.

Av den granskning som vi har genomfört framgår inte att det aktuella uttalandet har inverkat på Migrationsverkets handläggning av medborgarskapsärenden. Men jag noterar, fru talman, att statsrådet Busch vid KU:s utfrågning medgav att det hade funnits en diskussion inför publiceringen av debattartikeln om hur innehållet kunde uppfattas. Det var en bra utfrågning, där statsrådet svarade sakligt på ledamöternas frågor.

Tyvärr kan jag inte säga detsamma om utfrågningen med statsministern i samma ärende. Vi granskar som sagt inte politiken. Men det menade däremot statsministern, som ägnade en ansevärd del av utfrågningen åt att angripa ledamöternas frågor utifrån ett sakpolitiskt perspektiv. Jag menar att ett sådant agerande är olämpligt om denna del av kontrollmakten ska kunna fungera väl.

Utskottet har konstaterat en brist i detta ärende. Det håller inte att då försöka reducera detta till en lösryckt mening eller liknande. Formuleringarna i debattartikeln och ansvaret för den eventuella otydlighet som kunde uppstå gällande regeringen och legalitetsprincipen åvilar statsministern, vice statsministern och utbildningsministern.

Jag tycker också att det kan vara värt att påminna om att ett par meningar från en statsminister kan ha oerhört stor betydelse. En statsminister har en plattform och ett ansvar som de flesta andra bara kan drömma om. Eller som utskottet uttrycker det i sitt ställningstagande: "Enligt utskottet torde ett statsråd i allmänhet få räkna med att ett auktoritativt framfört ställningstagande i en fråga som rör myndighetsutövning mot enskild eller myndighets tillämpning av lag skulle kunna uppfattas som direktiv, även om uttalandet gäller en myndighet inom ett annat statsråds ansvarsområde."

Fru talman! Med de orden tackar jag för mig.

Anf. 28 MARTIN WESTMONT (SD):

Fru talman! I dag är vi samlade här i kammaren för att diskutera konstitutionsutskottets granskningsbetänkande KU20.

Arbetet i konstitutionsutskottet har under verksamhetsåret fungerat väl, och alla riksdagspartier har tagit ett ansvar att granska om den konstitutionella delen har följts i de anmälningar som har inkommit.

Det block som vi nu debatterar handlar om statsrådets tjänsteutövning. Det har varit långa diskussioner, där jag nog kan påstå att inget parti är helt nöjt. Detta inkluderar även Sverigedemokraterna.

Men vi har i slutändan landat i en samsyn i konstitutionsutskottet, och jag kommer att tala om en del av de ärenden som vi under hösten och våren har granskat. Mina kollegor kommer, som ledamoten Peter Hedberg redan har gjort, att gå in på andra ärenden under debatten som jag inte kommer att ta upp i mitt anförande.

Fru talman! Att våra ministrar har en öppen dialog med det svenska folket om de förslag man har fått mandat för att driva igenom är något som vi ska värna och uppmuntra. Det bidrar till att väljarna ser att deras röst vart fjärde år faktiskt gör skillnad.

I ett av granskningsärendena har utskottet granskat energi- och näringsminister Ebba Buschs kommunikation på en medieplattform. Kommunikationen handlade om den nya lagstiftningen rörande anonyma vittnen. Det är en i grunden viktig reform för att kunna motverka den grova, ofta organiserade, brottslighet vi ser sprida sig över Sverige. Detta är en brottslighet som har tillåtits gro och växa i det svenska samhället under många år men som nu Tidöpartierna kraftsamlar emot genom att vidta verkningfulla åtgärder.

Fru talman! Sociala medier blir ett allt vanligare sätt att kommunicera på, och de är ett sätt att nå fler människor med information. Det är självklart av stor vikt att den information som förmedlas är korrekt, och det är kanske av ännu större vikt just när det handlar om framtida lagändringar.

Ministerns uttalande just i detta fall rör ett inlägg på sociala medier där hon gick ut med information om den nya lagstiftningen rörande anonyma vittnen. I texten till bilden framgick tydligt vad lagen innefattar, men i den bifogade bilden till inlägget var informationen felaktig.

En minister har det yttersta ansvaret för att den information man förmedlar är korrekt, och trots att publiceringen rättades har konstitutionsutskottet kommit fram till att det finns en brist i det inlägg som ministern publicerade. Jag vill också uppmärksamma åhörare på att den grafiska bilden ej hade godkänts av energi- och näringsministern, vilket är en förklaring till att den publicerade informationen blev missvisande.

Konstitutionsutskottet har även tittat närmare på en KU-anmälan rörande justitieministerns uttalande om att tillsätta en utredning kring införande av visitationszoner. Precis som jag var inne på i ärendet rörande energi- och näringsministerns uttalande i sociala medier är utåtriktad information och kommunikation något som är bra och något som vi ska värna. Att våra ministrar är transparenta med det arbete man bedriver bidrar till en förståelse för den demokratiska process som vi har i Sverige.

Utskottet konstaterar att det framgår att en utredare gavs i uppdrag att utreda och lämna förslag på hur vi kan låta polisen arbeta med tidsbegränsade och geografiska visitationszoner. Uppdraget innefattade även att presentera för- och nackdelar med visitationszoner.

Detta är överlag ett politiskt förslag som är av stor vikt för brottsbekämpningen, fru talman, vilket också justitieministern har pekat på i olika sammanhang. Polisen får nu ett viktigt redskap för att trygga gator och torg, vilket vi redan ser ger positiva resultat på brottsbekämpningen.

Tidöpartiernas politik gör skillnad, fru talman. Visitationszoner kommer även att skydda medborgarna från grovt kriminella individer som i delar av Sverige skapar en stor otrygghet, inte minst för boende i dessa områden. Justitieministern har agerat korrekt och transparent i denna fråga.

Fru talman! Två av årets ärenden rör olika statsråds uttalanden om Migrationsverkets hantering av medborgarskapsärenden. Det första ärendet gäller Kristdemokraternas partiledares uttalanden i en tidningsintervju. I detta fall är det angeläget att se till helheten och den bredare kontexten.

Intervjun som avses i granskningen handlade om värderingar och om Kristdemokraternas ideologiska utgångspunkter och inte om regeringsbeslut eller operativ styrning. Det är både rimligt och önskvärt att partiledare även i regeringsställning deltar i samhällsdebatten. Precis som jag har varit inne på tidigare riskerar vi annars att urholka det demokratiska samtalet.

Det andra ärendet på samma tema rör den debattartikel som undertecknades av statsministern, tre statsråd och Jimmie Åkesson. Artikeln innehöll formuleringar som vissa kan uppfatta som att de kan skapa oklarheter om förhållandet till gällande lagstiftning.

Det är rimligt att statsråd även i sina partipolitiska roller deltar i debatten om migration och medborgarskap, särskilt i frågor som rör rikets säkerhet.

Det utskottet har uppmärksammat är att en enskild formulering, om den läses isolerat, kan ge upphov till missförstånd. Statsministern var under utfrågningen med konstitutionsutskottet tydlig med att det som åsyftades i artikeln var inom gällande lagstiftning.

I det aktuella ärendet rörande debattartikeln har konstitutionsutskottet inte riktat kritik mot det politiska innehållet i artikeln, inte mot regeringens säkerhetspolitiska ambitioner, inte mot uppdraget till Migrationsverket och inte heller mot någon ministers agerande i formell mening. Statsråden har betonat att syftet var att markera vikten av ett starkt säkerhetsperspek-

tiv inom ramen för gällande rätt och att formell styrning skulle ske vid ett senare tillfälle via ett regeringsuppdrag till Migrationsverket.

Fru talman! Låt oss lyfta det uppenbara: Sverige befinner sig i ett allvarligt säkerhetsläge. Vi har under väldigt många år sett hur personer med kopplingar till terrorism, organiserad brottslighet och främmande makt har kunnat bli svenska medborgare. Det är inte acceptabelt.

När Tidöpartierna markerar att säkerhetsperspektivet måste stärkas i medborgarskapsprövningen är det inte bara rätt, utan det är nödvändigt. Vi anser att det inte finns några formella invändningar mot de åtgärder som regeringen senare vidtog för att stärka säkerhetsperspektivet i medborgarskapsärenden. Konstitutionsutskottet har konstaterat att uttalandena inte har påverkat Migrationsverkets ärendehandläggning och att styrningen av myndigheten har skett genom formellt korrekta regeringsbeslut.

Det är viktigt att slå fast detta: Ingen lag har brutits, och inget ministerstyre har förekommit.

Anf. 29 ULRIK NILSSON (M):

Fru talman! Konstitutionsutskottets ordförande använde inledningsvis en retorisk modell med frågan hur långt ett snöre är. Jag ska inte svara på hur långt ett snöre är, men vi kan möjligen i stället tala om hur långt *snöret* är. Då finns det någonting som går att beskriva i ord – så här långt är det vi talar om. Sedan kan vi ha olika värderingar.

Det där är någonting att ta till sig när man funderar på hur konstitutionsutskottet genomför sin granskning. Först kommer det in en anmälan. Då sätter ett utredningsarbete igång. Man tittar på vad som har förekommit, vad det finns för underlag som beskriver det och hur liknande fall har bedömts tidigare. Då är vi oftast ganska tydliga i våra positioner – det där var fel, det där var rätt. Men så småningom går vi in i en annan fas, där vi börjar problematisera, diskutera och försöka sätta oss in i varandras synpunkter för att på så sätt ”värdera samman” en bild.

Jag såg en skämtbild på Facebook där två män stod och granskade en siffra. Den ena stod på ena sidan och sa: Det är en sexa. Den andra stod på andra sidan och sa: Det är en nia. Så småningom kom dessa matematiskt sinnade personer fram till att de kunde enas om att det var 7,5 plus minus 1,5. Det är en ganska bra bild av hur vi resonerar.

Men det är viktigt vad orden står för. Ord har betydelse. När vi har fördjupat och förtydligat tankesättet, möjligen även förbättrat det lite grann inför framtiden, ska vi naturligtvis göra en bedömning. Då är det kanske snarare en fråga om uppsåt eller ambition än om vad som faktiskt har inträffat. Vi tar del av ärendena och behandlar dem. Vi lyssnar på varandra och drar lärdomar.

Fru talman! Jag tänkte i någon mån kommentera två av dagens ärenden. Det första, som jag ska behandla lite granulärt, gäller vice statsministerns kommunikation på en social medieplattform. Det är ett fall där det går att säga hur långt snöret är. Det där blev fel. Det stämde inte. Då ska man säga det och stå för det. Helst ska det inte bli fel, men när det blir det kan vi också fråga oss: Är vi alla felfria? Går detta att ursäktas? Kan det ses som ett misstag, eller gjordes det med uppsåt? Att avsikten skulle ha varit att faktiskt vilseleda har vi inget stöd för. Jag vill också säga att det är skönt att vi har statsråd som är mänskliga i sitt beteende och inte är som maskiner. Dessutom har man i det här fallet vidtagit rättelse.

I det andra ärendet har det varit betydligt mer komplicerat. Nu är vi inne på ordens betydelse. Det handlar om statsministerns, de två statsrådens och partiledarens debattartikel. Den formulering som har varit föremål för väldigt mycket diskussion är: "Innan de nya kraven för medborgarskap är på plats finns det anledning att agera mot att medborgarskap utfärdas enligt den nuvarande lagstiftningen." Det är ett uttalande som det säkert kan påstås att någon missförstod eller kunde missförstå och så vidare – vi har hela skalan. Vi grävde ned oss ganska djupt i skyttegravarna i diskussionen. Men så småningom kunde vi enas om att det fanns en risk för att det skulle missförstås men att vi inte har några bevis för att så faktiskt skedde. Det finns heller ingenting som tyder på att myndigheterna verkligen agerade i enlighet med uttalandet.

Då kommer vi in på frågan: Vad var ambitionen? Om ambitionen var att påverka myndighetsagerandet ska man naturligtvis kritiseras för den saken och inte bara för att uttalandet kan missförstås. Men det går inte att styrka att så var fallet. Om syftet i stället var att påvisa hur skyndsamt och viktigt ärendet är att åtgärda, vilket har framförts från regeringssidan, blir det ett annat politiskt ställningstagande. Även där blir frågan: Hur ska vi tolka det? Jag tror inte att jag avslöjar en alltför stor hemlighet om jag säger att oppositionssidan drog lite mer åt ett håll och regeringssidan åt ett annat i den här frågan. Jag tror att alla inser att det finns en politisk aspekt, även om bedömningen ska vara så sakligt baserad som möjligt.

Fru talman! Det leder mig till den slutgiltiga bedömningen. Som alla har sagt måste vi skilja på vad som är politik och vad som är formalia. Sedan är det inte en glasklar gräns. Just därför behöver vi ha den här förstågan att hantera ord. Det är inte bara så att det gäller att nå enighet; diskussionen fördjupar analysen och beskrivningen av hur vi på ett bättre sätt ska kunna dra lärdomar inför framtida hantering.

Jag välkomnar att vi har ett enigt betänkande, att vi har kunnat komma överens och att vi alla står upp för den centrala uppgiften att försöka förstå – att inte bara anta vad som var syftet utan diskutera ärendena i sak och värdera dem. Det är först då lärdomarna kommer.

Hur långt är ett snöre? Jag vet inte, men låt oss välja att mäta snörstumparna individuellt och inte börja med ett antagande som leder till någon förminskning av andras ambitioner. Jag tror att alla som sysslar med politik i Sverige vill väl. Jag tror att alla har ett gott syfte. Just därför förtjänar det där snöret att mätas noggrant.

Anf. 30 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V):

Fru talman! Jag tänkte börja med att återkoppla till det som föregående talare nyss sa om bilden av en sexa eller nia som två personer står och tittar på och försöker tolka. Det var någonting om att man kanske kunde enas om att det skulle vara 7,2 eller liknande. Jag är snarare av uppfattningen att det är någon som har gjort antingen en sexa eller en nia och som haft avsikten att skriva antingen sex eller nio. Någon av de två har alltså rätt.

Att någon av dem har rätt betyder däremot inte att det här inte går att tolka på ett annorlunda sätt. Ansvar för tolkningen ligger hos avsändaren. Det är ett tungt ansvar för en regering att uttala sig och uttrycka sig på ett sätt som lämnar så lite utrymme som möjligt för tolkning, så att det inte uppstår någon form av missförstånd. Det är också någonting som konstitu-

tionsutskottet har i uppgift att granska. Konstitutionsutskottet konstaterar att det är nödvändigt att statsråds uttalanden är korrekta.

Fru talman! Vi befinner oss just nu i en situation i världen där det pågår ett folkmord. Det är ett faktum. Israel ägnar sig just nu åt systematisk förföljelse av palestinier i Gaza. Det är fruktansvärt, och det är någonting som fördöms av stora delar av världen. Det har också gett upphov till enorma protester världen över, inte minst på universitet och liknande.

Utifrån att det uppstod protester på universitet i Sverige intervjuades dåvarande utbildningsminister Mats Persson. I en sådan intervju uttrycktes det att universitet har tvingats stänga. Senare i samma intervju korrigerades uttalandet med att universitet har tvingats stänga sina lokaler. Hur man tolkar det är naturligtvis upp till var och en. Konstitutionsutskottet kan konstatera följande: Det har inte varit så att universitet har stängt i Sverige, men däremot har tre universitet valt att stänga några av sina lokaler.

Jag lämnar den delen och går i stället vidare till energi- och näringsminister Ebba Busch, som kritiserade Vattenfall i samband med att bolaget meddelat att det inte hade för avsikt att gå vidare med ett vindkraftsprojekt vid Kriegers flak. Enligt statsrådet har hennes avsikt varit att framhålla fakta.

Utskottet anser att det är värdefullt att statsråd deltar i det offentliga samtalet och klargör och reder ut eventuella missuppfattningar. Det är dock också viktigt att regeringen är medveten om att den är företrädare för statens ägande och att den ska förvalta statliga bolag på ett ansvarsfullt sätt. Av det skälet kan formuleringar som används behöva vara av sådan art att de inte riskerar att skada trovärdigheten och affärsmässigheten hos de statliga bolagen i onödan.

Vidare har Ebba Busch på sociala medier publicerat felaktiga uppgifter gällande regeringens politik. Frågan gäller en lagstiftning som gör det möjligt att använda sig av anonyma vittnen vid rättegångar. I den ursprungliga publiceringen angavs att målsägande kunde vittna anonymt, vilket av naturliga skäl inte är möjligt enligt gällande rättsprinciper. När felet uppmärksammades korrigerades bilden, och Ebba Busch har angett att felet berodde på ett misstag vid hanteringen av inlägget.

Som har nämnts här tidigare har utskottet vid tidigare tillfällen granskat statsråds publiceringar i sociala medier, och det är inte en nyhet att statsråd själva är ansvariga för de publiceringar som sker gällande regeringens politik. Därför förutsätter utskottet att statsrådet ser till att ha rutiner för att kunna ta det ansvaret.

När det gäller frågan om att bli svensk medborgare skapade det viss förvirring hos en del när Ebba Busch i en intervju resonerade kring medborgarskapsfrågan och att Migrationsverket behöver se över takten i en del av de beslut man tar nu eftersom nya beslut och ett nytt medborgarskapsprov är på väg. I en debattartikel som hon skrev under tillsammans med bland andra Ulf Kristersson och Johan Pehrson – också de ministrar i regeringen, varav den ene statsminister och således regeringschef – anfördes ett liknande resonemang.

Även om vice statsminister Ebba Busch gav intervjun i egenskap av partiledare anser utskottet att det finns skäl att ha viss återhållsamhet med uttalanden om en myndighets ärendehantering.

När det gäller debattartikeln, där det talades om att det fanns anledning att agera mot att medborgarskap utfärdas enligt den nuvarande lagstiftningen innan de nya kraven för medborgarskap finns på plats, är det nödvändigt för utskottet att påminna om att regeringens styrning av den statliga förvaltningen sker genom exempelvis förordningar med myndighetsinstruktioner, regleringsbrev och särskilt beslutade regeringsuppdrag inom ramen för gällande lagstiftning. Det har regeringen gjort vid andra tillfällen, exempelvis genom regleringsbrev.

Jag ska ge ett sådant exempel. Skatteverket ska inte längre redovisa skattefelet varje år utan vart fjärde år. Om någon är intresserad av vad skattefelet är kan jag meddela att det handlar om hur mycket pengar staten förlorar till följd av att folk och företag deklarerar inkomster och utgifter fel. Det gäller både omedvetna och högst medvetna fel – eller, som det kallas i folkmun, skattefiffel.

Att regeringen inte vill veta hur mycket det fuskas med skatten varje år är visserligen intressant, i brist på bättre ord, men där avviker jag från ämnet då just detta inte har varit föremål för vårens granskning. Det visar dock att regeringen trots allt vet hur man gör för att styra myndigheter, vilket i sig är bra. Det ska alltså inte ske genom debattartiklar.

Jag skulle också vilja nämna att statsministerns kommentar på det som framkommit av granskningen, där han hävdar att han och de övriga statsråden agerat på ett korrekt sätt, ändå lämnar mig med lite höjda ögonbryn. Det är inte riktigt vad man förväntade sig av statsministern för Sverige efter att han fått kritik från riksdagens konstitutionsutskott.

Anf. 31 MALIN BJÖRK (C):

Fru talman! I dagens sista debatt om KU:s vårgranskning behandlar vi det kapitel i betänkandet där de flesta av årets anmälningar har samlats, närmare bestämt 11 av de ärenden som vi har uttalat oss om i år. Som jag sa tidigare har vi ju ställningstaganden i alla de 26 ärenden som ingår i betänkandet.

Flertalet av ärendena i detta avsnitt är sådana där ett statsråd har anmälts till KU på grund av något som statsrådet har sagt och där anmälaren menar att uttalandet inte har varit korrekt. I två av dessa ärenden har vi i KU tydligt funnit brister i statsrådets agerande.

Det ena uttalandet gjordes, som har nämnts tidigare, av näringsminister Ebba Busch på hennes Instagramkonto i början av året och rörde en ny lagstiftning som trädde i kraft vid nyår. Det var den ändring i lagen som gör det möjligt att i vissa fall få vittna anonymt under en rättegång i brottmål.

Det är långtifrån fritt fram för alla att vittna anonymt enligt det nya regelverket, något jag tycker är viktigt att framhålla när jag får möjlighet eftersom det är vanskligt att låta allmänheten tro att alla nu kan vittna anonymt. Så är nämligen inte fallet, utan de fall där någon kan lämna ett vittnesmål utan att själv träda fram med sitt namn är nogsamt reglerade och utgör undantagsfall vid rättegångar.

Det inlägg som näringsministern lade upp på sitt Instagramkonto innehöll till och med ett budskap om att den som utsatts för brott skulle kunna vittna anonymt. Men så är förstås inte fallet, vilket har påpekats här tidigare. Ett brottsoffer, alltså en målsägande, kan aldrig lämna ett vittnesmål

anonymt; det är inte förenligt med våra rättsstatliga principer. I slutändan är det alltså dessutom i ytterst få fall som det här kommer att bli möjligt.

Visserligen rättade ministern sitt uttalande på sociala medier efter att det blivit en del skriverier om inlägget, men det spelar ju ingen roll när det gäller hur KU bedömer själva uttalandet. Ett statsråd måste uttala sig sakligt korrekt, och så skedde inte i det här fallet. Därför ses uttalandet som en tydlig brist i statsrådets agerande.

Fru talman! Ett annat ärende som flera har varit inne på och där KU har funnit att flera statsråd har brustit i sitt agerande är det som rör en debattartikel i Dagens Nyheter som undertecknades av Tidösamarbetets samtliga fyra partiledare. Tre av dem är ju också statsråd, nämligen statsminister Ulf Kristersson, energi- och näringsminister Ebba Busch och utbildningsminister Johan Pehrson, och har därför granskats i ärendet.

Debattartikeln handlade bland annat om medborgarskap och de åtgärder regeringen planerade att genomföra för att göra det svårare att bli medborgare i Sverige. Det är inte sakfrågan som vi i KU uppehåller oss vid, även om utfrågningen av statsministern Ulf Kristersson tyvärr kanske hamnade där, utan det vi tittar på är formuleringar i artikeln – och som ledamoten Ulrik Nilsson var inne på har vi verkligen grottat i formuleringar.

Vi i KU fann att vissa formuleringar i artikeln refererade till både nuvarande lagstiftning och framtida. Det var särskilt en mening som flera reagerade på när debattartikeln publicerades, nämligen: ”Innan de nya kraven för medborgarskap är på plats finns det anledning att agera mot att medborgarskap utfärdas enligt den nuvarande lagstiftningen.”

KU anser att denna formulering riskerade att ge upphov till otydlighet om förhållandet till nuvarande lagstiftning. Ett statsråd måste, med hänsyn till sin speciella ställning samt regeringsformens bestämmelser om myndigheters självständighet, iakttä försiktighet när det gäller uttalanden som kan uppfattas avse myndighetsutövning mot enskilda eller tillämpning av lag. Till detta kommer att ett statsråd i allmänhet får räkna med att ett auktoritativt framfört ställningstagande i en fråga som rör myndighetsutövning eller myndighets tillämpning av lag skulle kunna uppfattas som ett direktiv från statsrådet. KU framhåller att det självfallet inte finns något utrymme för att agera i strid med legalitetsprincipen. Sammantaget finner alltså KU att det sätt de tre statsråden valde att formulera sig på i debattartikeln utgör en brist i detta ärende.

Fru talman! Utöver de två ärenden jag nämnt, där vi funnit klara brister, finns i detta avsnitt i betänkandet åtskilliga ställningstaganden där KU har med skrivningar som jag menar att regeringen bör ta till sig i sitt arbete framöver. Alla våra ställningstaganden utgör en del av KU:s praxis, som regeringen har att förhålla sig till.

Ett ärende gällde energi- och näringsminister Ebba Buschs uttalanden om det statliga bolaget Vattenfall och investering i vindkraft. Hon uttalade sig i en nyhetsartikel och sa bland annat att Vattenfall inte hade koll på sina grejer. Enligt utskottet är det självklart av värde att statsråd deltar i offentliga samtal och klargör sakförhållanden. Men utskottet påminner om att regeringen är företrädare för statens ägande och ska förvalta bolagen med statligt ägande på ett ansvarsfullt sätt. Formuleringar i uttalanden som i onödan riskerar att skada ett bolags trovärdighet och affärsmässighet bör därför undvikas.

Ytterligare ett ärende i detta avsnitt där vi har ett ställningstagande rör ett uttalande som justitieminister Gunnar Strömmer gjorde på sina sociala medier efter att en av regeringen tillsatt utredare lämnat över ett förslag; det gällde förslaget att införa visitationszoner eller säkerhetszoner, som de kom att kallas, i Sverige. I ett par inlägg på sociala medier uppgav justitieministern att regeringen hade gett en utredare i uppdrag att se om ett system med visitationszoner kunde införas i Sverige. Utskottet konstaterar att det i uppdraget angavs att en utredare skulle undersöka och lämna förslag på hur ett system med sådana zoner kunde införas – det vill säga *hur*, inte *om*.

Även om det här är ett enstaka ord som KU tittat på är det ett ord som har betydelse när det gäller hur ett utredningsuppdrag utformas. Här slår KU fast att risken för missförstånd hade kunnat undvikas om justitieministern hade formulerat sig tydligare kring utredningsuppdragets utformning.

Fru talman! Eftersom detta är mitt sista anförande för i dag i debatterna om vårgranskningen vill jag, som jag gjorde i mitt inledande anförande, särskilt lyfta KU:s arbete och arbetssätt. Det vårt utskott arbetar med och den anda som KU präglas av, med försök till samförstånd, spelar en viktig roll i dagens politiska landskap. Det är stimulerande att sitta i det utskott som arbetar med de konstitutionella regler som vår demokrati vilar på och som följer hur dessa regler efterlevs av vår regering och dess statsråd. Men minst lika viktigt för mig är möjligheten att vara i ett politiskt rum där ambitionen är att ställa sig över det som kan benämnas politiskt käbbel, fokusera på sakförhållanden och nå resultat med bred uppslutning. Låt oss anstränga oss för att fortsätta arbeta i samma anda!

Anf. 32 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Fru talman! Jag kommer, precis som en del tidigare talare, att ta upp vissa ärenden som redan har diskuterats, men vi har ju var och en lite olika infallsvinklar.

Jag ska börja med avsnittet Statsråds uttalanden om Migrationsverkets handläggning av medborgarskapsärenden. Ett av uttalandena under denna rubrik gjordes inledningsvis av energi- och näringsministern samt vice statsministern när hon i en intervju uttalade sig om takten i Migrationsverkets handläggning av medborgarskapsärenden. Granskningen visar att uttalandet gjordes i ett sammanhang där hon intervjuades i egenskap av partiledare, inte som statsråd. Den typen av ärenden brukar konstitutionsutskottet normalt inte uttala sig om, men vi kommenterar att det finns vissa skäl att visa återhållsamhet med uttalanden av det aktuella slaget om en myndighets ärendehantering.

Det som flest har diskuterat här och som också jag kommer att uppehålla mig vid är dock det uttalande som gjordes av statsministern, energi- och näringsministern samt vice statsministern, utbildningsministern och en partiledare i en debattartikel. Artikeln hade sju punkter, varav en innehöll förslag gällande medborgarskapslagstiftningen. En av meningarna i denna punkt riskerade, ryckt ur sitt sammanhang, att ge upphov till otydlighet om förhållandet till den nuvarande lagstiftningen, vilket utskottet menar är en brist. Det gäller den senare delen i den mening som lyder: ”I den mån det är möjligt ska därför åtgärder vidtas för att hindra att fler svenska medborgarskap utfärdas, fram till dess att den nya lagstiftningen träder i kraft.”

Statsråden har i granskningen framhållit att formuleringen syftar till åtgärder inom ramen för den gällande lagstiftningen. Direkt efter dessa sju punkterna skriver statsråden: ”Dessa sju punkter kommer nu konkretiseras och tas vidare inom ramen för vårt etablerade samarbete. Vår gemensamma ambition är att så snart som möjligt gå vidare med politiska förslag, hela vägen in i valet 2026.”

Detta visar att artikeln inte var ämnad som påtryckning gentemot Migrationsverket utan att avsikten var att informera allmänheten om kommande regeringspolitik. Regeringen gav också senare ett uppdrag till Migrationsverket angående förstärkt säkerhetsperspektiv i Migrationsverkets verksamheter som rör medborgarskap. Utskottet påminner om att regeringens styrning av den statliga förvaltningen sker genom förordningar med myndighetsinstruktioner, regleringsbrev och särskilt beslutade regeringsuppdrag inom ramen för gällande lagstiftning. Den otydlighet som den citerade meningen riskerade att leda till konstateras vara en brist.

Fru talman! Jag ska också kommentera energi- och näringsministerns samt vice statsministerns uttalanden om Vattenfall och investering i vindkraft. Denna granskning gäller om statsrådet genom sina uttalanden lagt sig i driften av Vattenfall på ett sätt som står i strid med statens roll som bolagsägare samt om hon genom att uttala sig negativt kan ha skadat bolagets trovärdighet och affärsmässighet.

Granskningen visar att uttalandet inte utgjorde ägarstyrning utan syftade till att ifrågasätta de skäl som bolaget hade angett för sitt beslut att pausa vindkraftsprojektet vid Kriegers flak, som av Vattenfall uppgavs vara att staten inte längre skulle stå för kostnaden för anslutning till stamnätet och att bolaget därmed inte längre bedömde att investeringen skulle vara lönsam. Statsrådet framhåller att hennes uppgift är att föra fram fakta genom att bland annat peka på grundläggande siffror i Vattenfalls sätt att räkna fram kapacitetsfaktorer.

Utskottet framhåller att det är självklart att statsråd deltar i det offentliga samtalet, klargör sakförhållanden och reder ut eventuella missuppfattningar. Hon är inte ansvarig för frågor som rör det aktuella statliga bolaget utan har en roll som systemansvarig, i vilken det ingår att ha en dialog med alla aktörer inom det svenska energisystemet. Någon brist har inte framkommit i ärendet.

Det medskick som utskottet gör är att regeringen som helhet företräder statens ägande och ska förvalta bolag med statligt ägande på ett ansvarsfullt sätt. Formuleringar som i onödan kan riskera att skada ett bolags trovärdighet och affärsmässighet bör undvikas.

Med detta, fru talman, vill även jag önska både kammarskansliet, utskottskansliet och mina kollegor i riksdagen och utskottet en glad och vilksam sommar.

Anf. 33 JAN RIISE (MP):

Fru talman! Nu närmar vi oss slutet på detta maratongranskningsbetänkande som handlar om vissa frågor rörande statsrådets tjänsteutövning. En del av frågorna har ni hört om i de senaste sex sju anförandena, och även jag kommer att upprepa en del av vad som har sagts.

Låt mig börja med Migrationsverkets handläggning av medborgarskapsärenden och regeringspartiernas fokus på att det ska bli mycket svårare att bli svensk medborgare. Detta fokus är och var så starkt att fyra partiledare gemensamt i november 2024 gick ut i en debattartikel och meddelade en avsikt att pausa utfärdandet av nya medborgarskap till dess att en ny lag är på plats.

Anmälan, som kom från mitt parti, uppmärksammade bland annat att medborgarskapsärenden är myndighetsbeslut som Migrationsverket fattar och att det, som i all annan förvaltning, ska ske så snabbt och så enkelt som möjligt. Ingen har heller påpekat att det faktiskt drabbar en hel del människor som med all rätt har möjlighet att söka svenskt medborgarskap. Den absoluta majoriteten är ju inte farliga människor.

Jag noterar därför med viss förfäran att migrationsministern har kommenterat utskottets arbete med denna anmälan med att det visar på skillnader mellan ”en regering som offensivt ser till att farliga personer inte får medborgarskap i Sverige och en opposition som lägger tiden på att anmäla enskilda meningar i debattartiklar”.

Jag kommenterar inte detta vidare. Enligt andra regeringsmedlemmar är jag ju dessutom bara en tomt eller ett troll.

Detta blir samtidigt en övergång till ett ärende som väckte en del uppmärksamhet när samma minister, då ansvarig för bistandsfrågor, hävdade att det förekom upp till sju led i förmedlingen av bistandsmedel från regeringen via Sida till mottagare i biståndsländerna.

Det visade sig småningom vara ett enda undantagsfall, där två av de sju leden avser regeringen till Sida och Sida till de svenska organisationer som svarar för själva fördelningen av arbete och resurser. I normalfallet talar vi om två tre led eller maximalt fyra led. Det må vara så. Statsrådets uppgifter har förklarats bygga på muntliga uppgifter från Sida. Konstitutionsutskottet påpekar därför att det är angeläget att sådana muntliga uppgifter också dokumenteras för att kunna spåras i efterhand.

Jag har förstått av uppgifter i pressen att det understundom kan finnas önskemål om ”no paper trail”, alltså inga spår på papper. Men det är givetvis, och med det jag nyss sagt, inget som jag personligen skulle stötta. Det underlättar vårt gemensamma arbete i KU om saker som kan uppfattas på olika sätt faktiskt också dokumenteras, vare sig det gäller anställningar och uppsägningar, trålfiske, medborgarskap eller bistandsfrågor.

Fru talman! Konstitutionsutskottet har också granskat energi- och näringsministerns uttalande om det statligt ägda företaget Vattenfall och huruvida bolaget har haft kompetens att beräkna den så kallade kapacitetsfaktorn för olika kraftslag på ett, enligt statsrådet, korrekt sätt.

Det står självklart statsråden fritt att delta i samhällsdebatten på olika sätt. Det ska snarare välkomnas än undvikas, och det är en uppfattning som delas av utskottets ledamöter. Men som statsråd får man nog vara beredd på att ens uttalanden granskas, och utskottet konstaterar därför att ”formuleringar i uttalanden som i onödan riskerar att skada ett bolags trovärdighet och affärsmässighet bör undvikas”. Jag delar naturligtvis den uppfattningen.

Slutligen, fru talman, förekommer i det här avsnittet av granskningsrapporten också en anmälan avseende en presskonferens där det lämnades uppgifter om en kommande proposition där det, enligt pressträffen, skulle

föreslås införande av träningsförbud i skyddade marina områden längs de svenska kusterna.

Det framgick emellertid inte helt klart för närvarande medier och andra att propositionen i fråga är en så kallad inriktningsproposition med förslag som inte i alla avseenden kan betraktas som skarpa. Att propositionen dessutom inte fanns tillgänglig vid pressträffen bidrog till att öka osäkerheten om vad det egentligen handlade om.

Här handlar det om att minska riskerna för missförstånd. Allra enklast hade det förstås varit att inte ha någon presskonferens förrän propositionen fanns på plats. Utskottet påpekar också att det hade varit värdefullt om det av inbjudan hade framgått vilken sorts proposition det var tal om och att det självklart hade varit bättre om propositionen hade funnits tillgänglig vid tillfället.

Det är också min uppfattning att det bör vara praxis att kunna tillhandahålla den dokumentation som avhandlas och att innehållet beskrivs korrekt, både i samband med inbjudan och under själva presentationen.

I den mån man kan se någon gemensam nämnare för dessa fyra ärenden, med eller utan kritik från utskottet, är det med all respekt någonting som kanske kan klassificeras som fort men fel.

Med detta sagt ber jag att få tacka för ordet för den här gången. Jag återkommer inom kort i ett annat ärende.

Anf. 34 MAURICIO ROJAS (L):

Fru talman! I denna del av debatten kommer jag att begränsa mina kommentarer till ett par av de ärenden som vi behandlar. Jag kommer inte att beröra utskottets ställningstaganden, som jag givetvis delar, och inte heller ärendenas formella aspekter, vilka behandlas väl i betänkandet.

I stället vill jag fokusera på det sammanhang i vilket de granskade ärendena bör förstås. Kontexten är, som vi vet, en central del av hermeneutiken – alltså läran om hur en text eller ett uttalande bör tolkas på ett meningsfullt sätt.

Fru talman! Jag inleder med kontexten kring uttalandena som rör hur nya medborgarskap förvärfvas.

I detta sammanhang vill jag citera Riksrevisionens granskningsrapport *Migrationsverkets hantering av medborgarskapsärenden* från den 25 mars 2025. Där står bland annat följande: ”Vid bedömningen av en ansökan om svenskt medborgarskap ska Migrationsverket pröva om personen uppfyller lagstiftningens krav. Riksrevisionen bedömer att rutinerna i vissa delar är otydliga och att det finns brister i både beslutsunderlag och handläggningssystem. Ett exempel är att Migrationsverkets bedömning av hemvist till viss del baseras på osäkra uppgifter. Samma sak gäller bedömningen av identitet. I nästan en tredjedel av beviljade medborgarskapsansökningar kan den sökande inte styrka sin identitet.”

Fru talman! Enligt Migrationsverkets statistik har cirka 410 000 nya medborgarskap beviljats från 2020 till och med mars 2025. Om vi tillämpar Riksrevisionens uppskattningar innebär det att i drygt 120 000 fall har den sökande inte kunnat styrka sin identitet – 120 000 på bara fem år och tre månader!

Detta är givetvis ytterst bekymmersamt, inte minst ur ett säkerhetsperspektiv. Det mest anmärkningsvärda är dock att detta har varit känt sedan lång tid utan att några effektiva åtgärder har vidtagits för att minska den sårbarhet som detta medför för landet.

Så sent som i januari 2025 fick Migrationsverket i uppdrag av regeringen att skärpa identitetskontrollerna i medborgarskapsärenden.

Det är också värt att påpeka att osäkerheten kring identitet ofta uppstår redan när en person tilldelas ett så kallat samordningsnummer, vilket ges till personer som ännu inte är folkbokförda i landet.

I en uppmärksammat artikel från 2019 rapporterade Dagens Nyheter att drygt 870 000 personer som inte är folkbokförda i Sverige hade fått ett samordningsnummer för att kunna leva och verka här.

Av dessa hade omkring 45 procent – alltså cirka 400 000 personer – inte styrkt sin identitet enligt Skatteverket. Detta trots att folkbokföringsförordningen anger att detta endast bör tillåtas i undantagsfall.

Fru talman! Liknande problem återfinns hos flera myndigheter. Medborgarskapsärendena utgör bara toppen av ett isberg som i förlängningen riskerar att gynna brottsligheten och hota landets säkerhet.

I en annan rapport från Riksrevisionen – denna gång från juni 2024 – fastslås följande: ”Myndigheternas processer, samverkan och regeringens styrning bidrar enligt Riksrevisionens bedömning inte tillräckligt till att korrekta och unika identiteter fastställs, och inte heller till att felaktigt registrerade eller utnyttjade identiteter upptäcks och åtgärdas.”

Fru talman! Detta är tyvärr den oroväckande bakgrunden till de uttalanden som utskottet har granskat vad gäller tilldelningen av nya medborgarskap.

Nu vill jag gå över till bakgrunden till det andra granskningsärendet jag vill kommentera.

Det gäller dåvarande utbildningsminister Mats Perssons uttalanden angående den svåra situationen på många av våra högskolor efter Hamas brutala angrepp på oskyldiga civila i Israel den 7 oktober 2023 och den våldssamma konflikt som därefter följt i regionen. Detta ledde till olika aktioner som i vissa fall urartade i hotelser och trakasserier, universitetslokaler som vandaliserades och undervisning som stördes.

Fru talman! Låt mig illustrera läget kring den 30 maj 2024, det datum då den intervju med utbildningsministern som nämns i betänkandet sändes i SVT.

Samma dag publicerade webbtidningen Universitetsläraren artikeln Propalestinska protester på flera lärosäten, där det framgår att vissa lärosäten hade valt att låsa dörrarna till flera lokaler för att värna arbetsmiljön. Tre lärosäten hade vidtagit åtgärder för att begränsa tillträdet till vissa byggnader.

Tre dagar senare, den 2 juni 2024, rapporterade Sveriges Radio att Mellanösternforskaren Anders Perssons kontor på Linnéuniversitetet i Växjö vandaliserats. I Expressen beskrev Persson händelsen som ”ett antisemitiskt hatbrott mot mig”.

Två dagar senare, den 4 juni 2024, rapporterade Upsala Nya Tidning om reaktioner från Uppsala universitets rektor, Anders Hagfeldt, efter att demonstranter avbrutit en examensceremoni: ”Händelsen i går leder till att bara de som ska delta i evenemang kommer att ha tillträde till universitets-

huset tills vidare. Vi vill alltid vara så öppna vi kan, men måste också värna våra studenter och anställda.”

På frågan om universitetspersonal känt sig hotad av demonstranter med Palestinaflaggor svarade rektorn: ”Demonstrationsrätten och yttrandefriheten är fundament i en demokrati, men det är problematiskt när en grupp gör så att andras friheter begränsas. När människor blir rädda och vi inte kan hålla öppet tycker jag att demonstranterna gått över en gräns.”

Och på frågan om protesterna kan skrämma judar som studerar eller arbetar vid universitetet svarade han: ”Tyvärr är svaret ja.”

Fru talman! Så såg situationen ut vid flera av våra lärosäten under maj och juni förra året. Men det är viktigt att betona att detta sker under vad som kan beskrivas som den allvarligaste vågen av antisemitism i Sverige sedan andra världskriget.

Redan några veckor efter Hamas terrorattack kunde SVT Skåne rapportera: ”Judiska ungdomar trakasseras genom heilande och klotter. Antisemitismen har blossat upp igen på skolor i Malmö.”

Och vecka efter vecka – som bland annat står att läsa i Sydsvenskans reportage av Inas Hamdan – har demonstranter i flera städer öppet hyllat Hamas och skanderat på arabiska att staten Israel ska förgöras.

För ett par veckor sedan, den 5 juni 2025, publicerade Brottsförebyggande rådet en rapport med titeln *Antisemitiska hatbrott*.

Några dagar senare, den 11 juni, sammanfattade Ulrika Knutson, ordförande i Svenska kommittén mot antisemitism, rapportens innehåll i ett debattinlägg med rubriken Det är en skam att svenska judar dödshotas.

Hon konstaterar: ”Hat och hot mot svenska judar har ökat kraftigt, efter Hamas attack mot civila israeler den 7 oktober 2023 och det efterföljande kriget i Gaza.”

Till och med, som vi vet, har en riksdagsledamot medverkat till att sprida grov antisemitisk hatpropaganda.

Mot denna bakgrund kan det vara befogat att – som Susanna Birgersson gjorde i Göteborgs-Posten den 4 augusti 2024 – ställa sig följande frågor: ”Hur länge till kommer det finnas judiskt liv i Sverige? – – – Hur många kommer fortsätta att försöka ingjuta kunskap och stolthet över den judiska identiteten hos sina barn – när just den identiteten gör dem till måltavlor för trakasserier på svenska skolgårdar och i svenska klassrum? Hur många kommer låta identiteten blekna? Hur många kommer lämna landet?”

Detta är den sorgliga kontexten till de uttalanden av utbildningsministern som behandlas i betänkandet. Det kan konstateras att det var fel av ministern att säga att ”man tvingas stänga en del universitet”, även om det i samma intervju framkommer att vissa lokaler hade stängts, vilket överensstämmer med verkligheten.

Avslutningsvis vill jag understryka att inget av det jag sagt syftar till att förminska det lidande som det palestinska folket upplevt under Israels krig mot Hamas eller att rättfärdiga den israeliska statens agerande i detta krig.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets anmälan lades till handlingarna.

Konstitutionsutskottets betänkande 2024/25:KU11

Justitieombudsmännens ämbetsberättelse (redog. 2024/25:JO1)
föredrogs.

*Justitieombuds-
männens ämbets-
berättelse*

Anf. 35 MIRJA RÄIHÄ (S):

Fru talman! Det är återigen dags att prata om Justitieombudsmännens rapport, som vi årligen hanterar i kammaren.

Konstitutionsutskottet konstaterar i ärendet att en grundläggande förutsättning för att ombudsmännen ska kunna fullgöra sin extraordinära tillsyn är att det finns en välfungerande ordinär tillsyn. Så är det inte, och det har vi påpekat. För mig är det tredje gången jag gör det.

JO har ett fortsatt högt antal ärenden som inkommer till myndigheten. Ökningen är så stor som 11 procent för år 2024. Ökningen har kommit brett men är större för vissa områden. Inom migration är ökningen 31 procent. Men det jag brukar fastna på är kriminalvården, där antalet ärenden har ökat med 400 under 2024. Det händer varje år att jag fastnar just på kriminalvården i stället för på enstaka berättelser i rapporten.

Av ämbetsberättelsen kan utläsas att häktade personer blir kvar för länge i arrest med restriktioner på grund av platsbrist på fängelserna. Antalet anmälningar från kriminalvården uppgick till 2 100 under 2023. Enligt den matematik jag kan och snabb huvudräkning är antalet ärenden 2 500 för 2024.

Klagomålen handlar om många olika saker: att man behöver dela rum, att mötesrum har omvandlats till något annat – oftast till rum för intagna – eller att arbetsuppgifterna som man ska utföra på dagarna för att ha en vettig tillvaro inte räcker till alla för att överbeläggningen inom kriminalvården är så hög.

Det är problematiskt att just Kriminalvården inte har någon ordinarie tillsyn. Det gör att intagna skickar sina anmälningar direkt till JO, och på detta sätt blir tillsynen extraordinär.

Fru talman! Givetvis har JO försökt att lösa detta, bland annat genom att delegera en del ärenden till byråchefer och nu även till rättssakkunniga hos myndigheten. Effektiviteten hos myndigheten är stor och har varit det länge, men någonstans kommer man ändå till en gräns.

Konstitutionsutskottet tar i sitt ställningstagande upp det jag sa tidigare – att en grundläggande förutsättning för att JO ska kunna fullgöra sin extraordinära tillsyn är att det finns välfungerande ordinär offentlig tillsyn och ett adekvat klagomålssystem. Precis så uttalade sig utskottet även förra året – och 2023.

Vi har fått veta att det bereds ett förslag om att tillsätta en utredning av frågor om den offentliga tillsynen av bland annat polisen och Kriminalvården. Därför vill utskottet påminna om det tillkännagivande som riksdagen riktade till regeringen redan 2023 och fortsatte driva förra året.

Fru talman! För att stärka förutsättningarna för JO som extraordinärt tillsynsorgan behövs det verkligen att regeringen vidtar åtgärder i enlighet med detta tillkännagivande och i och med det lägger rapporten till handlingarna. Jag måste också påminna om att det tillkännagivande som kommit från konstitutionsutskottet är ett enigt tillkännagivande.

Anf. 36 ULRIK NILSSON (M):

Fru talman! Att läsa JO:s ämbetsberättelse ger en blyxtbelysning av Sverige, för där kanaliseras synpunkter och åsikter som det finns skäl att ta del av. Det kan vara personliga förhållanden och personliga problem. Ämbetsberättelsen är full av sådana berättelser. Men när man sedan ska försöka förstå det hela får man nog gå till statistiken.

Ser man på statistiken kan man konstatera det min kollega sa här tidigare: Ärendeingången har ökat, det senaste året med 11 procent. Väljer man som jag att gå ett par år tillbaka och jämföra 2020 års ämbetsberättelse med den för 2024 ser man att antalet ärenden generellt har ökat med 20 procent. Räknar man riktigt noga är det 18 procent. När det gäller kriminalvården är ökningen 58 procent. Mirja Räihä räknade i stort sett rätt med sina 2 500 – ökningen var 2 544 från 1 604 år 2020. Det är klart att det är en enorm ärendeökning.

Sedan kan man fundera på vad ärendeökningen beror på. Analysen av vad det beror på innebär naturligtvis inte att ärendena inte ska hanteras, och arbetsinsatsen finns där. Men låt oss se på beslutade ärenden i stället. JO riktade kritik mot Kriminalvården i 6,7 procent av alla inkomna ärenden 2020 men däremot i 3,6 procent 2024. I absoluta tal riktade man fler anmärkningar 2020 – 92 stycken – än man gjorde 2024, då det var 70 ärenden. Någonstans finns det alltså ett ökat intresse att anmäla. Men det är inte ett ökat antal som så att säga vinner gehör i JO-anmälan. Det här kan det finnas skäl att fundera på. Det är visserligen en nedåtgående trend – 2020 fick 5,1 procent av ärendena kritik av JO, och 2024 fick 2,9 procent kritik av JO. Det har alltså skett en minskning, men det är snarast ett väldigt gott betyg till de svenska myndigheter som hanterar svåra frågor och uppenbarligen gör det på ett väldigt bra sätt.

Fru talman! Det är en sak att JO riktar kritik. Det kan i sak betyda att en person som har klagat får någon sorts upprättelse. Men det allra viktigaste är att vi får en bild av vad som kan göras bättre. Hur kan hanteringen förbättras? Sedan är det naturligtvis så att alla inte ska kunna få allt som man tycker att man borde ha. Det är en politisk avvägning vad som ska och inte ska vara grundande. Men det finns ändå anledning att fundera över det.

Vad står då Justitieombudsmannen inför för utmaningar? Ja, en är utvecklingen inom digitalisering. JO har börjat fundera på att använda artificiell intelligens för att kunna strukturera ärenden. Det är klart att det effektiviserar hanteringen. Men man får inte glömma att samma teknik kan öka inflödet av ärenden genom att man använder det på båda håll. Det är alltså ingen ensidig lösning, utan den kan sannolikt också utsätta JO för ökade påfrestningar.

Det är viktigt att man befinner sig i framkanten av den tekniska utvecklingen och att man strävar efter förbättringar men också inser att framtiden kommer att innebära nya utmaningar.

Nästa utmaning, som vi inte har pratat så mycket om här i kammaren men som det finns skäl att fundera på, är internationalisering.

En sådan sak är hur JO, som ju också är militieombudsman, ska hantera frågor som har att göra med Natoengagemanget. Där kan vissa svenska historier finna sig i andra länder.

Besluten som är på gång om att eventuellt hyra platser i fängelser utomlands är också nya utmaningar som JO kan komma att behöva hantera. Det finns anledning för oss att vara medvetna om betydelsen av detta och hur det ska säkerställas.

Slutligen är naturligtvis ärendemängden en utmaning, vilket också kollegan Mirja Räihä var inne på, såväl på de områden där det finns ordinarie tillsyn som på de områden där det inte finns ordinarie tillsyn. Där har vi ett tillkännagivande.

Vi ska heller inte glömma att JO:s ursprungliga roll var att granska domstolar. År 1809 reste ju Mannerheim runt och jagade mer eller mindre utbildade domare i Sverige. Han fick också tillnamnet Rikspiskan eller möjligen Rakhylvn.

Fru talman! Det finns alltså utmaningar i hanteringen. Men min slutsats när jag läser ämbetsberättelsen är ändå att JO är en modern myndighet i rätt god form, om än snart 215 år gammal.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkande KU11.

Anf. 37 JESSICA WETTERLING (V):

Fru talman! Det finns många myndigheter i Sverige. Men det är bara ett fåtal som lyder direkt under riksdagen. En av dem är JO. Det är en institution som jag uppskattar alltmer för varje år som går.

När justitieombudsmännens årliga ämbetsberättelse kommer släpper jag nästan allt annat – vilket har blivit mycket svårare nu när den kommer under våren i stället för under hösten, som det var tidigare. Denna årsbok är en av de viktigaste temperaturmätningar vi har på hur Myndighets-sverige fungerar och har en minst sagt stolt historia. Boken kan ge ett skrämmande intryck. Den är tjock och tung. Men om man vågar öppna den är den minst sagt viktig och angelägen läsning. Den är också mycket mer lättläst än vad man kanske förväntar sig.

Fru talman! JO-ämbetet var en svensk uppfinning när det inrättades 1809 och har sedan dess exporterats runt om i världen. Även om mycket givetvis har förändrats sedan dess – det är ändå 215 år sedan – är ganska mycket i uppdraget sig likt än i dag. Precis som då granskar man att lagar följs och att myndigheter och deras tjänstemän sköter sitt arbete. Precis som då gör man inspektioner och kan föreslå förändringar och förbättringar. Precis som då kan man också väcka åtal, även om den rätten mest användes på 1800-talet.

Framför allt handlar det om att ta emot klagomål från enskilda och att genom sina beslut ge dem upprättelse när den offentliga makten har gjort fel.

I samband med överlämnandet av ämbetsberättelsen har vi i utskottet haft två sammanträden med justitieombudsmännen där vi kunnat ställa frågor.

Fru talman! Ett särskilt uppdrag JO har som jag särskilt vill belysa denna gång är Opcat-uppdraget, att förebygga omänsklig behandling.

Utöver JO:s ordinarie arbete att granska myndigheter har JO ett särskilt uppdrag att vara Sveriges nationella besöksorgan. Man har en enhet som enbart arbetar med detta särskilda uppdrag. Enheten besöker regelbundet svenska häkten, anstalter, arrester, förvar, Sis-hem och psykiatriska tvångsvårdskliniker. Detta innebär att JO regelbundet inspekterar, oftast

oanmält, platser där människor hålls frihetsberövade. Syftet är att förebygga förekomsten av grym, omänsklig eller annan förnedrande behandling eller bestraffning i Sverige på platser där få av oss har kunskap om eller insyn i förhållandena.

Det är tydligt att JO bara genom sin existens men också givetvis genom sina granskningar, utifrån klagomål eller på eget initiativ, bevakar våra fri- och rättigheter, höjer rättssäkerheten i vårt samhälle och ytterst är en viktig aktör som är delaktig i att upprätthålla vårt demokratiska system. Om du eller jag på något sätt skulle känna oss illa behandlade av det offentliga finns det någon som vi kan vända oss till för att få vårt klagomål prövat och som står på vår sida och bevakar dina och mina rättigheter. Det är något som vi bör värna om, vara rädda om och vara stolta över.

JO:s tillsyn är extraordinär och ska inte ersätta den ordinarie tillsyns-verksamhet som bör finnas hos myndigheter eller hos särskilda tillsyns-myndigheter. Som utskottet tidigare framhållit är en grundläggande förut-sättning för att JO ska kunna fullgöra sitt viktiga extraordinära tillsynsupp-drag på ett lämpligt sätt att det finns en välfungerande ordinär tillsyn så att JO:s resurser kan användas till den extraordinära tillsynen.

Detta är särskilt viktigt till exempel vad gäller kriminalvården. Där finns ingen ordinarie tillsynsmyndighet, så den enda man kan vända sig till med ett klagomål är just JO. Detta är något som KU flera gånger har påpekat för regeringen att man behöver komma till rätta med. Det är inte rimligt att klagomål gällande kriminalvården ska ta en så pass stor andel av JO:s resurser i anspråk, men det är givetvis viktigt att det görs när nu så är fallet.

Som tidigare talare varit inne på har antalet klagomål ökat över tid, inte bara från kriminalvårdens område utan också från andra områden. Då är det givetvis viktigt att JO har goda förutsättningar att utöva sin granskning och tillsyn och på olika sätt kan hantera denna tillströmning, vilket man också har gjort på olika sätt.

Fru talman! Tidigare talare har pratat om statistik, hur många som an-mäler och hur man ska se på det. Faktum är att det kommer in för många ärenden för att JO ska ha möjlighet att utreda alla. Ibland avskrivs ärenden genom att man hänvisar till ett tidigare beslut i ett liknande ärende, exem-pelvis som en upplysning.

En sak man behöver ha med sig är att när förutsättningarna inom vissa områden förändras ganska radikalt blir också det som kanske tidigare fick kritik från JO, exempelvis dubbelbeläggning inom kriminalvården, nor-maliserat. Det blir ett nytt normalläge. Då blir det kanske inte heller kla-gomål när man märker att det inte bara är man själv som behöver dela cell med en annan person utan att det är någonting som alla gör.

Fru talman! Jag kan inte nog framhålla värdet av att ombudsmännen informerar oss i utskottet och riksdagen om sina iakttagelser och påtalar de behov av lagändringar eller andra åtgärder som har identifierats genom deras granskningar. Särskilt allvarligt är det när JO påtalar brister som rör våra grundlagsskyddade fri- och rättigheter när det gäller den personliga integriteten och rätten till privatliv.

Myndigheternas respekt för våra rättigheter och vår integritet är en självklarhet i en rättsstat. När JO uppmärksammar sådana brister förväntar vi i konstitutionsutskottet oss att myndigheterna vidtar åtgärder för att komma till rätta med dessa.

I årets ämbetsberättelse uppmärksammar JO att flera myndigheter uppgett att de haft svårt att bedriva en verksamhet som uppfyller kraven på god förvaltning. JO lyfter också problem med långa handläggningstider inom flera områden, otillräckliga resurser och bristfällig kompetens. Det är givetvis inte bra och riskerar att rubba allmänhetens förtroende, och därför krävs det åtgärder.

Fru talman! För att JO ska kunna fullgöra sitt uppdrag behöver man få tillgång till korrekta och fullständiga beslutsunderlag. I årets ämbetsberättelse uppmärksammar JO några fall där man haft anledning att betvivla att myndigheter och tjänstemän uppfyllt sina skyldigheter enligt lag att fullt ut biträda JO i deras utredningar. Det är oroväckande och något jag inte noterat i tidigare års ämbetsberättelser.

Om JO begränsas på ett sådant sätt i sin tillsyn finns en risk att missförhållanden inte kommer fram och att personer inte får upprättelse när de blivit felaktigt behandlade. Det vore en minst sagt bekymmersam utveckling.

Slutligen, fru talman: Detta är min sista debatt inför sommaruppehållet. Jag vill önska utskottet, utskottets kansli, kammarkansliet och all övrig personal i riksdagen en fin och trevlig sommar med mycket återhämtning.

Anf. 38 JAN RIISE (MP):

Fru talman! Jag ska väl då för ordningens skull meddela att detta inte är min sista debatt. Jag återkommer i morgon i ett helt annat ärende.

Justitieombudsmännens ämbetsberättelse är en årligen återkommande genomgång av tillståndet i riket sett genom den lins som utgörs av anmälningar mot och klagomål på den offentliga verksamheten i Sverige.

Antalet anmälningar har ökat ganska dramatiskt under senare år, som vi redan har hört. Det ställer för all del krav på en alltmer effektiv organisation för att hantera alla dessa ärenden, men det är också en sorts temperaturmätare för tillståndet i landet. Frågorna som jag slås av är flera: Vad är det för anmälningar? Varför är de fler än tidigare? Är ökningen ett resultat av en ökad tillgänglighet, har det helt enkelt blivit sämre ställt eller har kraven ökat?

Genom ämbetsberättelsen får vi inblickar i detta.

Fru talman! Inledningsvis konstaterar chefs-JO Erik Nymansson följande: ”Hur väl demokratin fungerar avgörs i stor utsträckning av medborgarnas kunskaper och tillgång till fakta, och det är därför viktigt att vi kommunicerar våra beslut på ett bra sätt.”

Detta är förstås en helt central iakttagelse. Och som jag återkommer till alldeles strax handlar det inte bara om medborgarna utan också om det allmänna, alltså de myndigheter, kommuner och andra organisationer vi har för att sköta landet.

Fru talman! Jag vill ta upp två exempel från ämbetsrapporten, som har varit uppe vid konstitutionsutskottets både öppna och slutna sammanträden med justitieombudsmännen.

Justitieombudsman Katarina Pålsson ansvarar för tillsynen inom kriminalvården, och en hel del annat. Men kriminalvården har som bekant tvingats till stora förändringar i takt med att antalet dömda ökar och i takt med att straffens längd också ökar. En konsekvens av detta har blivit att antalet dubbelbeläggningar, alltså fängslade som får dela redan små rum med andra, har ökat avsevärt.

Samtidigt har anmälningarna från intagna ökat kraftigt. Det kan självklart vara en fullkomligt rimlig reaktion på förändrade förutsättningar. Men det som ser ut som ett orsakssamband behöver inte alls vara det. Det är viktigt att komma ihåg. Samtidigt är det naturligtvis nödvändigt att utvärdera det och därefter ta ställning till om det, i så fall, är den sortens kriminalvård vi vill ha. Det är det minsta vi kan göra, tänker jag.

I det sammanhanget kan det också vara värt att tänka igenom hur tillsynen inom kriminalvård, polis med mera ska vara utformad. Precis som det har påpekats här finns alltså ingen ordinarie tillsyn; Justitieombudsmannens tillsyn är extraordinär.

Fru talman! Jag vill också uppmärksamma något som justitieombudsman Thomas Norling nämnde i ett svar på en fråga jag ställde, nämligen att det kan vara svårt att nå ut – apropå att kommunicera det man har kommit fram till – med resultat, iakttagelser och beslut som bygger på händelser i en kommun till alla andra kommuner, eller åtminstone till så många som möjligt. Jag tänker särskilt på de frågor som rör barnens rättigheter, att vara delaktiga i samtal som rör deras situation, att de blir lyssnade på och att eventuella beslut alltid utgår från barnets bästa.

Barnkonventionen har varit svensk lag nu i några år, och det är dags att på allvar ta itu med de delar av lagstiftningen som kanske ännu inte sjunkit in ordentligt överallt.

I en rapport från Unicef häromveckan konstaterades det att av de 131 rekommendationer som FN:s barnrättskommitté lämnat till Sverige har inte en enda genomförts. Inte en enda. Några är på gång, andra står still medan ytterligare några går åt fel håll. Det gäller exempelvis sådant som att sätta barn i fängelse.

Med det sagt känns det som ännu mer angeläget att skyndsamt utveckla, testa och utvärdera nya modeller för informationsspridning så att vi utan att tappa bort kravet på evidens ändå kan utöka den uppsättning verktyg och metoder som finns för exempelvis landets socialtjänster. Även Thomas Norling tog upp utmaningen att försöka nå ut med sina slutsatser, beslut, bedömningar och andra erfarenheter.

Konstitutionsutskottet har som jag nämnde både ett öppet och ett slutet sammanträde med justitieombudsmännen. Till det ska också läggas ett möte om budgeten, som självklart också påverkas av det ökande antalet anmälningar. En del kan hanteras genom effektiviseringar, medan annat sannolikt kräver fler händer. En tanke om att några av dessa händer skulle kunna vara i Göteborg kan ju glädja en västkustbo som jag.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag att lägga ämbetsberättelsen till handlingarna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 juni.)

Konstitutionsutskottets betänkande 2024/25:KU21

Behandlingen av riksdagens skrivelser (skr. 2024/25:75 och redog.
2024/25:RS4)
föredrogs.

Behandlingen av riksdagens skrivelser

Anf. 39 PETER HEDBERG (S):

Fru talman! Det nämndes i inledningen av granskningsdebatten att våra utskottsmöten ofta innebär att vi inte hinner med lunch. I den andan har vi fortsatt den här dagen, men förhoppningsvis finns det något annat än den alternativa lunch jag har sett en del använda för att reglera blodsockernivå och energinivå.

Nu har vi kommit till sista debatten där det finns anmälda talare för i dag, och det gäller KU:s betänkande 21, *Behandlingen av riksdagens skrivelser*. Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag, nämligen att lägga regeringens skrivelse och riksdagsstyrelsens redogörelse till handlingarna.

Det här betänkandet handlar också om förhållandet mellan riksdag och regering, precis som granskningen. Regeringens skrivelse 75 fyller en viktig funktion som redovisning av åtgärder som har vidtagits med anledning av riksdagens beslut, särskilt tillkännagivanden.

Det finns vissa saker, fru talman, som återkommer lika säkert varje år: sill på midsommarafton, Kalle Anka klockan 15 på julafton och vad som känns som minst ett helt kvartal av melodifestival. Lika säkert som de fenomenen är innehållet i konstitutionsutskottets ställningstagande vad gäller just behandlingen av riksdagens skrivelser.

Återigen påminner utskottet om att det är en naturlig utgångspunkt att regeringen så snart som möjligt tillmötesgår riksdagens tillkännagivanden. Det är rimligt att tillkännagivanden kan slutredovisas inom en två- till treårsperiod.

Precis som vi har konstaterat tidigare finns tillkännagivanden som har mer än elva år på nacken och som ännu inte har redovisats som slutbehandlade. Visst är en del tillkännagivanden komplicerade och omfattande, och de kan till och med vara politiskt känsliga till sin karaktär, men det bör inte innebära att tillkännagivanden inte kan redovisas som slutbehandlade efter ett eller två årtionden.

Regeringen är i sin fulla rätt att till riksdagen meddela uppfattningen att tillkännagivandet är slutbehandlat även om det inte är tillgodosett. Det är därefter utskotten och slutligen riksdagen som har ansvaret att inom ramen för sin behandling avgöra om det ska anses tillgodosett och slutbehandlat.

Konstitutionsutskottets ställningstagande i betänkandet innehåller inte bara gamla favoriter eller greatest hits utan också en hel del nya resonemang utifrån övriga utskotts yttranden över skrivelse 75.

Fru talman! Vi tycker att det är värdefullt för behandlingen av detta ärende och KU:s arbete att övriga utskott bidrar. Jag vill här särskilt lyfta fram miljö- och jordbruksutskottets yttrande där frågan om äldre tillkännagivanden har tagits upp.

MJU uttryckte en önskan om att KU skulle föra ett resonemang gällande utskottens möjlighet att klassificera öppna tillkännagivanden som

slutbehandlade om de inte längre anses aktuella. I KU:s ställningstagande har vi betonat att det är riksdagen, inte enskilda utskott, som avgör om ett tillkännagivande ska anses slutbehandlat. Men det är förstärkt att MJU har lyft upp frågan just med hänsyn till väldigt gamla tillkännagivanden. Det visar återigen på vikten av att regeringen behandlar dessa skyndsamt.

KU menar att det är en god ordning att regeringen till riksdagen redovisar sina åtgärder och bedömningar, under parlamentariskt ansvar, och att det därefter är upp till riksdagen att göra sina bedömningar.

Jag återkommer till det som togs upp i den förra debatten om justitieombudsmännens ämbetsberättelse. Jag vill understryka vikten av att regeringen återkommer om tillkännagivandet från riksmötet 2022/23 gällande översyn av den offentliga tillsynen. Som betonades i den förra debatten har justitieombudsmannen i flera år flaggat för den problematiska utvecklingen med allt fler klagomål inom områden utan ordinär tillsyn.

Jag kan avslutningsvis notera, fru talman, att det nästa år har gått tre år sedan tillkännagivandet. Regeringen har en alldeles utmärkt möjlighet att till nästa år i skrivelse 75 meddela att man anser detta tillkännagivande slutbehandlat och tillgodosett. Jag hoppas att jag inte står här nästa år och upprepar samma gamla fraser en gång till utan kanske till och med får ge regeringen lite beröm.

Jag önskar tjänstgörande talman, kansliet, kollegorna i utskottet och kammarkansliets personal en glad sommar.

Anf. 40 LARS JOHNSON (M):

Fru talman! För ungefär en månad sedan kunde man i tidningen Barometern i en ledare av Thomas Hermansson läsa att ”den borgerliga regeringen städar upp efter att den S-ledda regeringen år efter år lät mängden tillkännagivanden från riksdagen svälla”. Thomas Hermanssons ledare handlar om skrivelse 75, som vi debatterar i dag.

Skrivelse 75 är regeringens årliga skrivelse till riksdagen med redovisningar om vilka åtgärder regeringen har vidtagit med anledning av de riksdagsskrivelser, bland annat tillkännagivanden, som överlämnats till regeringen. Ett tillkännagivande är ett beslut där riksdagen meddelar regeringen sin åsikt. Det kan vara till exempel att riksdagen anser att en viss fråga bör utredas eller att regeringen bör komma med ett förslag.

Förra mandatperioden var antalet tillkännagivanden väldigt stort, det största på 30 år. Det sista året under förra mandatperioden var det rekordmånga, 328, tillkännagivanden. Antalet tillkännagivanden avspeglade såklart den tidigare regeringens svaga stöd i riksdagen.

Efter regeringsskiftet har det skett en markant minskning av antalet tillkännagivanden. Förra riksmötet var det endast 17 stycken, och under nuvarande riksmöte har det fram till den 15 maj i år varit endast 4 stycken. Vi får gå tillbaka ända till regeringen Reinfeldts första mandatperiod för att hitta ett lägre tal. Det låga antalet tillkännagivanden är naturligtvis ett resultat av att den nuvarande regeringens politik har stöd av en majoritet i riksdagen.

Samtidigt kan vi konstatera att regeringen i rask takt slutredovisar ett stort antal tillkännagivanden. Förra året var det 146 stycken. Sammantaget innebär det att antalet ännu ej slutbehandlade tillkännagivanden minskar.

Det var just detta som ledarskribenten Thomas Hermansson uppmärksammade i sin ledare; skrivelse 75 har blivit lite, lite tunnare. I år var den

på 547 sidor. Förra året var den på 555 sidor och året dessförinnan på hela 570 sidor. Thomas Hermansson konstaterade att det minskade omfånget i sig är ”ett tecken på den sittande regeringens styrka och stabilitet. I och med att regeringen har en riksdagsmajoritet bakom sig minskar också antalet tillkännagivanden”. Thomas Hermansson har onekligen en poäng.

Fru talman! När det gäller regeringens redogörelse gör konstitutionsutskottet ingen annan bedömning än regeringen vad gäller de slutbehandlade riksdagsskrivelserna. Konstitutionsutskottet har också gett övriga utskott möjlighet att yttra sig. Inte heller något annat utskott har framfört invändningar mot regeringens bedömning av de slutbehandlade tillkännagivandena på deras respektive område.

I likhet med tidigare år påpekar konstitutionsutskottet att det bör höra till undantagen att tillkännagivanden inte slutredovisas inom två till tre år. Som det ser ut nu är dock flera ännu inte slutredovisade tillkännagivanden betydligt äldre än så. En förklaring till det är naturligtvis den stora mängd tillkännagivanden som fanns när den nuvarande regeringen tillträdde.

Fru talman! Med de orden yrkar jag att riksdagen lägger skrivelserna till handlingarna, i enlighet med utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 juni.)

§ 11 Indelning i utgiftsområden

Konstitutionsutskottets betänkande 2024/25:KU22
Indelning i utgiftsområden (prop. 2024/25:100 delvis)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 17 juni.)

§ 12 Nämöskärgårdens nationalpark och naturvård

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2024/25:MJU21
Nämöskärgårdens nationalpark och naturvård (prop. 2024/25:142)
föredrogs.

*Nämöskärgårdens
nationalpark och
naturvård*

Anf. 41 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Naturvård är ett stort begrepp och ett ännu större ansvar. För mig som kommer från Värmland med den biologiska mångfald och det rika landskap, kulturlandskapet, vi har där är den här frågan extra viktig. Naturvård handlar om hur vi förvaltar skog, vatten, arter och landskap och hur vi skyddar det som är unikt.

I dag handlar det också om hav och skärgård. Det är ett viktigt steg. Att stå här i dag och tala om Nämöskärgårdens nationalpark känns både historiskt och hoppfullt. Det är den första marina nationalparken i Östersjön. Det är stort, och det är rätt.

Det är ett område med storslagen natur, men det är också en plats där människor lever, bor och verkar. För oss moderater har det varit avgörande att markägare, brukare och boende har involverats i den här frågan. Det är genom förankring och respekt som vi skapar skydd som håller, både för naturen och för människan.

Fru talman! Regeringens linje i den här frågan är tydlig. Vi ska skydda det som behöver skyddas, men vi ska också ta ansvar för konsekvenserna. Självklart ska ersättning ges till dem som påverkas, i rätt syfte.

Lokala förutsättningar ska respekteras, men vi måste också se till helheten. När ett område får nationalparkstatus ökar trycket givetvis. Då måste infrastrukturen hänga med. Det gäller sophämtning, mobiltäckning, transporter och även skyddet av de omkringliggande miljöerna. Vi behöver en långsiktigt hållbar besöksförvaltning. Annars urholkas skyddet inifrån. Här har vi varit tydliga, och vi kommer att fortsätta lägga ned mycket arbete när det gäller det.

Jag vill också säga något om jakten. En fungerande naturvård kräver aktiv viltförvaltning. Möjligheten till jakt på både däggdjur och fågel spelar en avgörande roll för balansen i ekosystemen. Det är viktigt att de möjligheterna inte inskränks i onödan. Tvärtom är det ofta nödvändigt för att nå naturvårdsmålen.

Fru talman! Det finns en viss oro hos boende i området. Den ska vi ta på allvar, och vi har lyssnat. Men regeringen har varit tydlig: Vi stärker skötseln av skyddad natur, och vi fokuserar på resurserna där de gör mest nytta. Det gäller även i Nämdöskärgården.

I betänkandet behandlar vi också flera andra naturvårdsförslag om artskydd, invasiva arter och förorenad mark. Att säga nej till vissa motioner behöver inte innebära att frågorna är oviktiga, utan tvärtom att regeringen redan agerar, att arbetet pågår.

Vi har gett myndigheter i uppdrag att se över hur regelbördan kan minska utan att tumma på miljökraven. Vi satsar på bekämpning av invasiva arter. Och vi stärker skyddet av Östersjön och dess ekosystem. Det är så vi styr mot verklig effekt, inte mot dubbelarbete.

Jag vill också lyfta upp en fråga som ligger mig varmt om hjärtat: kemikaliepolitiken. Den är helt avgörande för naturvården men får ofta för lite uppmärksamhet. Det handlar om att sanera rätt, att återbruka säkert och att stoppa farliga ämnen innan de når naturen. Vi behöver ett regelverk som fungerar i verkligheten och som inte fastnar i byråkrati. Nämdöskärgårdens nationalpark är ett lysande exempel på just detta. Den kombinerar biologisk mångfald, lokal förankring och framtidsansvar.

Fru talman! När vi talar om naturvård måste vi också tala om vargen. I mitt hemlän Värmland och i andra delar av landet ökar antalet vargar nämnvärt. Det har det gjort under många år. Med det ökar också oron. Lantbrukare tvekar att släppa ut sina djur. Hundägare undviker skogs promenader. Människor känner sig otrygga i sin vardag.

Riksdagen har varit tydlig under många år med att vargstammen ska ligga mellan 170 och 270 individer. Men i dag ligger vi långt över det.

Regeringen har därför påbörjat ett målmedvetet arbete. Vi stärker skyddsjakten. Vi ger länsstyrelserna bättre verktyg, och vi har påverkat EU för att ge Sverige större handlingsutrymme. Nu kommer det att hända saker på det här området. Vi vill ha en vargpolitik som fungerar i praktiken – för naturen, för djuren och för människorna.

Fru talman! Det är så vi tar ansvar för balansen och för tryggheten. Vi ser utmaningarna, lyssnar på fakta, anpassar våra strategier och arbetar tillsammans för en mer hållbar framtid.

Jag vill passa på att önska tjänstgörande talmannen och tjänstemännen en trevlig sommar och tacka för det goda arbete som läggs ned för att få allting att fungera så bra som det gör.

(Applåder)

Anf. 42 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för anförandet!

Det var fina ord om naturvården, det ska jag tillstå. Moderaterna brukar gärna tala varmt om att värna naturen. Men när det kommer till budget och budgetmedel prioriteras alltid någonting annat. Skötseln av skyddad natur, hotade arter och livsmiljöer får alltid stå tillbaka.

Vi socialdemokrater visade i vår skuggbudget att det går att sänka skatten för vanliga löntagare och samtidigt stärka resurserna till naturvård. Men Moderaterna valde i stället att ge mer till dem som tjänar allra mest. Det är ju ett vägval – ett ideologiskt sådant.

Jag vill därför börja med att fråga Marlène Lund Kopparklint varför Moderaterna tycker att det är viktigare att sänka skatten för dem med de absolut högsta inkomsterna. Varför är det viktigare än att bevara vår värdefullaste natur?

Anf. 43 MARLÈNE LUND KOPPARKLINT (M) replik:

Fru talman! Jag vet inte riktigt hur jag ska tolka detta, men nu pratar vi ju om naturvård och prioriteringar där. Det är den frågan vi ska diskutera – inte skattesänkningar, som ledamoten går in på.

Vägval och prioriteringar är någonting som också ledamoten och den rödgröna konstellation som tidigare satt i regeringsställning har gjort. Ledamoten är mycket väl medveten om att vi inte har en outtömlig kassa som gör att vi kan prioritera alla frågor i hela världen som vi vill prioritera. Vi måste göra en del vägval – som vi också har gjort – utan att saker och ting får stå tillbaka. Vi har en god politik, och vi har prioriterat när det gäller att värna naturen och de naturvårdsområden vi har.

Vi har gett tydliga uppdrag till myndigheterna om hur man ska arbeta. Regeringen är på bollen och prioriterar den här frågan mycket väl.

Vi ser det som vårt ansvar att använda skattebetalarnas pengar på ett effektivt sätt. Regeringen har riktat resurser dit där behoven är som störst. Exempelvis besöksförvaltning till fjällområden, skötsel av skyddade områden och bekämpning av invasiva arter. Det handlar inte om att göra mindre, utan mer om att göra rätt. Det kanske ledamoten kan lära någonting av.

Anf. 44 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för svaret!

Jag tror att ledamoten är mycket väl medveten om den kritik som har riktats mot regeringen när det gäller de drakoniska neddragningarna på just miljö- och klimatområdet. Det är också så att pengarna för att till exempel bekämpa invasiva arter ströks. Sedan har regeringen i efterhand lagt tillbaka en del – en femtedel – av medlen och kallar det för en satsning.

Problemet med den typen av politik är att mycket av arbetet går förlorat – särskilt när det gäller just bekämpandet av invasiva arter. Jag håller dock med om att det är ett ideologiskt vägval. Jag tycker inte att jag har någonting att lära av den här regeringens politik på detta område.

En annan fråga som ledamoten lyfte upp i sitt tal och som hon även lyfte fram som någonting hon håller varmt om hjärtat är kemikaliefrågorna. När det gäller dessa finns ett aktuellt utskottsinitiativ gällande metylenklorid. Jag hoppas att ledamoten röstar för detta i morgon när vi ska ta ställning till om vi ska inleda beredningen av detta ärende. Kommer du att göra det, Marlène Lund Kopparklint?

Anf. 45 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik:

Fru talman! Som ledamoten vet diskuterar vi naturvård här. Givetvis går kemikaliepolitiken in i det. Nu pratar vi om ett enskilt ärende som har kommit upp i utskottet. Jag vill dock prata om naturvård, de satsningar som vi gör där och de prioriteringar som vi behöver göra.

Ledamoten nämner att vi har ett pågående arbete och att vi har dragit tillbaka pengar och lagt tillbaka pengar. Men så här är det, ledamoten: Om man ska göra ett gott arbete måste man göra en utredning och se om detta har fungerat tidigare eller om vi har satsat pengar på fel områden. Man utreder vad som har vetenskapligt bevisad effekt. Där har regeringen gjort ett gediget arbete.

Vi satsar pengar där de behövs som bäst och ser till att detta görs på rätt sätt. Det gäller även invasiva arter och arbetet mot dessa. Där har vi ett pågående bra arbete, och regeringen och även myndigheterna gör otroligt mycket på det här området. Jag känner mig trygg när det gäller de prioriteringar vi har gjort inom detta.

Anf. 46 JOAKIM JÄRREBRING (S):

Fru talman! I dag debatterar vi ett betänkande som rymmer både viktiga framgångar och flera allvarliga brister.

Jag vill inleda med att säga någonting om det kommande beslutet om att inrätta Nämdöskärgårdens nationalpark. Detta är både efterlängtat och välkommet. Det är glädjande att regeringen har tagit det här initiativet och att vi nu får se Sveriges första marina nationalpark i Östersjön. Det är faktiskt en viktig milstolpe för svenskt naturvårdsarbete.

Att skydda unika områden som Nämdöskärgården är avgörande för att bevara biologisk mångfald, säkra fiskbestånd, skydda känsliga arter och ge människor möjlighet till friluftsliv och rekreation i en orörd miljö. Det här är bra, och det förtjänar regeringspartierna ett erkännande för. Men samtidigt måste det sägas tydligt att detta inte får vara ett beslut som blir ett alibi för en i övrigt alltför passiv naturvårdspolitik.

Det som oroar mig djupt, och som vi socialdemokrater är kritiska mot, handlar om att regeringen inte visar det politiska ledarskap som krävs för att ta ett helhetsgrepp om naturvården. Vi ser detta när regeringen konsekvent väljer att säga nej till viktiga förslag som exempelvis handlar om att stärka miljöövervakningen.

Vi ser det också när man säger nej till att införa tydliga och skarpa mål för biologisk mångfald och när man väljer att inte ge tillräckliga resurser till myndigheterna för att de ska klara sina uppdrag. Vi har reservationer som handlar om just detta. Låt mig nämna några exempel.

Vi socialdemokrater vill stärka miljöövervakningen. Vi anser att Sverige behöver en långsiktig och stabil finansiering av miljöövervakningen så att vi kan följa upp hur vår natur mår och hur politiken fungerar. Utan data – ingen kunskap. Utan kunskap – inga vettiga beslut. Regeringen säger dock nej och hänvisar till att arbete pågår.

Fru talman! Detta duger inte. Bristerna är väl kända, och det är nu vi behöver agera.

Vi har också en reservation som gäller behovet av att skydda och restaurera våtmarker. Våtmarker är naturens egen reningsanläggning. De lagrar kol och minskar risken för översvämningar, och de är också livsmiljö för en mängd hotade arter. Att inte göra tillräckligt för att restaurera våtmarker är att blunda för naturens rop på hjälp.

Vi ser också ett behov av att öka hänsynstagandet till miljö och klimat vid eventuell exploatering av våtmarker. Det är avgörande för att kunna minska utsläppen av växthusgaser och bevara de ekosystemtjänster som våtmarker tillhandahåller. En fortsatt exploatering av våtmarker riskerar att underminera de framsteg som nu görs med återvätning av våtmarker. Här gör regeringen inte tillräckligt. Därför vill jag också yrka bifall till vår reservation 29 om återvätning av dikade våtmarker och andra restaureeringsåtgärder.

Fru talman! Det är nog här som den grundläggande konflikten kring naturvård står. Regeringens linje verkar vara att bara göra precis så mycket som krävs enligt regelverket men inget mer. För oss socialdemokrater är det självklart att politik också handlar om att ta det ansvar som krävs för att låta naturens behov vara styrande.

Naturen anpassar sig inte efter byråkratiska gränser. Det är inte Östersjön, skogarna eller våtmarkerna som säger: Bra, här har ni gjort tillräckligt enligt den ena eller den andra paragrafen! Naturen kräver mer. Den kräver att vi tar vårt ansvar som förvaltare av planeten och av vår natur och att vi gör detta på allvar.

Fru talman! Biologisk mångfald och ekosystem är kanske ord som känns abstrakta för många. Men det handlar om någonting väldigt konkret. Det handlar om luften vi andas, vattnet vi dricker, maten vi äter och klimatet vi lever i. Det handlar om att bin ska pollinera våra grödor, att skogar ska ta upp koldioxid, att fiskbestånd ska kunna återhämta sig och att marker ska kunna hålla kvar vatten vid skyfall. Utan fungerande ekosystem finns inget fungerande samhälle.

Fru talman! Vi står mitt i en kris för den biologiska mångfalden. Varje dag förlorar vi arter, livsmiljöer och värden som inte går att återskapa. Det sägs att vi är den första generation som på allvar ser konsekvenserna av naturens nedbrytning och också den sista som har en verklig möjlighet att vända utvecklingen. Det förpliktar. Då måste vi säga att vi gör det som faktiskt krävs för att naturen ska kunna återhämta sig.

Nämdöskärgårdens nationalpark är alltså ett steg i rätt riktning, men det är inte tillräckligt. Vi behöver mer. Vi behöver stärka miljöövervakningen. Vi behöver skydda och restaurera våtmarker. Vi behöver stoppa invasiva främmande arter. Vi behöver rädda Östersjöns ekosystem. Vi behöver långsiktiga resurser för våra myndigheter. Det är detta som krävs om vi menar allvar med att skydda naturen och att säkra robusta ekosystem.

Fru talman! Jag skulle vilja höra från regeringspartierna här i kammaren varför de säger nej till förslag som skulle ge Sverige en starkare miljöövervakning. Varför säger ni nej till skarpare mål för biologisk mångfald? Varför säger ni nej till mer resurser till myndigheterna som ska skydda och sköta naturen? Är det för att ni tror att det inte behövs? Är det för att ni tycker att naturen klarar sig bra just nu? Eller är det för att ni är rädda för att stöta er med intressen som inte vill se ett starkare naturskydd?

Påfrestningarna för naturen väntar inte. Situationen i naturen kräver handling här och nu. Men regeringspartierna tycks, som så ofta, hoppas att någon annan ska ta ansvar längre fram, någon annan gång. Men naturen väntar inte. Ekosystemen går inte att pausa till nästa budget, till nästa utredning eller nästa mandatperiod.

Varje dag utan handling är en dag då vi förlorar lite mer av det som gör livet möjligt: rent vatten utan farliga kemikalier, frisk luft, mat på bordet och natur att leva i.

Vi socialdemokrater är tydliga: Vi är beredda att ta ansvar och göra det som krävs. Men jag frågar mig, fru talman: Vem är det som regeringspartierna tror ska ta ansvaret, eftersom de själva inte verkar känna sig uppgiftsen mogna?

Anf. 47 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Joakim Järrebring, för anförandet – ett anförande som jag i många delar kan hålla med om. Dock håller jag inte med om allt, av förklarliga skäl. Det är därför vi står här.

Joakim Järrebring nämnde i sitt anförande att regeringen vill att någon annan ska ta ansvar eftersom man inte gör det själv. Han sa också något i stil med att regeringen är rädd för att stöta sig med olika intressen.

I Joakim Järrebrings anförande hörde jag inte ordet "äganderätt" nämnas en enda gång. Jag hörde inte någon gång att Joakim Järrebring berörde dem som faktiskt äger naturen, som Socialdemokraterna tydligen vill ta från dem.

Naturen blir inte till bara för att Joakim Järrebring står där. Det är faktiskt någon som äger marken och därmed också någon som sköter marken.

Att ge våra markägare långsiktiga spelregler så att de verkligen vågar sköta marken utan att riskera att staten ska komma och ta marken från dem är kanske det absolut bästa incitament som vi kan ge. Men jag noterar som sagt hur Joakim Järrebring inte med ett ord nämnde dem som äger marken, utan det var bara prat om att skydda mer och mer.

Ser inte Socialdemokraterna och Joakim Järrebring att vi i det här arbetet, med att skydda som vi ska göra, ändå krockar med den grundlagsskyddade äganderätten? Eller väger inte äganderätten tungt någonstans – väger naturen alltid tyngre än den grundlagsskyddade äganderätten för Socialdemokraterna?

Anf. 48 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Fru talman! Tack, Kjell-Arne Ottosson, för frågan! Att jag inte väljer att ta upp äganderätten som en kritik gentemot regeringen är kanske ganska självklart. Jag tycker att regeringens företrädare och även de ledamöter i miljö- och jordbruksutskottet som lyfter de frågorna gör det med all förtjänst som krävs.

Om jag ska kritisera något när det gäller detta med äganderätten är det att vi uppenbarligen inte gör tillräckligt för att skydda den natur som vi alla är beroende av. Jag är inte säker på att det är kopplat till den äganderätt som jag tror att Kjell-Arne Ottosson i första hand syftar på, alltså den som gäller jord- och skogsbruk. Där tror jag precis som Kjell-Arne Ottosson att det behöver bygga på ett stort mått av förtroende och tro på att de som äger och förvaltar skog och jordbruk gör det på ett bra sätt.

Men vi ser ju att vår miljö, inte minst när det kommer till kemikalier, blir ohälsosam för människor. Vi gör inte tillräckligt för att skydda människors hälsa och den miljö som vi alla är beroende av. Det borde vi kunna vara överens om. Det är också där min kritik ligger.

Regeringen gör inte tillräckligt. Regeringen prioriterar andra saker, inte minst skattesänkningar för de rikaste, framför att skydda människors hälsa och vår natur.

Anf. 49 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Joakim Järrebring, för svaret! Det var ju glädjande att höra hur Joakim Järrebring ändå lyfter äganderätten, även om den inte var en del av anförandet. Det är otroligt glädjande att höra att han tycker att regeringen gör tillräckligt på det området. Att Joakim Järrebring pekar på förtroendet för våra markägare, för dem som äger och förvaltar skogen, är också jättebra. Låt det gärna skina igenom än mer.

Vi hade en grundlagskommitté där några partier ville styrka äganderätten ännu mer eftersom den så tydligt står i grundlagen men ändå gång på gång offras på miljöns altare. Det tas bara hänsyn till miljön, inte till dem som äger skogen eller marken.

Nu hade vi chansen att ta ett rejält grepp om frågan, särskilt eftersom Socialdemokraterna inte sitter i regering med Miljöpartiet. Chansen var stor att få ett blocköverskridande beslut i dessa viktiga frågor, men tyvärr tog Socialdemokraterna inte denna chans, vilket jag tycker är oerhört allvarligt.

Vad är det som gör att Socialdemokraterna väljer att inte ta denna chans om de nu som Joakim Järrebring säger vill understryka hur viktig äganderätten är? När chansen finns att verkligen lyfta upp detta i grundlagsarbetet väljer Socialdemokraterna att avstå. Varför gör de det när de antligen har chansen och inte sitter i knät på Miljöpartiet?

Anf. 50 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Kjell-Arne Ottosson för möjligheten att resonera om detta.

Jag tror att den politiska diskussionen och debatten om gränsdragningen mellan skydd av natur och äganderätt är värd att nyansera. Det är väldigt lätt att köra i diket i dessa frågor.

Socialdemokraterna vill inte se något allmänt stärkande av äganderätten. Men vi tycker att det finns anledning att lösa de frågor som är kopplade till skogen. Här finns i dag en rättsosäkerhet där skogsägare inte får ersättning eller inte får ersättning i tid när det görs inskränkningar i deras äganderätt. En sådan situation kan vi inte fortsätta att ha i Sverige.

Också här förtjänar regeringen kritik. Man har snart haft en hel mandatperiod på sig att lösa denna fråga. Än så länge har vi sett tre fyra olika

utredningar, men ingen har levererat en lösning på problemet. Även här har regeringen en hemläxa att göra.
(Applåder)

Anf. 51 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för anförandet.

Vi säger inte nej. Att ledamoten säger sig ha en oro för att vi inte prioriterar människors hälsa är skrattretande och skamligt. Vi prioriterar nämligen naturvård högt och ger tydliga direktiv till myndigheterna om vilka frågor som är viktiga att prioritera. Vi har gjort utredningar som visar vad som har effekt och vad man ska satsa på. Vi prioriterar både människors hälsa och en fungerande omställning för skogsbrukare och andra företag som verkar på detta område. Vi är tydliga med att skyddet måste gå hand i hand med innovationsförmåga och en god kapacitet så att man mår bra med detta arbete. Vi värnar naturvård och folks hälsa genom att ta ett helhetsgrepp om dessa frågor. Regeringen arbetar också inom EU för att trycka på i dessa frågor och lyfta fram Sverigemodellen.

Fru talman! Ledamotens retorik är som sagt skamlig. Vi har varit tydliga med vår politik och med att vi prioriterar dessa frågor högt.

Anf. 52 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Fru talman! Jag tycker att ledamotens inlägg sätter fingret på precis det som var min kritik i min replik på ledamotens anförande. Man pratar gärna om att skydda vår natur och stå upp för människors hälsa, men fina ord döljer inte att man denna mandatperiod har gjort neddragningar på över 7 miljarder på detta budgetområde för att sedan dutta på lite i slutet och kalla det för satsningar.

Den kritik jag och Socialdemokraterna har mot regeringen skäms vi inte ett dugg för, oavsett om ledamoten säger att den är skamlig. Det är ju fler än Socialdemokraterna som pekar på att resurserna är otillräckliga, inte "bara" miljöorganisationer utan även myndigheter.

Om denna diskussion ska leda till något fruktbart måste regeringsföretädarna inse och stå upp för de budgetprioriteringar regeringen har gjort. Man har kapat resurserna till klimat och miljö och använt dem för att sänka skatterna för dem med allra högst inkomster.

Anf. 53 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik:

Fru talman! Det är intressant att jag än en gång får tala om för ledamoten hur man prioriterar i en budget trots att ledamotens parti har suttit i regeringsställning under fler än en mandatperiod och prioriterat i budgetar. Vi har inte en outtömlig kassa som vi kan ösa pengar ur, utan vi måste prioritera och noggrant utreda på vilka områden arbetet har god effekt. Förra regeringen öste ut pengar utan att titta på vad som hade god effekt. Vi jobbar på ett annat sätt, och det är viktigt att framhålla.

Moderaterna tar ansvar i budgeten. Vi prioriterar de områden som är viktiga. Vi prioriterar äganderätten, skogsbruket och annat som jag inte hörde ett ord om i ledamotens anförande.

Anser inte ledamoten att dessa frågor är viktiga? Varför har Socialdemokraterna inte lagt in dem i sin budget och prioriterat dem ännu mer? Om Socialdemokraterna nu har så mycket pengar att man kan ösa ut dem över alla dessa områden, varför har de inte gjort det? Allt hänger ihop när det

gäller naturvård och hur man ska jobba med det på ett effektivt och framtidsmässigt bra sätt. Det ska hålla för framtiden, och det ska hålla för företag, skogsbruket och människors hälsa, vilket ledamoten framhöll. Detta skulle jag vilja höra mer om.

Anf. 54 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Fru talman! Marlène Lund Kopparklint får gärna prata med mig om hur man prioriterar i en budget. Det är inte det min kritik handlar om. Min kritik handlar om Moderaternas prioriteringar i sin budget. Man gör stora neddragningar på naturvården och stora satsningar på att sänka skatten för dem med absolut högst inkomster. Det är den prioritering Moderaterna har valt att göra. Vi prioriterar annorlunda. Det är utifrån detta perspektiv jag kritiserar regeringens förda politik.

Men det är väl bara bra att konstatera att det är så här. Medan vi prioriterar natur, klimat och skattesänkningar för människor med vanliga inkomster prioriterar Moderaterna skattesänkningar för de absolut rikaste.

Anf. 55 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

Som vi har hört i tidigare inlägg är detta ett tvådelat betänkande, där den ena delen handlar om en proposition om Nämndöskärgården och den andra om naturvård och biologisk mångfald.

Vad gäller frågan om Nämndöskärgården står ett enigt utskott bakom bildandet av en nationalpark, som nämndes tidigare. Sverige är det land i Europa som har absolut flest öar, och det gör att vi har en fantastisk skärgård. Därför är det glädjande att detta steg kan tas. Samtidigt har det kommit signaler från befolkningen i närliggande områden om att de är bekymrade över överspillningseffekter och vad de kan leda till i de områden där de bor och som de brukar, till exempel som lantbrukare.

Även om vi nu tar detta steg och skyddar Nämndöskärgården och gör den till en nationalpark är det viktigt att vi inte glömmer bort människan i systemet. Det måste fungera för dem som bor och verkar där ute. De har en vardag som ska gå ihop, och därför måste stort ansvar tas för att de farhågor som tydligt har adresserats till oss i utskottet inte ska besannas.

Jag ska gå över till några av de reservationer eller ärenden som finns i betänkandet. Det första gäller naturrestaureringslagen. Det är en märklig historia där det i grunden inte fanns majoritet inför att beslut skulle fattas i rådet, men så gick en österrikisk miljöminister emot sin egen regering. Därmed gick det beslutet igenom, trots att det inte skulle göra det. Det är vi många som är ytterst kritiska till, på flera grunder.

När det nu ändå måste implementeras, fru talman, är det viktigt att det implementeras på en miniminivå. Detta är också tydligt i det uppdrag som Naturvårdsverket med flera myndigheter fick i februari i år. Där står: "Ett förslag till nationell restaureringsplan utformad på en miniminivå och enligt EU-kommissionens format."

Det är oerhört viktigt, fru talman, att vi verkligen hamnar där så att vi inte återigen gör som Sverige ofta gör när det handlar om att implementera EU-direktiv, nämligen tar två steg extra för att verkligen vara säkra på att vi har gjort nog. Vem är det vi straffar då? Jo, oss själva. I augusti nästa år

ska utredningen vara klar, så att det kan implementeras. Vi ser fram emot en implementering som, förhoppningsvis, sker just på en miniminivå.

Ett annat område med många reservationer i betänkandet är områdesskydd, som vi har varit inne på tidigare här i kammaren. Vi har två partier i riksdagen som har ofantligt mycket mer pengar än alla andra partier och som då kan strössa ut pengar, som man lånar. Återigen glömmer man helt bort äganderätten. Man ser bara till den ena sidan och glömmer bort den andra: de som äger och sköter skogen. Återigen: Varför ser skogen eller marken ut som den gör? Jo, därför att människor har skött den.

I går förmiddag, fru talman, var jag ute och gick i ett naturreservat i mina hemtrakter i Värmland där man bland annat har gjort två naturvårdsbränningar. Det är tydligt att de delar i naturreservat där skogen tidigare har skötts är väldigt fina att gå i. Det är fin gammal tallskog och fina stigar. Sedan finns det områden där naturen har fått sköta sig själv, men där är det ingen som går. Där går inte att ta sig fram därför att det är totalt igenväxt. Där är dessutom livsfarligt att gå eftersom det finns träd som kan rasa. Man tar ofta lätt på dessa frågor, men det är inte så lätt.

Vattenfrågorna har också tagits upp tidigare i debatten. Regeringen satsar över 400 miljoner kronor på återvätning, men återigen: Vi får inte glömma bort att det är någon som äger marken. Det måste alltså ske på frivillig grund. Dessutom antog vi tidigare under riksmötet en havsmiljöproposition som berör flera av reservationerna i betänkandet. Det är alltså redan tillgodosett.

Vad gäller kemikaliepolitiken har vi en stor samsyn här i riksdagen om att vi i största möjliga mån ska göra arbetet på EU-nivå. Det är där vi gör den stora delen eftersom inte heller kemikalier känner några gränser. Därför är det oerhört viktigt att vi på alla sätt klarar att göra EU:s kemikalielagstiftning ännu tydligare och starkare.

Allemansrätten finns också reservationer om, fru talman. Här är det återigen viktigt att tänka på att få en balans mellan markägarens intressen och allemansrätten. Det är ingen tvekan om att allemansrätten fyller en viktig funktion. Allemansrätten är helt central och något som verkligen är typiskt svenskt, men vi ser i dag att många använder sig av den i kommersiellt syfte, vilket jag verkligen beklagar. Vi måste klara av att komma bort från det. Jag noterar att Naturvårdsverket har ytterligare informationskampanjer i frågan för att tydliggöra att allemansrätten också sätter gränser. Tyvärr har det inte slagit igenom ännu, men vi får hoppas att vi kommer dit.

En sak som tar stor plats i betänkandet och som jag som värmlänning förstår inte kan komma undan är vargen. Där har vi ett antal tillkännagivanden från 2018 till 2022, alltså från den förra mandatperioden, som vi nu när vi har en annan regering tar tag i på allvar.

Jag tittade på regeringens hemsida och såg att det första pressmeddelandet kom den 25 oktober 2023; då togs de första stegen. Sedan har man hanterat dessa frågor fram till dags dato, i stort sett. Den 6 december i fjol antogs EU:s förslag om att ändra vargens skyddsstatus genom att flytta den från bilaga 2 till bilaga 3 i Bernkonventionen, alltså från strängt skyddad till skyddad. Den 21 maj i år gjordes förändringen i art- och habitatdirektivet, och vargen flyttades från bilaga 4 till bilaga 5.

Nu, fru talman, kan vi få jakt på riktigt och verkligen förvalta vargstammen. Dessutom skriver regeringen att det är viktigt att samarbeta med

Norge och Finland i de här frågorna, och det kan jag bara skriva under på. Vargstammen är inte svensk, inte finsk och inte norsk, och vargen känner heller inga gränser. Därför är det viktigt att vi förvaltar vargstammen som en gemensam stam, vilket det också står i Bernkonventionen att vi ska göra.

Fru talman! Det är många viktiga frågor, men vi får inte glömma bort att vi inte kan ta bort människan ur ekvationen. Det är tydligt att en del partier önskar det, men människan har också rätt att finnas på jordklotet. Det får vi inte glömma.

(Applåder)

Anf. 56 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Jag lyssnade på Kjell-Arne Ottossons utmärkta replik på Socialdemokraterna tidigare, från mitt försenade tåg. Tåg är för övrigt en fråga och ett sorgebarn som mycket väl också kan diskuteras här i kammaren, men kanske inte i den här debatten.

Kjell-Arne Ottosson talade om äganderätten, och det är mycket uppskattat. På det temat har jag två mycket enkla frågor. Är Kjell-Arne Ottosson och Kristdemokraterna beredda att ställa upp på ökade ersättningar till markägare vid expropriation, som Centerpartiet har föreslagit? Det var den första frågan.

Den andra frågan är: Om nu KD värnar äganderätten så mycket, varför var Centerpartiet ensamt i grundlagskommittén om att fokusera hårt på en stärkt äganderätt, medan övriga Tidöpartier mest ville prata om skärpta regler för medborgarskap?

Anf. 57 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Rickard Nordin, för frågorna!

Jag kan bara beklaga det försenade tåget. Det är därför jag numera endast flyger, för det går inte längre att förlita sig på tåget.

Vad gäller den första frågan skulle jag helst se att vi inte exproprierar. Grundproblematiken är att staten ändå gör det. Vi borde faktiskt komma därefter att det inte skulle behövas. Höga naturvärden borde vara default-läge, och dit kan vi komma om vi ser till att vi har en rättssäkerhet värd namnet. I grunden vill jag att vi inte ska behöva exproprierar. Sedan finns det vissa områden som är så skyddsvärda att staten ser det som en nödvändighet, och då är det en självklarhet att det ska ersättas. Därom råder ingen tvekan.

Vad gäller grundlagskommittén var jag inte med i den, utan det var vår ledamot Anders Andersson. Den bild han ger skiljer sig diametralt från det som Rickard Nordin försöker påskina i repliken. Det var väldigt tydligt att det fanns några partier som verkligen ville ta tag i grundlagsfrågan. Centerpartiet var enligt den information som jag har fått inte ett av dem.

Efter Grundlagskommitténs arbete har det dessutom förekommit en del skrivelser och debattartiklar där det framgått att det finns diametralt olika syn på vad Centerpartiet stod upp för i Grundlagskommittén och inte. Enligt vår ledamot var det tydligt att Centerpartiet inte stod upp för äganderätten på det sätt som Rickard Nordin nu gör i sin replik. Men jag var själv inte med i Grundlagskommittén, så jag hörde inte hur diskussionen gick där.

Anf. 58 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Kjell-Arne Ottosson håller helt med om att man helst inte ska exproprieras om man inte måste. Men frågan var om man är beredd att höja ersättningen, som Centerpartiet har föreslagit, om det ändå sker. Detta svarade Kjell-Arne Ottosson inte på.

I Grundlagskommittén har Tidöpartierna majoritet, och tillsammans med Tidöpartierna har Kristdemokraterna också majoritet i riksdagen. Det går alldeles utmärkt att lägga fram förslag om stärkt äganderätt, om man så vill. I Grundlagskommittén valde man att inte göra det, trots att bland annat Centerpartiet drev på för det.

Visst kan vi diskutera vem som har drivit på för vad i kommittén, men där har vi nog lite olika bild. Slutsatsen är dock superenkel. Det har inte kommit något till riksdagen om stärkt äganderätt utifrån de förslag som hade kunnat läggas fram. Detta är regeringen ansvarig för, och i den ingår Kristdemokraterna och Kjell-Arne Ottossons kamrater.

Kommer vi att få förslag från regeringen om stärkt äganderätt innan mandatperioden är slut? Det är min fråga till Kjell-Arne Ottosson.

Anf. 59 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Rickard Nordin, för frågorna!

Utifrån ett kristdemokratiskt perspektiv råder ingen tvekan. Det är bara att gå tillbaka till tidigare kommittémotioner, då vi lade våra egna förslag till budget, för att se det. Ersättning för intrång är oerhört viktigt. De 125 procenten ser vi inte som en norm som ska fortsätta, utan gränsen behöver snarare höjas. Sedan är frågan om man ska hitta andra vägar för att ge ersättning.

Jag vet att vi är eniga med Centern – om Centern inte ändrat sig – om att till exempel kunna hyra ut sin mark till staten under tiden som det finns ett högt naturvärde. Naturen är ju inte statisk utan förändras. Det kan därför finnas naturvärden som kan försvinna när skogen förändras.

Vad gäller Grundlagskommittén är det hela väldigt enkelt. Vi hade majoritet, men man skrev inga förslag om förändringar om det inte fanns två tredjedels majoritet inom kommittén. Det var man väldigt tydlig med. Förslagen ska ju sedan passera riksdagen, och i och med kommande förändringar i lagen krävs två tredjedels majoritet för att en grundlagsändring ska kunna göras. Därför tog man inte fram några förslag, även om det fanns förslag om att stärka just äganderätten.

Jag kan absolut garantera Rickard Nordin att om det är något som vi som parti jobbar för i regeringen är det att på alla sätt peka på den rättssäkerhet som finns i fråga om skogen. Det finns ju till och med stenhögar som får skydd. Det är helt absurt hur lagstiftningen tolkas i dag. Där gör i varje fall Kristdemokraterna sitt för att vi ska få en annan lagstiftning så att den enskilda markägaren verkligen kan lita på staten.

Anf. 60 REBECKA LE MOINE (MP) replik:

Fru talman! Det talas mycket om äganderätten nu. Precis som Kristdemokraternas ledamot själv framförde är äganderätten grundlagsskyddad. Man säger sig vilja värna den enskilda markägaren och att det är en prioritet.

Jag har gång på gång hört Kristdemokraternas ledamot framföra ordet äganderätt. Men jag har inte hört honom framföra vad det innebär för den

enskilda markägaren när det kom en regering som drastiskt skar ned på anslagen som skulle gå till de skogsägare som vill skydda sin skog. Man kan fråga sig, fru talman, om dessa markägare inte är lika viktiga för Kristdemokraterna och om deras äganderätt inte spelar lika stor roll.

Det som händer när en regering under väldigt kort tid drastiskt drar ned ersättningen till markägare är att de mark- och skogsägare som frivilligt har tagit initiativ till att få sin skog skyddad och bara väntar på en utbetalning från staten får vänta i år. Detta är ett stort problem för tilliten till systemet och till att vi har ett fungerande system som värnar ingångna avtal.

Jag har fått flera samtal från bestörta markägare och skogsägare. De har ingått ett avtal och förväntat sig en utbetalning, men den har inte kommit.

Räknas de markägare som på frivillig väg och på eget initiativ vill få sin skog skyddad?

Anf. 61 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Rebecka Le Moine, för frågan!

Det är glädjande att Rebecka Le Moine lyfter fram att äganderätten är grundlagsskyddad. Det hör vi inte ofta från ledamoten, och det brukar inte heller särskilt ofta förfäktas av ledamotens parti.

Det handlar återigen om prioriteringar. Vi för vår del har varit väldigt tydliga med att staten måste börja vårda det som den redan har tagit från privatpersoner och markägare innan man fortsätter och tar ny mark. Det är en prioritering. Därför har man pekat på hur pengarna ska användas.

Under slutet av förra mandatperioden fattades dessutom beslut om frivillighet som grund vid skydd av skog. Frivilligheten är oerhört viktig. Om du som markägare helt frivilligt vill skydda delar av din mark är det fine. Gör det! Det är jättebra. Men om du som markägare inte vill det ska staten gå in och betala. Om staten inte betalar är det per definition inte skyddsvärt nog. Detta borde vara ett grundläge i det hela.

Talar vi om tillit finns det för en stor majoritet av Sveriges skogsägare två partier som man verkligen inte har tillit till. Det ena av dem är Miljöpartiet, som inte minst i detta betänkande tydligt pekar på hur man vill öka områdesskyddet och ta ut mer skog ur produktionen. Man pekar inte på hur man i stället ska klara omställningen. Man visar inte heller hur den som äger skogen ska ersättas.

Anf. 62 REBECKA LE MOINE (MP) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för ett klargörande svar!

Det tydliggjordes vad som gäller om en regering pressar ned naturvårdsbudgeten och markägare samtidigt räcker upp handen och säger att de gärna vill ingå avtal om att skydda skyddsvärd skog, som kanske har funnits i generationer och som man vill spara till framtida generationer. Om det inte finns pengar är skogen enligt ledamoten inte skyddsvärd nog. Det är enligt mig, fru talman, ett översitteri som inte hör hemma i en sansad och rimlig skogsdebatt.

Man måste se till att de som vill skydda sin skog ska få skydda den. Genom att minska budgeten blir det ett mycket snävare kriterium och urval. Det är ett hån mot alla skogsägare som är stolta över sin mark och över vilka naturvärden man har. De har kanske fått skogen i arv och vill förvalta

den, ta fram skogens fina naturvärden, använda den som utflyktsmål och med stolthet visa upp den.

Fru talman! Det är beklagligt att man onödigt mycket polariserar i frågan. Det är inte kontroversiellt för en skogsägare att vilja ha ett skogsbruk i en del av skogen och samtidigt vilja skydda en annan del. Det borde inte vara svårt att hitta en framgångsrik väg för det.

Men från regeringssidan och från ledamoten hör vi ofta en polariserande ton. Man förminskar skyddet och artskyddet. Det syns inte ett spår av en lösningsorienterad ansats för att hitta ersättningsmodeller som till exempel kan se till att konfliktarter blir bonusarter. Den som jobbar med naturen och har naturvärden på sin mark skulle därigenom få en extra intäkt och extra lönsamhet. Det vore, fru talman, att öka dialogen och samsynen i skogspolitiken.

Anf. 63 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Som jag har varit inne på i tidigare replikskiften med Miljöpartiet har Miljöpartiet ofantligt mycket mer pengar än alla andra partier i den här kammaren.

Man lånar upp enorma summor. Vad skulle det innebära för den enskilde svensken? Det handlar inte bara om skogsägare, utan alla svenskar kommer på något sätt att drabbas av de enorma skulder som Miljöpartiet vill låna på sig. Miljöpartiet har hur mycket pengar som helst för att kunna strö runt sig på vad som helst, bara det är sådant som ligger inom Miljöpartiets intresseområde.

Om vi, gud förbjude, skulle få en rödgrön regering där Miljöpartiet ingår har jag ändå svårt att tro att den regeringen skulle kunna komma överens om att låna upp dessa enorma summor och därmed ha så här mycket pengar för att kunna dela ut.

Även Miljöpartiet måste vakna till liv och se verkligheten som den är. Man är inte där i dag, fru talman, utan i dag är Miljöpartiet i många frågor på en helt annan planet.

Rebecka Le Moine nämner att detta ses som ett hån mot skogsägare. Är det något som är ett hån mot skogsägare är det när staten kommer in och pekar med hela näven. Man har sin fastighet som man har skött. Man har gjort så gott man har kunnat, vilket har lett till att man har fått höga naturvärden. Då kommer staten in och pekar med hela näven. Det om något, fru talman, är ett hån mot de skogsägare som har gjort ett jättebra jobb och sedan blir straffade.

Det är inte så att alla skogsägare av sin godhet vill avsätta hur mycket skog som helst. Det handlar om pensionsförsäkringen och om placeringar som man har gjort. Det kan också vara ett enormt stort fritidsintresse. Det väger otroligt tungt.

Återigen: Verkligheten kommer i kapp.

Anf. 64 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Fru talman! Tack till Kjell-Arne Ottosson för anförandet!

Jag tänkte att vi ska prata lite grann om våtmarker. Vi är båda medvetna om att en restaurering av våtmarker har positiva effekter för både natur och klimat, ibland samtidigt. En av de frågor jag lyfte upp i mitt anförande handlar om den kritik som vi socialdemokrater har mot regeringen för att

man inte gör tillräckligt när det gäller att få stopp på exploateringen av våtmarker.

Kjell-Arne Ottosson satt inte i den förra Miljömålsberedningen, vilket jag själv gjorde. Ett av förslagen som Miljömålsberedningen var överens om var att ha en större försiktighetsprincip kopplat just till exploateringen av våtmarker. Man ska ta särskild hänsyn när man ändå exploaterar våtmarker.

Min fråga till Kjell-Arne Ottosson är: Känner han till om det här är någonting som regeringen har för avsikt att ta vidare från Miljömålsberedningens betänkande?

Anf. 65 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Joakim Järrebring, för frågan!

Det råder ingen tvekan om att, precis som Joakim Järrebring nämner i repliken, våtmarker har ett stort värde. Det finns många positiva effekter. Men vi får inte heller glömma bort, fru talman, att det är väldigt viktigt att det görs på exakt rätt sätt när vi ska återväta, i alla fall om man vill återväta med i grunden minskat CO₂-läckage. Gör man fel där blir det kontraproduktivt, och man släpper ut mer CO₂.

Det är därför oerhört viktigt att det görs på korrekt sätt, och därför är det också viktigt att de som gör det här verkligen har kunskapen. Regeringen har avsatt pengar. Som jag sa i mitt anförande är det över 400 miljoner i innevarande budget just för satsning på våtmarker.

Vad gäller exploatering av våtmarker råder det ingen tvekan om att det är en kontroversiell fråga. Tyvärr är det en hel del som uppför sig horribelt när de försöker agera mot detta. Ett sådant uppförande och det sätt de försöker driva sin aktion på hör inte hemma någonstans.

Det uppstår en fråga. Vi är i Sverige, inte minst på klimatområdet, beroende av ny skog. Om det är någon som är beroende av odlingstörv är det våra plantskolor. Vad gäller grönsaksodlare är också de beroende av odlingstörv. Om vi helt ska sluta med att plocka ut och skörda odlingstörv handlar det i stället om att importera kokosfiber från Sri Lanka och Indien. Jag vet inte om klimatet tackar oss för det. Här handlar det verkligen om att hitta en balans i frågan.

Precis som Joakim Järrebring sa satt jag inte med i Miljömålsberedningen förra gången, men jag gör det nu. Jag inte sett någonting om hur regeringen ämnar ta hand om de här frågorna, fru talman, så det vågar jag inte svara på.

Anf. 66 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Fru talman! Tack till ledamoten för svaret!

Jag vet inte om ledamoten medvetet missförstod min fråga eller om jag uttryckte mig oklart. Men när det gäller exploateringen av våtmark handlar det problem som myndigheterna har lyft fram om att vi bebygger våtmark. Det handlar inte sällan om vägprojekt men också om industri- och bostadsbebyggelse.

Problemet just nu är att vi trots att regeringen satsar en hel del på åtgärder för att återväta våtmark förlorar mer hektar våtmark i form av den exploatering som jag pekar på än vi åstadkommer genom förbättringar av tidigare utdikade våtmarker. Så länge vi har det förhållandet är det en för-

lorande kamp vi för där vi gör oss av med mer våtmark genom exploatering än vi återskapar.

Frågan är därför oerhört viktig. Jag är väldigt glad för och positiv till att Miljömålsberedningen i denna fråga, till skillnad från i frågan om torv, var helt enig om att gå vidare med förslaget om en större försiktighetsprincip när man exploaterar just våtmark.

Det behöver inte betyda ett totalt stopp. Det finns ju också sätt att till exempel bygga väg genom våtmarksområden som tar hänsyn till att det är våtmark och som gör att man kan behålla stora delar av våtmarken. Men så sker inte exploatering i dag.

Eftersom ledamoten inte vet hur regeringen tänker kan det ändå vara intressant att få veta hur ledamoten tänker. Tycker ledamoten, precis som jag och Socialdemokraterna, att vi behöver göra både och? Vi behöver både restaurera skadade våtmarker och, framför allt, få ett stopp på den urskillningslösa exploateringen av våtmarker.

Anf. 67 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Joakim Järrebring, för förtydligandet! Ja, jag missförstod frågan. Jag tolkade ledamoten fel.

Det råder ingen tvekan om att vi måste klara att hitta en balans i de här delarna. Vi behöver ha möjlighet att bygga nya vägar och nya bostäder samtidigt som vi behöver ta hand om och restaurera våtmarker. Så ja, det är en balans.

Det är tydligt i den diskussion som pågår om utdikade våtmarker och hur detta ska hanteras. Vi kan se att om vi skulle återställa i stort sett alla utdikade våtmarker, som en del organisationer strävar efter, skulle vi lägga otroligt stora delar av Sverige under vatten. Vi beklagar oss över att vår självförsörjningsgrad i dag är på 50 procent. Den skulle i så fall sjunka dramatiskt eftersom stora delar av de områden där vi i dag har produktion av livsmedel är tidigare våtmarker som är utdikade. Just därför är det bra marker att odla mat på.

Det här är en svår balansgång. Men det råder ingen tvekan om att vi måste klara att ha två tankar i huvudet samtidigt, precis som Joakim Järrebring är inne på.

Jag satt som sagt inte i Miljömålsberedningen under den förra perioden, så jag har inte det underlag som Joakim Järrebring har i frågan om hur mycket som exploateras. Det vet inte jag, så jag kan inte bedöma just detta. Men balansen är viktig i frågan, oavsett hur mycket våtmarker som bebyggs när vi bygger vägar eller hur mycket vi återställer.

Anf. 68 MARTIN KINNUNEN (SD):

Fru talman! Vi debatterar i dag ett betänkande bestående av en proposition om en ny nationalpark i Nämdöskärgården. Betänkandet behandlar även motioner om naturvård från den allmänna motionsperioden. I det här sammanhanget vill jag passa på att yrka bifall till reservation 22.

Fru talman! Jag tänkte inleda med att prata om Nämdöskärgården. Sverigedemokraterna har inget annat förslag än det i propositionen som det ska beslutas om i riksdagen inom kort. Vi har ingenting emot naturskydd i den här delen av skärgården. I grunden har vi heller ingenting emot en nationalpark, varför vi inte heller har följdmotionerat. Men, fru talman,

samtidigt tror jag att det behöver diskuteras vad man vill uppnå när man bildar en nationalpark.

Området som nu ska bli park har redan tre olika former av skydd. Det är inte tal om att det ska exploateras. Det bedrivs inget storskaligt fiske. Den jakt som bedrivs är i dag begränsad och sker med tydligt mervärde för den biologiska mångfalden. I grunden ska jakten som sker i dag kunna fortsätta även när det är en nationalpark. Det ska inte bli några särskilt stora förändringar; det är också det som har kommunicerats till de boende.

Fru talman! När man talar med människor som bor i området nås man ändå av en kritik mot processen, som jag tycker att man måste ta på allvar. Den utlovade förstudien genomfördes aldrig. Öborna har heller inte uppfattat det som att deras oro tas på allvar. Den kan handla om att det ska göras inskränkningar i framtiden som inte presenterats nu.

Oron handlar också om besöksstrycket. Det kommer inte att ske någon större förändring vad gäller skyddet, utan det bibehålls. Men besöksstrycket kan öka kraftigt. Det kan få konsekvenser för biologisk mångfald. Därför tycker vi från sverigedemokratisk sida att det är viktigt att myndigheterna noga bevakar den överspillningseffekt som inrättandet av nationalparken kan föra med sig. Rädslan är att inrättandet exempelvis leder fram till att fler lägger till med båtar i närområdet, framför allt precis utanför nationalparken, där fågellivet kan störas under känsliga perioder. Det sker redan i dag.

Jag har själv vandrat runt på de här öarna och sett att man kan hitta skräp. Man kan också få höra berättelser om turister som helt enkelt inte känner till de regler som råder eller inte läser på de skyltar som finns uppsatta. De släpper exempelvis lös hundar trots att de inte får och orsakar på så vis skada på betande får.

Vår förhoppning är att de här farhågorna inte ska besannas utan att inrättandet av parken stärker – inte försvagar – skyddet av den biologiska mångfalden. Men om saker inte går som planerat är det viktigt att vara öppen för att vidta åtgärder samtidigt som man tillser att inte försvåra för de få människor som fortfarande bor ute på öarna i skärgården och skänker dem liv året om.

Fru talman! Jag tänkte även säga några ord om EU:s ramdirektiv för vatten. Det finns problem såväl med direktivet i sig som med den svenska tillämpningen.

EU:s vattendirektiv trädde i kraft år 2000 och syftar till att värna och förbättra akvatiska ekosystem samt främja hållbar vattenanvändning. Det är högst befogat eftersom tillgång till rent vatten är en grundläggande förutsättning för liv. Samtidigt skapar direktivet hinder för att effektivt avlägsna näringsämnen och läkemedelsrester, och rättsfall har visat att det begränsar utbyggnaden av reningsverk som krävs för optimal rening. Direktivet försvårar också för investeringar i avancerad teknik för att rena läkemedelsrester och tenderar att gynna mindre effektiva anläggningar.

Vi har också kunnat se hur miljöskyddet på området exempelvis lett till nedläggningar av gruvor. Vi var i Sverige tidigare självförsörjande på kalk till industri och miljö- och vattenvård. I dag måste vi importera kalk. Gåsgruvan stängdes nyligen eftersom man ansågs ha för höga gränsvärden av uran, samtidigt som nivåerna är tillåtna i dricksvatten. Det framstår som befängt och kontraproduktivt.

Från Sverigedemokraternas sida hoppas vi att regeringen inom EU ska fortsätta att aktivt verka för att reformera vattendirektivet så att miljöfrämjande verksamheter som avloppsreningsverk och andra samhällsnyttiga åtgärder alltid kan tillåtas. Man bör driva på för att direktivet ska präglas av kostnadseffektiva lösningar och skapa en balans mellan en god vattenmiljö, ett konkurrenskraftigt jord- och skogsbruk samt bevarandet av kulturarv.

Vidare bör man arbeta med en allmän översyn av hur åtgärder enligt direktivet beslutas. Vi vill betona vikten av att införa rimliga undantagsmöjligheter. Utan sådana riskerar direktivet att motverka målen i EU:s förordning om kritiska råmaterial. Nedläggningen av Gåsgruvan är ett exempel, men fler gruvor kan komma efter.

Slutligen vill vi framhålla att förutsättningarna för tillgång till rent vatten varierar inom EU, varför nationellt självbestämmande måste få större utrymme. Vi anser att man bör arbeta för en ordning där medlemsstaternas tillståndsmyndigheter efter noggrann prövning och avvägningar av olika intressen kan godkänna verksamheter av stort samhällsvärde även om miljö kvalitetsnormer delvis överskrids, förutsatt att detta inte innebär risker för människor eller djur.

(Applåder)

Anf. 69 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Fru talman! Tack till Martin Kinnunen för anförandet! Ledamoten tog upp det särskilda yttrande som Sverigedemokraterna lämnat tillsammans med betänkandet. Jag tänker att det särskilda yttrandet påminner lite grann om biskop Brasks lapp; man skriver under, men lägger in en brasklapp för att slippa ta fullt ansvar. Men är det verkligen en hållning som duger för det största partiet i regeringsunderlaget?

Jag tycker att väljarna och vi i den här kammaren förtjänar tydlighet och inte taktiska sidosteg när det gäller något så viktigt som Östersjön och Östersjöns framtid. Jag har alltså en enkel fråga till ledamoten: Tycker ledamoten verkligen att detta är ett ansvarsfullt agerande från ett parti som gör anspråk på att leda Sverige efter nästa val?

Anf. 70 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Fru talman! Till Joakim Järrebring kan jag säga att om Socialdemokraterna önskar samarbeta med Sverigedemokraterna för att förbättra Östersjön kan vi boka ett möte och prata ihop oss om hur vi ska gå till väga, om vi ska utforma förslagen tillsammans eller hur vi ska göra.

Problemet nu när vi behandlar ärendet i utskottet är att det kan uppstå en situation där en minoritet i riksdagen yrkar bifall till ett tillkännagivande. Vårt tillkännagivande skulle då inte vinna omröstningen. Till exempel skulle ett socialdemokratiskt tillkännagivande då kunna vinna omröstningen – men det skulle fortfarande inte vara med majoritetens stöd.

Vi vill inte medverka till att ett förslag som vi inte är säkra på innebär förbättringar för Sverige vinner. Det är mot den bakgrunden man ska se det särskilda yttrandet från Sverigedemokraterna.

Om Socialdemokraterna vill diskutera samarbete med Sverigedemokraterna för att förbättra situationen i exempelvis Östersjön är det välkommet. Det räcker att skicka ett mejl. Då bestämmer vi tid och plats för att diskutera det här närmare.

Som situationen är nu i utskottet kan Sverigedemokraterna inte medverka till att socialdemokratiska reservationer vinner omröstningar utan att vi kan påverka utfallet. Vi vill såklart kunna påverka hur politiken för Östersjön utformas. Därför har vi lämnat ett särskilt yttrande.

Jag noterar att det finns särskilda yttranden även från Socialdemokraterna i detta betänkande om nationalparken trots att de inte hade några egna förslag.

Anf. 71 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för ett klargörande svar!

Jag fastnade vid en annan del av ledamotens anförande, som handlade om de särskilda förutsättningarna för dem som bor i skärgårdsmiljö och är öbor.

Vi socialdemokrater har på vår kongress – som brukar nämnas ofta av många av regeringsunderlagets partier – bestämt att vi behöver en särskild öpolitik i Sverige. Precis som det finns särskilda förutsättningar på landsbygden jämfört med i staden är också de öboende i behov av en speciell och särskilt inriktad politik för att man ska kunna leva och bo i hela Sverige.

Jag är intresserad av att höra hur ledamoten Kinnunen resonerar kring detta. Delar ledamoten bedömningen att det behövs en särskild öpolitik i Sverige, med tanke på att vi är det land i världen som har flest öar?

Anf. 72 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Fru talman! Tack, Joakim Järrebring, för frågorna!

Jag följde inte den socialdemokratiska kongressen så nära att jag känner till vilken öpolitik Socialdemokraterna beslutade om eller om det enbart var så att man kom fram till att man ska införa något slags öpolitik. Det är ju så man brukar göra i politiken när man saknar egna förslag om någonting – man sätter upp en etikett och säger att den här politiken är väldigt viktig.

Nyligen träffade jag öbor som bor strax utanför den föreslagna nationalparken. Det första ämne jag hörde talas om som var viktigt var ett reformerat strandskydd. Det är ju precis detta vi har beslutat om. Här i riksdagen har vi beslutat om ett reformerat strandskydd, vilket berör vissa typer av verksamheter. Nyligen tillsattes också en utredning som ska förändra strandskyddet i grunden.

Det här är precis det som behövs i en öpolitik. Det är ett betydligt friare system där kommunerna får större inflytande och där beslutsfattandet hamnar närmare människor. Det är inte ett stelbent system som i alla lägen hindrar människor som vill bygga en brygga eller förhindrar att man har en handbollscup på sommaren. Det behövs lite mer frihet på det här området i Sverige. Det är också en fantastiskt bra öpolitik, även vi inte kallade presskonferensen öpolitisk.

Anf. 73 ELIN NILSSON (L):

Fru talman! Det här blir ju något av två debatter i en. Vi har att hantera dels regeringens förslag om att inrätta en ny marin nationalpark, dels naturvård i stort.

För att uppehålla mig något vid det första kan jag krasst konstatera att vi under den pågående mandatperioden har tagit viktiga steg för ett friskare

hav. I slutet av förra året klubbades havsmiljöpropositionen, där vi stakade ut en ny riktning för havsmiljöpolitiken. Med denna riktning tar vi hänsyn till hela ekosystemet. Jag har sagt det förr och säger det igen: Detta var det första steget, och fler har tagits sedan dess.

Vi har nu exempelvis ett förbud mot bottentrålning i skyddade marina områden. Vi arbetar intensivt med att genomföra havsmiljöpolitiken. En viktig del i detta arbete är att se till att fler viktiga havsområden skyddas. Under det senaste året har regeringen därför pekat ut inte mindre än tre nya marina Natura 2000-områden.

Nu behandlar vi alltså förslaget om att bilda Nämdöskärgårdens nationalpark, som kommer att bli Sveriges första marina nationalpark i Östersjön. Det här är viktigt. Det är ett unikt område i Stockholms skärgård med mycket höga naturvärden. Dessutom är det ett område som är lätt att besöka. Det är viktigt för den biologiska mångfalden och för alla oss som älskar att vara ute i naturen.

Fru talman! Nämdöskärgårdens nationalpark blir, som jag precis sa, Sveriges första marina nationalpark i Östersjön. Den omfattar ett område på drygt 25 000 hektar. Syftet är att bevara ett för Östersjön representativt och variationsrikt havs- och skärgårdslandskap. Jag är både glad och stolt över att få stå här i kammaren i dag, för nu skyddar vi en viktig marin miljö. Nu skyddar vi ett unikt landskap och bidrar till målet att skydda 30 procent av Östersjön. Detta säkerställer en hållbar framtid för våra marina ekosystem, som bitvis är i mycket dåligt skick. Det är alltså ytterst angeläget. Det här är ett viktigt beslut för en levande skärgård.

Nu skapar vi bättre förutsättningar för den biologiska mångfalden. Som någon klok person sa till mig precis innan jag gick mot kammaren: Skärgården måste återigen bli mer än spigg, säl, skarv och vildsvin. Östersjön måste återigen bli ett levande hav. Med detta, som jag tror att vi får trycka grönt för i morgon, tar vi ännu ett viktigt steg i rätt riktning.

Fru talman! Jag går vidare till naturvården.

Vid förra årets debatt valde jag att uppehålla mig vid två frågor: strandskyddet och vargen. Strandskyddet kom upp i replikskiftet före mitt anförande. När jag stod här för ett år sedan konstaterade jag att strandskyddet under lång tid varit något av ett sorgebarn i svensk politik, men det händer verkligen grejer på detta område nu. Om ett par veckor träder förslagen i propositionen *Lättnader i strandskyddet – ett första steg* i kraft. Då försvinner det generella strandskyddet för små sjöar, smala vattendrag och vatten som anlades efter den 30 juni 1975. Då får vi en rimligare avvägning mellan äganderätten – detta liberala grundfundament – och miljöskyddet.

Dessutom tillsatte regeringen så sent som i förra veckan en utredning som ska se över strandskyddet bredare. Vi tar alltså nästa steg med detta arbete och kommer att föreslå omfattande ändringar. Nu gör vi Sverige lite friare.

Fru talman! Jag går vidare till den andra frågan jag valde att ta upp i debatten förra året, nämligen den om vargen. Även här rör det på sig. Det sker saker på Regeringskansliet i högt tempo. Det senaste i raden av beslut är att datum för beslut om licensjakt på varg tas bort. Förhoppningen är att detta ska göra jaktbesluten mer anpassade.

Jag bor i ett av Sveriges vargtätaste områden, fru talman. För mig är det självklart att vargstammen, precis som allt annat vilt, måste förvaltas. Vi måste hitta en bättre balans i denna fråga.

Lika viktigt som det är att bevara en livskraftig vargstam är det att ge dem som faktiskt bor på landsbygden – personer som jag själv och mina grannar, som drabbas av de skador som vargen orsakar dem som brukar sin jord, föder upp sin boskap och jagar i sin skog – bättre förutsättningar att leva på landsbygden. Det är viktigt för en levande landsbygd.

Det är samtidigt viktigt att säga att vargen är en del av den svenska faunan. Vi ska ha en livskraftig vargstam, och vi ska förvalta den klokt, långsiktigt och hållbart. Vi behöver en bättre balans i den här frågan. Det innebär att det är befogat med licensjakt i vargtäta områden och att skyddsjakten behöver vara effektivare.

Regeringen tar nu viktiga steg i rätt riktning även i denna fråga. Vi skapar bättre förutsättningar för att förvalta vargstammen på ett mer förutsägbart och handlingskraftigt sätt. Det ger oss förutsättningar att föra en rovdjurspolitik som är både ekologiskt och socialt hållbar – alltså en mer balanserad politik. Detta är bra.

Vi ska ha varg i Sverige, men antalet vargar måste bli mindre. Förvaltningen måste vara både ekologiskt och socialt hållbar samtidigt som den ger utrymme för skyddsjakt, särskilt nu när vi ser att vargen breder ut sig söderut. Det är en politik som skapar acceptans och en långsiktigt hållbar förvaltning – alltså balans.

Fru talman! Jag har sagt det förr: Detta är ingen enkel fråga. Det finns få frågor jag blir stoppad för att prata om lika ofta som just denna när jag går in och köper en liter mjölk på Ica eller en cola på macken. Den engagerar därför att den berör människor i deras vardag.

Det finns människor som vill minska stammen till 170 individer eller ännu färre. Många vill inte se några vargar alls. Helst ska det gå så snabbt som det bara är möjligt; det skulle ha varit gjort redan i går. Andra vill i stället se fler vargar än vad vi har i dag. Här krävs eftertanke.

Om vi driver en politik som gör att vargarna blir fler får vi se fler exempel på rivna tamdjur och större påverkan på klövviltet, och det vill vi ju inte. Vi vill inte skapa obalans. Om vi i stället tillåter att stammen skjuts ned för hårt och för snabbt kanske vi får problem med att vi inte har utrymme att fatta beslut om skyddsjakt och därmed inte längre kan ta bort problemvargarna. Inte heller det skapar acceptans, och den situationen vill vi inte hamna i.

Min och Liberalernas ingång i den här frågan är, som jag har sagt, att vargen är en del av den svenska faunan. Vi ska ha en livskraftig vargstam som förvaltas klokt, hållbart och långsiktigt. Därför är det befogat med både licensjakt och en effektiv skyddsjakt på varg. Här tar vi viktiga steg. (Applåder)

Anf. 74 REBECKA LE MOINE (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar för inlägget från Liberalerna. Elin Nilsson inledde anförandet med att Liberalerna är stolta över att man nu har klargjort att det ska vara förbjudet att bottentråla i marint skyddade områden. Det här stämmer tyvärr inte helt, fru talman. Det man gör är att ge myndigheter möjlighet att peka ut om förbudet kan träda i kraft. Men det saknas villkor och principer för när myndigheterna ska kunna införa ett sådant här förbud. Därför undrar jag varför man så tvärsäkert får det att låta som att det nu inte är möjligt att bottentråla i marint skyddade områden. Det är min första fråga.

Min andra fråga, som jag också är väldigt nyfiken att höra svaret på, är hur det blir med Nämdöskärgårdens nationalpark. Kommer det att finnas ett förbud mot bottentrålning där eller inte, som Liberalerna ser processen framför sig? Det hade varit väldigt välkommet med ett strikt skydd, det vill säga att det inte är tillåtet att bedriva fiske som skadar ekosystemen så som bottentrålning gör.

Vargen verkar komma upp i alla anföranden. Det är en fråga som engagerar. Jag blir lite konfunderad. Å ena sidan är man väldigt stolt över den politik som bedrivs. Å andra sidan berör man en av knäckfrågorna: Med en minskad vargstam minskar marginalen för till exempel skydds jakt. Där tycker jag att det finns en rättvisaspekt som är viktig att ta med sig. Hur ska man till exempel kunna garantera att de fårägare som lever nära vargar och känner oro får möjlighet att bedriva skydds jakt på de vargar som upprepade gånger tar får när vi ska trycka ned stammen till 170 individer?

Anf. 75 ELIN NILSSON (L) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för viktiga frågor.

När det gäller bottentrålning i skyddade marina områden är huvudregeln att det ska råda förbud. Sedan finns det möjlighet till vissa undantag, vilket är bra. Det är få regler som inte mår bra av att det finns vissa ventiler där de behövs. Man har undantag på västkusten. I processen mot det förbud vi nu har fattat beslut om var det väldigt viktigt att den ventilen blev kvar.

När det gäller vargen är jag väldigt glad över att vi för den politik vi för. Konsekvenserna av att det har funnits ett så stort antal vargar på en så begränsad yta i Sverige har varit stora, vilket har gjort att behovet av att förvalta stammen blivit allt tydligare. Vi tar viktiga steg i riktning mot en politik som gör att konsekvenserna blir mer rimliga.

Ledamoten lyfter den väldigt viktiga rättvisaspekten och frågan om skydds jakt. Precis som jag tog upp i mitt anförande är det viktigt att vi inte minskar vargstammen så kraftigt att det inte finns utrymme för skydds jakt. Det är en fråga som jag bevakar noga och återkommande tar upp med ansvarigt statsråd.

Anf. 76 REBECKA LE MOINE (MP) replik:

Fru talman! Det anförts här att Sverige har haft en väldig vargtäthet. Jag vill nämna att man i Spanien har lyckats med skyddet av varg och har mer än 2 000 individer. I Italien har man mer än 3 000 individer. Frankrike, Polen, Tyskland och Rumänien – alla dessa länder har större vargpopulationer än Sverige. Jag har erfarenhet av arbete med tigrar i Indien och känner till politiken kring stora rovdjur. När jag pratar med mina internationella kollegor om hur vargdebatten låter i Sverige möts jag ofta av en väldig förvåning över hur man kan ha en så stor konflikt om så pass få individer.

Vi ska veta att Sveriges vargpopulation har sitt ursprung i tre individer och att alla de var släkt. Det betyder att de vargar vi har i Sverige är otroligt inavlade. Här skulle det behövas ett utbyte. Det är också ett av villkoren för den lilla population av vargar som vi har och som regeringen föreslår att minska ännu mer. Jag är förundrad över hur en regering som i sin retorik brukar säga sig vilja hålla hårt i pengarna nu vill gå ned till en mer eller mindre individbaserad förvaltning som kommer att bli dyrare. Man är ock-

så intresserad av att starta en helt ny myndighet. Det finns ganska mycket mer att prata om.

Jag skulle också snabbt vilja ta upp frågan om strandskyddet. Här har vi ändå ett liberalt parti som menar att detta är en frihetsreform. När jag pratar med människor får jag höra att allemansrätten och möjligheten att gå längs de här vackra platserna värderas väldigt högt. Enligt undersökningar tycker 62 procent att det är en dålig idé att göra den här försämringen av strandskyddet.

Anf. 77 ELIN NILSSON (L) replik:

Fru talman! Jag börjar med vargfrågan. Om antalet individer hade fördelats över hela Sveriges yta hade det inte varit särskilt tätt. Men nu har ju under lång tid merparten befunnit sig i Örebro län och i Värmland. Då blir det väldigt många individer på en väldigt liten yta. Det har varit för många vargar på en för liten yta. Det ser vi nu till att agera mot.

När det gäller strandskyddet är det verkligen en liberal frihetsreform som görs. Strandskyddsfrågan är nog den fråga som har följt mig längst i politiken. Den var aktuell långt innan jag engagerade mig politiskt. Det är en fråga som engagerar, särskilt på landsbygden, och det är verkligen en landsbygdsreform som vi nu genomför.

Handen på hjärtat: Hur kan man säga att ett slopat strandskydd för diken, smala vattendrag och mindre sjöar påverkar allemansrätten och allmänhetens tillgång till stränderna? Det är ju inte så att det kommer att rullas ut en byggboom som saknar motstycke för att vi slopar regler om strandskyddet och gör det mer rimligt. Nuvarande ordning skapar otroligt mycket regelkrångel och kostar otroligt mycket myndighetsresurser. Man har inte balanserat på ett rimligt vis gentemot äganderätten.

Nu stärker vi äganderätten, som är en liberal grundprincip. Det vi gör nu är jag otroligt stolt över och nöjd med att vi genomför under liberal flagg. Det är en liberal minister i regeringen som har gått i bräsch för det här, men vi har gjort det i stor samsyn. Jag skulle säga att alla vi samarbetspartier är mycket nöjda med det som vi nu åstadkommer. Det är mycket viktigt för Sverige.

(Applåder)

Anf. 78 ANDREA ANDERSSON TAY (V):

Fru talman! Tillståndet för den biologiska mångfalden i Sverige och i resten av världen är kritiskt. Forskare har konstaterat att förlusten av arter och ekosystem är ett lika stort hot som klimatkrisen. Av jordens cirka 8 miljoner växt- och djurarter riskerar nästan 1 miljon att utrotas. Vi är inne i det sjätte massutdöendet. Tidigare massutdöenden har orsakats av meteoritnedslag och geologiska processer, men den här gången är det mänsklig verksamhet som är orsaken till utrotningen.

Även här i Sverige går utvecklingen åt fel håll. Andelen rödlistade arter ökar. De största hoten mot djur och växter i Sverige är skogsavverkning och igenväxning av det öppna landskapets hagar och ängar.

Skogen utgör livsmiljö för en stor del av den biologiska mångfalden i Sverige och är hem för många hotade arter. Dagens intensiva skogsbruk påverkar många arter negativt. I stället för levande skogar med träd av alla åldrar, död ved och en blandning av träddarter består våra skogar i dag till stor del av planteringar med likåldriga granar eller tallar som avverkas

långt innan de når sin maximala livslängd. Våra skogar brukas för att ge så hög ekonomisk avkastning som möjligt, och vi har ett skogsbruk som ensidigt prioriterar produktion – på den biologiska mångfaldens bekostnad.

Fru talman! I december 2022 enades världens länder om ett globalt ramverk för att stoppa artutrotningen. Enligt ramverket ska 30 procent av jordens havs- och landområden skyddas till 2030. Det är glädjande att ambitiösa mål finns på plats, men de kommer inte att nås utan ansträngning.

Sverige klarade inte att leva upp till något av de mål som sattes upp till 2020 inom ramen för konventionen om biologisk mångfald. Inte heller nås något av de nationella miljömålen med direkt koppling till den biologiska mångfalden. Det är ett klart underbetyg för ett rikt välfärdsland som Sverige. Det är tyvärr också ett kvitto på att miljöhänsyn fortsatt underställs kortsiktiga vinstintressen.

För att bryta trenden krävs nya styrmedel och ett förbättrat regelverk för att jord- och skogsbruk, fiske och andra verksamheter ska bedrivas hållbart inom naturens gränser. Det krävs också att vi skyddar områden med höga naturvärden från exploatering.

Hur svarar då regeringen på det här allvarliga läget? Tyvärr svarar den med brutala nedskärningar på naturvärden. Resurser till skydd och skötsel av värdefull natur har kapats sedan regeringen tillträdde. Pengar till miljöövervakning och insatser för pollinatörer har dragits in. På EU-nivå lobbar svenska ministrar till och med gentemot andra länder för att stoppa viktig lagstiftning om restaurering av natur.

Under två års tid satt jag med i Miljömålsberedningen, som bland annat hade i uppdrag att lägga fram förslag på hur Sverige ska nå både internationella åtaganden om biologisk mångfald och de svenska miljömålen. Resultatet blev ett totalt misslyckande.

Miljömålsberedningen hade chansen att lägga fram historiskt viktiga förslag om att skydda de sista kvarvarande naturskogarna och om att skydda 30 procent av den svenska naturen, vilket hade varit helt i linje med de internationella avtal som Sverige är bundet av och som den här regeringen själv har ställt sig bakom. Men det blev tvärnej från högerpartierna.

Det här är nämligen en regering som kännetecknas av total likgiltighet inför hoten mot naturen. Lyssnar man på de senaste årens debatter om biologisk mångfald i den här kammaren inser man att högerpartiernas inlägg i anmärkningsvärt stor utsträckning handlar om hur de vill döda fler vilda djur snarare än om hur vi kan lösa krisen för den biologiska mångfalden.

Det är galenskap, för det här är en kris som i allra högsta grad drabbar oss själva. Ju mer mångfalden i naturen minskar, desto mer ökar jordbrukets och skogsbrukets sårbarhet för torka, översvämningar och stormar. Ju fler arter som dör ut, desto mer minskar möjligheten att i naturen hitta botemedel mot sjukdomar och tekniska lösningar på framtidens utmaningar.

För egen del tycker jag dock att djur och natur förstås har rätt att finnas bara för sin egen skull. Jag har förmånen att bo granne med ett naturreservat, och jag blir lika glad varje gång jag är där. Det är fint att tänka att det här är natur som ska bevaras för all framtid. Men kanske kan jag inte ens känna mig säker på det längre, för jag vet att det finns gott om politiker på högersidan som vill göra det enklare att upphäva naturreservat. Ja, vi som älskar naturen lever verkligen i en svår och sorglig tid.

Fru talman! Klimatet och tillståndet i ekosystemen hänger ihop. Stora mängder kol binds till exempel i haven, som också producerar en stor del av det syre som finns på jorden. För att de här ekosystemtjänsterna fortsatt ska fungera krävs att havens ekosystem bevaras och att den biologiska mångfalden värnas.

Forskning på kustekosystem har visat att det finns risk att de här miljöerna, som normalt binder mycket kol, i framtiden i stället kan bli utsläppskällor om miljötillståndet blir sämre. Klimatkrisen och havsförurningen förstärker effekterna av andra havsmiljöproblem som övergödning och syrefria bottenar, vilket påverkar havens motståndskraft.

Trots ett omfattande och långvarigt åtgärdsarbete för en bättre havsmiljö finns det fortfarande mycket som visar att miljötillståndet i Västerhavet och Östersjön inte är bra. De största problemen är kopplade till övergödning, farliga ämnen, fysisk exploatering och fiske. Den svåra problematiken med syrebrist och döda bottenar i Östersjön består.

Det är dock viktigt att komma ihåg att det kan ge resultat när man väl tar till skarpa miljöåtgärder. På flera platser vid kusterna ser man positiva effekter av att utsläpp av fosfor och kväve har åtgärdats genom bättre rening. Havsörnarna var på 1970-talet nästan utrotade, men i dag har de kommit tillbaka. Förbud mot miljögifter har varit en mycket viktig faktor för denna framgång, vilket visar att politiska beslut gör skillnad.

Fru talman! För att vända den negativa trenden för naturen och den biologiska mångfalden behövs givetvis åtgärder inom en lång rad områden utöver dem jag har tagit upp här i dag. Vi behöver ett jordbruk som i mycket större utsträckning främjar atrikedom, där våtmarker bevaras och där djuren får gå ute. Vi måste också begränsa användningen av miljögifter i jordbruket. Den fysiska planeringen måste ta större miljöhänsyn.

Avslutningsvis vill jag återknyta till det jag sa i inledningen. Vi befinner oss i det sjätte massutdöendet. Artutrotningen tillsammans med den globala upphettningen och de föroreningar mänskligheten släpper ut samverkar i en planetär trippelkris. Ingen kommer att lämnas oberörd av dess konsekvenser.

Eftersom det är vi människor som har försatt oss i den här allvarliga situationen är det bara vi som kan och måste lösa den. Därför behövs politiskt ledarskap. Vi ska fortsätta bruka jord, skog och hav, men vi måste göra det på ett hållbart sätt. Ytterst är det naturens bärkraft som måste sätta gränserna för vad vi kan göra.

Jag yrkar bifall till reservation 10.
(Applåder)

Anf. 79 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Ja, jag jagar gärna. Jag skjuter gärna vilt i skogen och äter gärna klimatsmart, närproducerat, gott kött. Ja, jag älskar naturen. Jag vandrar, jagar, plockar bär och sköter min skog och mina åkrar just för att jag älskar naturen. Som vanligt glömmar Vänsterpartiet bort – eller man vill kanske glömma det, i alla fall – att någon äger skogen, trots att det strider mot socialistiska idéer.

Det var väldigt många delar i Andrea Andersson Tays anförande som jag skulle vilja bemöta. Jag kommer inte att hinna bemöta dem alla. Men vad gäller detta med det sjätte massutdöendet är det något vi ofta hör från

en del partier i kammaren. Jag måste fråga Andrea Andersson Tay: Vari består det sjätte massutdöendet i Sverige?

Här försöker Vänsterpartiet än en gång måla upp en bild som får deras ideologi att stämma med verkligheten, men verkligheten slår återigen tillbaka. Vi kommer inte att få något svar på frågan var i Sverige vi har ett massutdöende, för vi har inget massutdöende i Sverige. Sedan är det ingen tvekan om att vi har vissa arter som sliter, men något massutdöende är det inte tal om.

Det slits mest i odlingslandskapet och i vissa sandrika områden. Där slits det mest. Och vad gäller odlingslandskapet gör Vänsterpartiet vad de kan för att försvåra för våra lantbrukare i stället för att underlätta för än mer naturbetesmarker – än mer djur som går och betar. Det hade hjälpt den biologiska mångfalden.

Anf. 80 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik:

Fru talman! En gång om året har vi här i kammaren en debatt om biologisk mångfald. Jag tycker att det är sorgligt att den debatten handlar om så många andra saker än biologisk mångfald.

Den som älskar naturen borde, tänker i alla fall jag, engagera sig lite mer för att bevara och restaurera den. Det engagemanget ser jag inte över huvud taget från högerpartiernas sida. Jag kan också påminna om att Vänsterpartiet inte har några som helst förslag för att förändra äganderätten, så detta ständiga upprepande av påstådda hot mot äganderätten börjar mest likna vanföreställningar.

Jag går över till frågan om krisen för den biologiska mångfalden och det sjätte massutdöendet. Det är en global kris, vilket innebär att den drabbar alla länder och även kräver åtgärder av alla länder. Vi i Sverige kan på inget sätt vara oberörda inför det här.

Jag vill också påminna om att regeringen själv faktiskt har ställt sig bakom det globala avtal för biologisk mångfald som säger att man ska skydda 30 procent av naturen och även arbeta för att restaurera natur. När jag satt i Miljömålsberedningen var det dock tvärnej från högerpartierna – från partierna som sitter i regeringen i dag – mot att införa sådana mål i Sverige.

Jag tycker att det är väldigt märkligt att man kan ställa sig bakom det här på global nivå men sedan inte vilja implementera det på hemmaplan.

Anf. 81 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tycker ändå att jag engagerar mig ganska bra i naturvården eftersom jag så gott jag hinner och kan sköter min egen skog och de åkrar jag äger för att se till att det blir bra tillväxt så att vi får en större kolsänka så länge skogen växer. På mina åkrar bedriver jag en stark kamp mot lupiner och andra invasiva arter för att se till att de orkidéer som tidigare har funnits där kommer tillbaka, och jag ser framgång. Jag tycker alltså i allra högsta grad att jag sköter mig och engagerar mig för att få en större tillväxt i skogen och för att få fler arter – få mångfald.

Vad gäller detta med Miljömålsberedningen och de 30 procenten skyddad och 10 procenten strikt skyddad skog, fru talman, vill vänsterpartierna räkna på ett eget sätt för att vi ska sätta krokben för oss själva. Om vi i Sverige räknar som majoriteten av de andra länderna gör, så att vi inte blandar äpplen och päron utan hanterar äpplen för sig och päron för sig, är

vi faktiskt hemma vad gäller dessa 30 respektive 10 procent. Men det vill alltså inte Vänsterpartiet, utan man vill att vi ska spåka oss för att på så vis slå ännu hårdare mot den svenska konkurrenskraften.

Därmed kan vi inte använda oss av vår stora konkurrensfördel i omställningen, nämligen produkter från skogen. Skogen ska bara stå som kolsänka, och då kommer vi inte att få någon omställning, fru talman. Vänsterpartierna strävar ju efter omställning, men då är frågan: Vad ska man använda sig av? Vi ska tydligen inte använda skogen.

Anf. 82 ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik:

Fru talman! Med all respekt för vad Kjell-Arne Ottosson ägnar sig åt på sin fritid tycker jag kanske inte att det är det mest intressanta att diskutera i den här debatten. Som regering har man ändå mycket större möjlighet att göra stora avtryck när det gäller vad som händer i hela landet jämfört med vad en privatperson kan göra på sin egen mark. Jag tycker kanske ändå att det är detta som ska vara i fokus för debatten, och jag tycker att det har rätt en anmärkningsvärd brist på förslag om vad vi kan göra för att skydda och värna den biologiska mångfalden.

Vänsterpartiet vill absolut inte räkna på ett eget sätt när det gäller biologisk mångfald. Vi vill tvärtom följa forskningens rekommendationer. Jag skäms inte för att säga att jag tycker att Sverige ska ligga i framkant när det gäller skydd av naturen. Vi är ett av världens rikaste länder, och det har vi råd med. Jag tror att det också är vad svenska folket förväntar sig av våra styrande politiker.

Anf. 83 RICKARD NORDIN (C):

Fru talman! I samband med den nyligen avslutade havskonferensen i Nice larmade miljöorganisationer om allvarliga brister i det globala arbetet med att skydda våra hav. En ny rapport visar att 14 miljarder dollar saknas för att nå det så kallade 30x30-målet, det vill säga att skydda 30 procent av världens hav till 2030. Trots högtidliga löften är mindre än 9 procent av haven skyddade. Det handlar om klimatsystemet, om arter på gränsen till utrotning och om miljontals människors försörjning.

Men för att detta avtal ska bli verklighet krävs att minst 60 länder ratificerar det. Detta har inte uppnåtts. Och här kommer det märkliga, fru talman: Sverige, som är ett av de länder som varit mest drivande i förhandlingarna och var bland de första att underteckna avtalet och som en gång var med och tog initiativ till FN:s första havskonferens, har inte ratificerat det. Det är anmärkningsvärt.

För mig och Centerpartiet är det självklart prioriterat att följa internationella regelverk och åtaganden. De ska naturligtvis också ta hänsyn till regioners och länders förutsättningar eftersom traditioner när det gäller naturvård och förvaltande av naturresurser skiljer sig väsentligt åt. Det behövs en nationell strategi och en handlingsplan som gäller för både land och hav, och därför yrkar jag bifall till reservation 1.

Sveriges havsmiljö, framför allt Östersjön, befinner sig i ett allvarligt tillstånd. Övergödning, plastskräp, kemikalier, överfiske och klimatförändringar har under lång tid satt press på våra marina ekosystem. I detta läge behöver vi ta krafttag. Ett av de viktigaste verktyg vi har är att skydda mer hav och kust från storskaliga aktiviteter.

Det är därför glädjande att arbetet med att inrätta Nämdöskärgårdens nationalpark nu har lett fram till att förslaget har kommit till riksdagen och att nationalparken planeras invigas under 2025. Den blir den andra i sitt slag i Sverige efter Kosterhavets nationalpark, som finns hemma hos mig på västkusten.

Centerpartiet har länge varit drivande i att öka mängden havs- och kustnära områden som är fredade. Skyddade områden stärker havens biologiska mångfald, ger livsutrymme åt hotade arter och är dessutom en viktig del av vårt klimatarbete. De marina miljöerna, inte minst ålgräsängarna i grunda havsvikar, fungerar som effektiva kolsänkor – blå kolsänkor som bidrar till att bromsa klimatförändringarna och skapar livsutrymme för många arter.

Övergödning, kemikalier, skräp, stigande havstemperaturer och överfiske har under lång tid pressat havens ekosystem till gränsen. I dag ser vi tecken på ekologisk kollaps i delar av våra marina miljöer, speciellt längs med kusterna. Men haven är inte bara livsmiljöer. De är också våra allierade i klimatarbetet. Skyddade områden fungerar som stora, blå kolsänkor. De binder koldioxid och bromsar klimatförändringarna, och de ger våra ekosystem chansen att återhämta sig.

Fru talman! Det är inte bara haven som är värdefulla för vår biologiska mångfald. Sverige är ett av de mest skogstäta länderna i Europa. Vår natur präglas av skogar, fjäll, myrar, sjöar och kustlandskap, och mycket av det vi gör för att skydda naturen sker just i skogen. Centerpartiet står bakom ett starkt skydd för våra mest värdefulla skogar, särskilt urskogar och gammelskogar, där naturvärdena är höga och brukandet redan begränsat.

Men detta skydd måste tillämpas med respekt för äganderätten. Den enskilda skogsägaren ska inte drabbas ekonomiskt av att ha tagit ansvar för sin mark. Tvärtom ska markägare som bevarar höga naturvärden kunna känna stolthet. Därför föreslår vi i Centerpartiet att man de gånger då intrångsersättning behövs ska höja den markant, från dagens 125 till 150 procent. Men skyddet ska såklart i möjligaste mån baseras på frivillighet. Det är också staten som ska ta det huvudsakliga ansvaret, både ekonomiskt och genom sitt markinnehav.

Jag vill också passa på att tipsa Kjell-Arne Ottosson, som under tidigare replikskiften pratat om de stenhögar som gärna får biologiskt biotopskydd. Det finns motioner i det här betänkandet som föreslår att det skyddet ska avskaffas. Trots det har varken Kjell-Arne Ottosson, Kristdemokraterna eller regeringen gått fram med sådana förslag. Detta är en av Sveriges sämsta lagar, som borde avskaffas omgående.

Skyddet av vår natur handlar inte bara om kartor, reservatsgränser eller stenhögar, för den delen. Det handlar också om skötsel. Tyvärr är förvaltningen av många skyddade områden eftersatt. Naturvärden riskerar att gå förlorade därför att vi inte tar hand om de skyddade områdena och inte förvaltar dem på rätt sätt. Vi vill öka takten i restaureringen och återställa landet av skyddad natur, och vi vill säkerställa långsiktighet i skötseln. Innan nya skyddade områden införs ska vi ta hand om dem som redan finns ordentligt.

För Centerpartiet är markägarna en viktig del av lösningen. De känner sin mark bäst. Vi litar på deras engagemang och vilja att bidra till biologisk mångfald. Därför vill vi att frivilliga åtgärder uppmuntras och att privata skogsägare ska kunna få ersättning för att bevaka hotade arter på sina

marker så länge arterna finns kvar. Då blir förekomsten av hotade arter en tillgång samtidigt som marken fortsatt kan brukas.

Att skydda vår natur handlar inte bara om människors påverkan. Påverkan från invasiva arter blir också allt större, och bekämpandet av dessa måste växlas upp. Invasiva och främmande arter är ett växande hot mot vår biologiska mångfald och något som faktiskt gör att det finns all anledning att skjuta fler djur. Det handlar om arter som inte hör hemma i vårt biologiska ekosystem men som i takt med att klimatet förändras får lätt att etablera sig i den svenska naturen. De konkurrerar ut inhemska arter, har inga naturliga fiender, förändrar livsmiljöer och riskerar att slå ut hela ekosystem.

Som medskick till en regering som inte verkar bry sig nämnvärt om miljön vill jag också understryka att det här riskerar att bli fruktansvärt dyrt. Mördarsnigeln, stenmården och kanadagässen är bara några exempel på djur som ställer till stora problem eller har potential att göra det. Ändå släpar regeringen benen efter sig. Låga ambitioner, neddragningar på Naturvårdsverket och stelbenta regelverk exempelvis kring nematoder gör att fler invasiva arter får breda ut sig. Samma sak ser vi när det gäller växter som jättebalsamin och parkslide.

För Centerpartiet är det här en prioriterad fråga. Vi har länge föreslagit att bekämpningen av de här skadedjuren och skadeväxterna ska växlas upp både på land och i havet.

Statens egna granskningar visar att dagens insatser inte räcker. Det saknas en grundläggande förteckning över vilka främmande invasiva arter vi har, hur utbredda de är och hur arter ska bekämpas på bästa sätt. Vi efterlyser därför bättre kartläggning, förbättrad miljöövervakning och en nationell strategi.

Det räcker dock inte med fler strategier – det behöver bli mer verkstad. Här kan vi också tänka nytt. Jag som uppskattar digitalisering och e-sport inspireras av det mobila spelet *Crowdsorsa*, som nu testas i flera svenska kommuner såsom Hagfors, Sunne och Falun. Med hjälp av spelet engagerar man allmänheten i att bekämpa arter som lupin, jättebalsamin och kanadensiskt gullris. Insatserna filmas, och sedan granskas de och ersätts ekonomiskt via en app. Detta är ett exempel på hur vi gemensamt kan göra mer genom att förena teknik, kunskap och medborgarengagemang och göra en viktig miljöinsats.

Centerpartiet föreslår ett helhetsgrepp med bättre samverkan mellan länsstyrelser, kommuner, civilsamhället och enskilda markägare. Alla behövs i detta arbete. Vi ser dessutom ett stort behov av att ta till vara den lokala kunskapen. Markägare vet ofta bäst vilka arter som sprider sig på deras marker och vilka åtgärder som kan fungera. Vi vill att dessa insatser uppmuntras och att även civilsamhället inkluderas i det långsiktiga arbetet.

Fru talman! Invasiva arter är ett hot som ökar snabbt och som kräver kraftfullt, koordinerat och nytänkande motstånd. Det är dags att Sverige agerar med både beslutsamhet och innovation. Vi står inför stora utmaningar men också möjligheter. Genom att kombinera ett starkt skydd för värdefull natur, respekt för äganderätten, lokalt engagemang och smarta klimatinsatser kan Sverige vara ett föredöme för hur hållbart naturbruk och naturvård kan gå hand i hand.

Prot. 2024/25:133

16 juni

*Nämdöskärgårdens
nationalpark och
naturvård*

Anf. 84 REBECKA LE MOINE (MP):

Fru talman! Vi har i dag debatterat Nämdöskärgårdens nationalpark men även övriga naturvårdspolitiska förslag.

Jag tänkte inleda på en global nivå, för den kris vi ser för den biologiska mångfalden är en global kris, en kris där vi förlorar variationsrikedomen av livsformer.

Biologisk mångfald kan ibland tyckas tekniskt, långt borta och något som kanske inte berör just en själv. Men det här är en fråga som verkligen genomsyrar allas liv och alla verksamheter både lokalt och globalt. Vi förlorar just nu arter i en rasande takt. Det jämförs med den tidpunkt då dinosaurierna dog ut – ett massutdöende. Den här gången är det mänsklig aktivitet som ligger bakom, vilket betyder att vi har ett enormt ansvar. Det betyder också att vi, om vi vill, skulle kunna vända den här trenden.

Och det är just där, fru talman, som jag tycker att det hoppfulla ligger: Vi har på global nivå lyckats enas om en överenskommelse, ett ramverk för hur vi ska lyckas stoppa förlusten av arter och vända trenden. Vi har sett ett avtal på global nivå kallat Kunming-Montreal-avtalet som regeringen har skrivit under. Som en del av implementeringsfasen har EU också tagit fram en strategi för biologisk mångfald. För att komma ännu närmare det verkliga problemet behövs dock lagstiftning, och därför var jag väldigt glad när EU presenterade sin restaureringsförordning och direktivet.

Sedan började det stöta på patrull. Det visade sig för den svenska regeringen vara mycket lättare att stå på stora konferenser och lova att stoppa förlusten av arter och vända trenden. När man kom till implementeringsfasen, som är den absolut viktigaste och helt nödvändig, ville man dock inte vara med längre. Då gjorde sig Sverige känt inom EU-samarbetet för att lägga all sin politiska kraft på att stoppa restaureringslagen. Detta gjorde man även under Sveriges tid som ordförandeland i EU-samarbetet. Det var inte särskilt populärt. Men direktivet har överlevt, och det är nu dags för implementeringen.

Vad Sveriges regering då väljer att göra, fru talman, är att lägga sig på den absoluta lägsta nivån, något som har framförts här tidigare. Det som jag i någon grad ändå är tacksam över är ärligheten som visas från högerpartiernas representanter om att man vill lägga sig på den absoluta mininivån. Man vill inte behöva ändra någonting i det sätt som vi bedriver och utformar miljöpolitik. Man vill fortsätta att ge skogsindustrierna fri lejd. Man vill fortsätta att välkomna bottenträlare även i det som kallas för skyddade områden. Man vill fortsätta att fjäska för industrin och prioritera kortsiktiga vinster framför långsiktigt liv.

Därför har regeringen instruerat de olika myndigheterna och Naturvårdsverket att ha en återhållsam rapportering vad gäller naturvården till EU. Vad gäller gräsmarker i restaureringslagen ska man berätta för kommissionen och EU:s institutioner att vi inte vet hur läget är för våra gräsmarker. Med andra ord uppmanar man alltså myndigheter att ljuga EU:s institutioner rakt i ansiktet för att inte behöva göra någonting.

Jag är som sagt ändå tacksam över att man är så här ärlig. Man låtsas inte som om man bryr sig om restaurering eller biologisk mångfald, utan man säger rakt ut att man prioriterar den kortsiktiga vinsten för industrin på bekostnad av i princip alla andra värden.

Fru talman! Som jag nämnde är det här en global kris som berör även EU och Sverige. Vi har ett väldigt stort politiskt ansvar. Jag vill passa på att yrka bifall till reservation 4, som handlar om implementeringen av naturrestaureringslagen.

80 procent av naturen i EU är i dåligt skick, och det tycker jag borde vara en signal som får även den mest ointresserade av naturvård att reagera. Det handlar nämligen om lantbrukets möjligheter och tillgången till rent, drickbart vatten – allt som är en grund och en bas för fungerande och långsiktiga ekonomier.

Fru talman! I den här debatten som ska handla om naturvård vill jag skicka med till dem som företräder regeringens partier att även Nato benämner både klimatkrisen och artkrisen som väldigt stora hot och uppmanar alla med makt att ta tag i problemen innan de eskalerar så mycket att det även kommer att sätta tryck på andra förmågor. Det är ändå lite intressant.

Fru talman! Vi är eniga kring att välkomna Nämdöskärgården som nationalpark, som är en del av det skydd som Sverige har. Det här är ett väldigt välkommet skydd, men vi har väldigt långt kvar.

Vi har alltså åtagit oss att skydda 30 procent. Vad gäller just det marina skyddet är det ett stort problem att i Östersjön, där 17 procent är skyddat, är det enbart 1 procent som är strikt skyddat, vilket innebär att destruktivt fiske inte är tillåtet. Trots att Liberalerna via sin miljöminister har framfört att man har förbjudit bottentrålning i skyddade marina områden är det inte förbjudet i dag. Det är bara en möjlighet för myndigheter att förbjuda, men det finns inga definierade och tydliga villkor och principer för när myndigheterna får lov att skydda områden. Det är alltså än i dag fullt lagligt att bottentråla i våra marina skyddade områden. Här måste det bli en ändring. Det är det här skyddet syftar till, det vill säga att verka på riktigt och inte bara bli någon typ av procentföremål för hur mycket vi skyddar. Det måste bli en ordentlig effekt för ekosystem, till exempel fisket.

Det är alltså helt centralt att Sverige och EU i stället väljer att visa vägen och ändrar kurs för hur man hittills har bedrivit miljöpolitik. Det är kort tid kvar på mandatperioden, som tur är, men det är ändå intressant att komma ihåg att regeringen gick till val på att bedriva en effektiv miljöpolitik. För att bedriva en effektiv miljöpolitik måste den bygga på kunskap, uttalade tydliga mål, styrning, lagar och finansiering. Alla dessa delar har raserats i en rasande takt sedan regeringen tog makten.

Låt mig börja med kunskapen. Man har skurit ned i miljöövervakningen. Just vad gäller posten för övervakningen i marina system och vatten-ekosystem har man minskat den med 40 procent. Alla känner säkert till att en av de första åtgärderna som den miljöeffektiva regeringen vidtog var att lägga ned Miljödepartementet.

Sedan har vi frågan om finansieringen. Man har skurit ned med mer än 7 miljarder inom budgetområdet. Vi lägger mer pengar på att subventionera klimat- och miljöskadliga verksamheter än vad vi lägger på att faktiskt skydda naturen.

Fru talman! Jag skulle också vilja nämna något om skogen. Frågan kommer ofta upp. Det enda svaret som högerpartierna har är äganderätten, och det sätter punkt för debatten. Man är inte villig att presentera några förslag, och man säger att man ska ge ersättning. Men vi kan kolla på facit. Hur ser naturvårdsbudgeten ut? Över en natt minskade anslaget att betala

ut till markägarna, de som har ansökt och vill få sin mark skyddad men därmed också betalt för den, med 70 procent. Man har förlängt köerna för dem som väntar på ersättning, skapat en oerhörd frustration och raserat tilliten.

Vi skulle behöva göra mycket för skogspolitiken. Vi har i dag en skogsvårdsplan som har funnits sedan 1993. Det är alltså innan Sverige gick med i EU och innan vi hade en levande och vital debatt om både klimatet och den biologiska mångfalden.

Fru talman! Jag kan absolut och verkligen förstå och sympatisera med den skogsägare som vill göra rätt men som finner det svårt. Här har vi en skogsvårdsplan som är utdaterad och omodern. Vi har ett medlemskap i EU, som kommer med ett art- och habitatdirektiv och med LULUCF. Vi har en miljöbalk i Sverige. Hur ska man förhålla sig, och hur ska man göra det lättare för markägaren att bedriva ett lönsamt och hållbart skogsbruk? Det är frågor som jag önskar att regeringen hade tagit på allvar.

Sverige är ett skogsland där 70 procent av ytan är skogbeklädd i någon form. Det här är en fråga som engagerar och som förtjänar att vi sätter oss ned och verkligen funderar över hur vi kan ge goda villkor för dem som vill göra annorlunda än kalhyggen i Sverige. De finns.

Det är också värt att betänka att i den senaste Skogsbarometern svarade bara 12 procent av skogsägarna att det var avkastningen som var viktigast. En stor majoritet av dem är intresserade av andra saker. Känslan av att äga skog och rekreation står högt. Därför blir det så skevt när politiken hela tiden svarar med business as usual och sätter industrin framför individens önskemål i skogspolitiken.

Fru talman! Jag återgår igen till vargen. Det här är något som flera av de tidigare debattörerna har omnämnt. Jag önskar att vi hade tillgång till en vetenskaplig grund när vi utformar politik. Det är också vad som har styrts inom EU fram till nyligen vad gäller vargen, då utformningen snarare blev känslobaserad.

Det har nämnts här att det är många som inte vill ha varg i Sverige. Jag undrar verkligen om den som kommer med sådana påståenden har fog och fakta i frågan. Var finns dessa opinionsundersökningar som visar att många i Sverige vill utrota varg?

Det finns en stor majoritet, som kanske inte så många känner till, som är mycket mer positiv till att det finns varg i Sverige än vad kammaren och debatten ger sken av. I ett tidigare replikskifte med Liberalerna nämndes det att det är en alltför koncentrerad vargstam i mellersta Sverige. Det här kommer inte att ändras med den politik som regeringen för. Genom att pressa ned antalet individer kommer vargstammen sannolikt att hålla sig till samma utbredning. Därför står jag fast vid att det här är en orättvis vargpolitik och att det kommer att bli en dyr och ineffektiv vargpolitik när i princip varje individ av varg ska förvaltas enskilt.

Regeringen måste följa upp detta med hjälp av en myndighet. Det är kanske inte så många som tror att en högerstyrd regering kommer att lägga skattepengar på att skapa fler myndigheter. Grundproblemet är att detta inte löser några problem.

Fru talman! Med stor sannolikhet ökar snarare problemen och frustrationen, som kommer att finnas kvar oavsett om det finns 200 eller 170 vargar i landet. De som är oroliga för sina får kommer inte att få några lös-

ningar, utan de får bara en siffra att förhålla sig till – med stor sannolikhet med samma koncentration som i dag.

Däremot kommer detta att minska möjligheten för skyddsjakt. Skyddsjakt är den jakt som även vi i Miljöpartiet kan ställa upp på. De vargar som ställer till med upprepade rivningar behöver man snabbt besluta om att ta bort. Men genom att pressa ned antalet till 170 vargar kommer det att bli svårare att få igenom den jakt som kan behövas.

Fru talman! I linje med de globala avtalen, Kunming-Montreal-avtalet, som säger att vi ska stoppa förlusten och vända trenden, har det kommit fram mer konstruktiv politik som handlar om samexistens. Hur kan vi faktiskt öka samexistensen? Det finns konflikter i vargfrågan – absolut. Låt oss fundera över hur vi kan öka förståelsen och hur vi kan jobba förebyggande. Det handlar om politik som kan se över ersättningsmodeller för att hjälpa de fårägare som verkligen behöver hjälp, för att ta fram en förvaltning som fungerar för alla människor som i dag känner oro. Det hade varit välkommet.

Fru talman! Jag ska börja avrunda eftersom jag ser att jag har gått på övertid. Den internationella politiken som finns i miljöfrågorna är bara värd något när den kommer ned till kommunal nivå. Här behöver man en politik som verkligen hänger med hela vägen.

Därför var det så viktigt, tyckte både jag och regeringens företrädare, att det finns siffersatta och tydliga mål i Kunming-Montreal-avtalet.

Nytt den här gången var att man valde ett åläggande till alla länder som har skrivit under att göra en implementering av det globala Kunming-Montreal-avtalet, en NBSAP som de kallas.

Regeringen har fortfarande inte återkommit med det. Man missade sin deadline inför mötet i Colombia och visade redan där att man började bryta sina löften. Man har aviserat i budgeten för 2025 att en NBSAP ska levereras. Men, fru talman, det finns fortfarande inte ett spår av denna implementering.

Fru talman! Vi behöver skydda mer. Vi behöver lära oss att bruka naturen hållbart och att leva i samklang och samexistens. Vi behöver också fasa ut miljö-, klimat- och naturskadliga subventioner och investera i naturen.

Fru talman! Vi behöver restaurera natur. Jag kan absolut inte förstå att en regering som säger sig vara konservativ säger politiskt nej till en plan för hur man kan gynna alla lantbrukare och bönder och alla som jobbar ideellt för att ta fram det kanske absolut svenskaste vi har i landskapen och värna det som tidigare generationer har jobbat för att få fram. Det handlar om ängsmarker och betesmarker – en natur som myllrar av liv. Jag förstår inte att man som så kallad konservativ inte vill vara med och bedriva politik som faktiskt konserverar den artmångfalden.

Fru talman! Jag tror tyvärr att det handlar mer om prestige än om en faktisk sakfråga. Jag tycker att Sverige hade förtjänat mer än så.

Med det vill jag önska alla en trevlig midsommar.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 17 juni.)

§ 13 Ett förbättrat genomförande av MKB-direktivet

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2024/25: MJU22
Ett förbättrat genomförande av MKB-direktivet (prop. 2024/25:153)
föredrogs.

Anf. 85 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Fru talman! Det här blir mitt kortaste anförande under detta riksmöte. Jag vill använda min minut till den formella biten och yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationen.

I övrigt vill jag önska talmannen och hennes kollegor, kammarkansliet, kansliet och kollegorna i miljö- och jordbruksutskottet en riktigt trevlig midsommar och en skön och avkopplande sommar. Vi syns på barrikaderna i höst igen.

(Applåder)

Anf. 86 REBECKA LE MOINE (MP):

Fru talman! Ibland kompletterar vi varandra på ett bra sätt.

Jag vill börja med att yrka bifall till vårt yrkande och ska redogöra bara lite grann för skälet.

Vi vill avslå regeringens förslag om att länsstyrelsen ska kunna undanhålla beslut eller åtgärder som rör totalförsvaret om offentliggörande anses negativt för totalförsvaret. Skälet är att regeringen inte har gjort en konsekvensanalys av hur inskränkningen i offentlighetsprincipen påverkar miljö och insyn. När det gäller Försvarsmakten finns det en historik av allvarliga miljöskador, till exempel det kända PFAS-förgiftade dricksvattnet i Kallinge och i Uppsala.

Vi menar också att detta är ett avsteg från Århuskonventionen.

En så här långtgående inskränkning i offentligheten bör motiveras med en specifik konsekvensanalys. Beslut som inte offentliggörs omöjliggör granskning och överklaganden.

Vi skulle hellre se att man tog fram en plan för hur totalförsvaret kan utvecklas utan negativ klimat- och miljöpåverkan och att man skulle tillsätta en utredning som kunde klargöra svenska och internationella militärövningars effekter på miljön.

Därmed yrkar jag bifall till vår reservation.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 17 juni.)

§ 14 Ett nytt konkursförfarande

Civilutskottets betänkande 2024/25: CU18
Ett nytt konkursförfarande (prop. 2024/25:135)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut skulle fattas den 17 juni.)

Försvarsutskottets betänkande 2024/25:FöU9
Explosiva varor – en ändamålsenlig hantering av tillstånd och tillsyn
(prop. 2024/25:163)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 17 juni.)

§ 16 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Motioner

med anledning av prop. 2024/25:166 En lag om public service och riktlinjer för verksamheten 2026–2033

2024/25:3435 av Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V)

2024/25:3436 av Lawen Redar m.fl. (S)

2024/25:3437 av Catarina Deremar m.fl. (C)

2024/25:3439 av Mats Berglund m.fl. (MP)

med anledning av prop. 2024/25:171 Effektiva sanktioner inom luftfarten
2024/25:3431 av Malin Östh m.fl. (V)

med anledning av prop. 2024/25:176 Anpassning av svensk rätt till den reviderade VIS-förordningen
2024/25:3433 av Tony Haddou m.fl. (V)

§ 17 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 13 juni

2024/25:719 Brister i regelverk kring kapitalförsäkringar

av *Mathias Tegnér* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

den 15 juni

2024/25:720 SKRI-register

av *Anna-Belle Strömberg* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

§ 18 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 13 juni

2024/25:1253 Kravet på styrelse i mindre aktiebolag

av *Angelica Lundberg* (SD)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:1254 Nedläggningshotade kvinnoorganisationer i krisområden

av *Lotta Johnsson Fornarve* (V)

till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:1255 Upphandlingsregler för samhällsbärande transporter

av *Kadir Kasirga* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2024/25:1256 Brottsutsatthet hos landets dagligvaruhandlare

av *Eric Palmqvist* (SD)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:1257 Sveriges stöd till UNRWA

av *Denis Begic* (S)

till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:1258 Åtgärder mot svartarbete

av *Niklas Karlsson* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

§ 19 Kammaren åtskildes kl. 15.53.

Sammanträdet leddes

av tredje vice talmannen från dess början till och med § 8 anf. 22 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 9 anf. 35 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 12 anf. 51 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 12 anf. 70 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 12 anf. 83 (delvis) och

av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

§ 1 Avsigelser	1
§ 2 Anmälan om ersättare	1
§ 3 Anmälan om kompletteringsval	1
§ 4 Anmälan om subsidiaritetsprövningar	1
§ 5 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	2
§ 6 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 7 Ärenden för bordläggning	2
§ 8 Granskningsbetänkande	3
Konstitutionsutskottets betänkande 2024/25:KU20	3
<i>Inledning</i>	3
Anf. 1 IDA KARKIAINEN (S)	3
Anf. 2 MICHAEL RUBBESTAD (SD)	5
Anf. 3 LOUISE MEIJER (M)	7
Anf. 4 JESSICA WETTERLING (V)	9
Anf. 5 MALIN BJÖRK (C)	10
Anf. 6 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD)	12
Anf. 7 JAN RIISE (MP)	13
Anf. 8 MAURICIO ROJAS (L)	14
<i>Vissa frågor om regeringens förhållande till riksdagen (kapitel 1)</i>	15
Anf. 9 HANS EKSTRÖM (S)	15
Anf. 10 FREDRIK LINDAHL (SD)	16
Anf. 11 LARS ENGSUND (M)	17
Anf. 12 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V)	18
Anf. 13 TREDJE VICE TALMANNEN	19
Anf. 14 MALIN BJÖRK (C)	20
Anf. 15 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD)	21
Anf. 16 JAN RIISE (MP)	23
Anf. 17 PER-ARNE HÅKANSSON (S)	25
<i>Handläggning av vissa regeringsärenden m.m. och Vissa frågor om regeringens ansvar för förvaltningen (kapitel 2 och 3)</i>	28
Anf. 18 MIRJA RÄIHÄ (S)	28
Anf. 19 LARS ANDERSSON (SD)	29
Anf. 20 LARS JOHNSON (M)	31
Anf. 21 JESSICA WETTERLING (V)	33
Anf. 22 MALIN BJÖRK (C)	35
Anf. 23 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD)	37
Anf. 24 JAN RIISE (MP)	38
Anf. 25 MAURICIO ROJAS (L)	40
Anf. 26 AMALIA RUD STENLÖF (S)	42
<i>Vissa frågor om statsråds tjänsteutövning (kapitel 4)</i>	44
Anf. 27 PETER HEDBERG (S)	44
Anf. 28 MARTIN WESTMONT (SD)	46
Anf. 29 ULRIK NILSSON (M)	48
Anf. 30 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V)	49
Anf. 31 MALIN BJÖRK (C)	51
Anf. 32 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD)	53
Anf. 33 JAN RIISE (MP)	54

Anf. 34 MAURICIO ROJAS (L)	56
§ 9 Justitieombudsmännens ämbetsberättelse	59
Konstitutionsutskottets betänkande 2024/25:KU11	59
Anf. 35 MIRJA RÄIHÄ (S)	59
Anf. 36 ULRIK NILSSON (M)	60
Anf. 37 JESSICA WETTERLING (V)	61
Anf. 38 JAN RIISE (MP)	63
(Beslut skulle fattas den 17 juni.)	64
§ 10 Behandlingen av riksdagens skrivelser	65
Konstitutionsutskottets betänkande 2024/25:KU21	65
Anf. 39 PETER HEDBERG (S)	65
Anf. 40 LARS JOHNSON (M)	66
(Beslut skulle fattas den 17 juni.)	67
§ 11 Indelning i utgiftsområden	67
Konstitutionsutskottets betänkande 2024/25:KU22	67
(Beslut skulle fattas den 17 juni.)	67
§ 12 Nämndöskärgårdens nationalpark och naturvård	67
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2024/25: MJU21	67
Anf. 41 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M)	67
Anf. 42 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik	69
Anf. 43 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik	69
Anf. 44 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik	69
Anf. 45 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik	70
Anf. 46 JOAKIM JÄRREBRING (S)	70
Anf. 47 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	72
Anf. 48 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik	72
Anf. 49 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	73
Anf. 50 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik	73
Anf. 51 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik	74
Anf. 52 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik	74
Anf. 53 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik	74
Anf. 54 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik	75
Anf. 55 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD)	75
Anf. 56 RICKARD NORDIN (C) replik	77
Anf. 57 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	77
Anf. 58 RICKARD NORDIN (C) replik	78
Anf. 59 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	78
Anf. 60 REBECKA LE MOINE (MP) replik	78
Anf. 61 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	79
Anf. 62 REBECKA LE MOINE (MP) replik	79
Anf. 63 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	80
Anf. 64 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik	80
Anf. 65 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	81
Anf. 66 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik	81
Anf. 67 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	82
Anf. 68 MARTIN KINNUNEN (SD)	82
Anf. 69 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik	84
Anf. 70 MARTIN KINNUNEN (SD) replik	84
Anf. 71 JOAKIM JÄRREBRING (S) replik	85
Anf. 72 MARTIN KINNUNEN (SD) replik	85

Anf. 73	ELIN NILSSON (L).....	85	Prot. 2024/25:133
Anf. 74	REBECKA LE MOINE (MP) replik.....	87	16 juni
Anf. 75	ELIN NILSSON (L) replik.....	88	
Anf. 76	REBECKA LE MOINE (MP) replik.....	88	
Anf. 77	ELIN NILSSON (L) replik.....	89	
Anf. 78	ANDREA ANDERSSON TAY (V).....	89	
Anf. 79	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	91	
Anf. 80	ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik	92	
Anf. 81	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	92	
Anf. 82	ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik	93	
Anf. 83	RICKARD NORDIN (C)	93	
Anf. 84	REBECKA LE MOINE (MP)	96	
	(Beslut skulle fattas den 17 juni.)	99	
§ 13	Ett förbättrat genomförande av MKB-direktivet	100	
	Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2024/25:MJU22	100	
Anf. 85	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD).....	100	
Anf. 86	REBECKA LE MOINE (MP)	100	
	(Beslut skulle fattas den 17 juni.)	100	
§ 14	Ett nytt konkursförfarande.....	100	
	Civilutskottets betänkande 2024/25:CU18	100	
	(Beslut skulle fattas den 17 juni.)	100	
§ 15	Explosiva varor – en ändamålsenlig hantering av		
	tillstånd och tillsyn	101	
	Förvarsutskottets betänkande 2024/25:FöU9	101	
	(Beslut skulle fattas den 17 juni.)	101	
§ 16	Bordläggning.....	101	
§ 17	Anmälan om interpellationer.....	101	
§ 18	Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	102	
§ 19	Kammaren åtskildes kl. 15.53.....	102	